

Matica

broj
no.

12

prosinac
december

2018.

MJESEČNA REVIIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION



Sretan Božić i Nova godina!

ISSN 1330-2140



9 771330 214009



HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr



Poštovani i dragi prijatelji!

Božić je blagdan ljubavi prema Bogu, prema bližnjemu svome i prema sebi. Svatko od nas otvorena srca priželjkuje i doživljava radost Božića želeći da ga njegova poruka nade i sreće ispunjava i čuva u svim nadolazećim danima.

Hrvati diljem svijeta njeguju božićne običaje i čuvaju uspomene na svoje pretke. Mnogobrojne obitelji okupljaju se na izvoristima svojih korijena kako bi i buduća pokoljenja u vjeri i ljubavi baštinila prekrasnu tradiciju hrvatskoga Božića. Stoga želim da vam Božić protekne u obiteljskom ozračju uz hrvatske božićne simbole: jaslice, pšenicu, drvca i narodne pjesme. Radujte se narodi, kaže jedna od najpjevanijih hrvatskih pučkih pjesma. Neka vaši domovi budu ispunjeni radošću darova srca - mirom i ljubavlju!

Hrvaticama i Hrvatima, našim vjernim čitateljima časopisa Matice te svim ljudima dobre volje u domovini i iseljeništvu u ime djelatnika Hrvatske matice iseljenika i u svoje osobno ime želim čestit Božić, sretnu i uspješnu novu godinu te vam u povodu blagdana darujem prigodne riječi našega dragog fra Bonaventure Duda:

"U nekim našim krajevima postoji za božićno čestitanje prekrasan izraz mirbožati se; ljudi si oBožiću želeBožji mir. Neka nam ovaj Božić bude svima čestit dan, čestit svijetu svemu! Mirbožajmo se i danas i uvijek, želeći jedni drugima, noseći jedni drugima Božji mir!

Zagrebe! Lijepa naša!

Lijepo moje malo mjesto! I svijete čitavi!

Čestit ti Božić!

Želim ti Božji mir!"

Mijo Marić,

ravnatelj Hrvatske matice iseljenika



Kolumne

20

Globalna Hrvatska

(Vesna Kukavica)

21

Govorimo hrvatski

(Sanja Vulić)

26

Povijesne obljetnice

(Željko Holjevac)

28

Naši gradovi

(Zvonko Ranogajec)

34

Ljepote Hrvatske okom fotografa

(HTZ)

44

Klikni – Idem doma

(Vesna Kukavica)

57

(S)kretanja

(Šimun Šito Ćorić)

58

Priče iz knjige "Pod starim hrastom"

(Ivan - Ivek Milčec)



SADRŽAJ

- | | | | |
|----|---|----|--|
| 4 | Savjet Vlade RH u Šibeniku | 38 | 70 godina Hrvatskog restauratorskog zavoda |
| 6 | Forum manjina | 40 | Izložba "Arheologija otpora" |
| 8 | Konferencija Meeting G2 | 42 | Znanstvenici iz dijaspore |
| 10 | Sastanak Hrvata Južne Amerike | 46 | Vukovarska obitelj |
| 12 | Hrvati u Čileu | 48 | Književnost Podunavlja |
| 14 | Hrvatska nastava u Mađarskoj | 50 | Manjinske priče |
| 15 | Hrvatski tjedan u Brazilu | 52 | 32. TAMFEST |
| 16 | Molitveni susret u Kanadi | 53 | Prijevod hrvatske beletristike |
| 18 | Klapa "Amfora" u Rimu | 54 | Velebitska degenija |
| 19 | Projekt "Burnum" u Bologni | 55 | Hrvatski jezik u Europi |
| 22 | Multimedijalni projekt "Igračka u srcu" | 56 | Glavna skupština HKD "Napredak" |
| 30 | Zgrada HMI | 62 | Intervju: Antonija Ćurić |
| 31 | Rođendan M. J. Zagorke | 64 | Tenisači na krovu svijeta |
| 36 | 150 godina HDLU | | |

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiz.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION

Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /

FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:

IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA / DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):

IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Jačanje i povezivanje odnosa hrvatskoga naroda izvan RH

Vlada RH prepoznala je partnere u Hrvatima izvan Republike Hrvatske, a i mi koji živimo izvan Republike Hrvatske to partnerstvo također smo prepoznali u ovoj Vladi i to je razlog da i dalje radimo i idemo u pravom smjeru. Koliko ćemo biti uspješni, ovisit će o tome koliko ćemo znati komunicirati i surađivati



Tekst: **Ivana Rora** Foto: **Arhiva HMI**

U Šibeniku je 11. i 12. studenoga održana 2. sjednica drugog saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koja je prema mišljenju sudionika bila iznimno učinkovita i uputna za sve što bi se u budućnosti moglo događati. Na početku sjednice državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas svima je uputio srdačnu dobrodošlicu i zaželio uspješnu sjednicu koja je, kako je istaknuo, ujedno bila i prilika da se razmotri sve što je do sada učinjeno i što je potrebno učiniti za još jače povezivanje i jačanje odnosa između hrvatskoga na-

Svi projekti i sva dostignuća nastali su uz volju, trud, rad i partnerski odnos svih nas, pri čemu su zajedničke inicijative neizostavni dijelovi svakoga pokrenutog i realiziranog posla.

roda izvan Republike Hrvatske s domovinom. Istaknuo je projekte Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, od kojih posebice pilot-projekt "Registar hrvatskih subjekata izvan Republike Hrvatske" kojemu je cilj povezivanje svih Hrvata gdje god žive, novi Zakon o hrvatskom državljanstvu, iskorak koji se odnosi na obrazovanje - posebne upisne kvote osigurane na fakultetima Sveučilišta u Zagrebu te projekt "Korijeni". Milas je najavio i edukativni program - "Ljetna škola Domovina" koji je namijenjen mladim generacijama u hrvatskom iseljeništvu, a prva generacija polaznika očekuje se 2019. godine.

- Svi projekti i sva dostignuća nastali su uz volju, trud, rad i partnerski odnos svih nas, pri čemu su zajedničke inicijative neizostavni dijelovi svakoga pokrenutog i realiziranog posla, a ujedini u tom zajedništvu možemo nastaviti graditi našu hrvatsku, svjetsku priču - rekao je državni tajnik Milas. Potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i ministrica vanjskih i europskih poslova Marija Pejčinović Burić, koja je ujedno bila i izaslanica predsjednika Vlade,

zahvalila je svima koji radom u Savjetu pomažu Vladi u kreiranju i provedbi politika, aktivnosti i programa koji se odnose na Hrvate izvan hrvatskih granica te naglasila da je Savjet važno tijelo koje uz razmjenu ideja i najboljih praksi radi na odgovorima na pitanja od interesa za hrvatski narod u cijelome svijetu. Prisutne je zatim pozdravio i Ivan Grbešić, predsjednik drugog saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji je



istaknuo kako su gotovo nakon dvadeset godina učinjeni pomaci, promjene i pozitivni rezultati. - Ova Vlada RH prepoznala je partnera u Hrvatima izvan Republike Hrvatske, a i mi koji živimo izvan Republike Hrvatske to partnerstvo također smo prepoznali u ovoj Vladi i to je razlog da i dalje radimo i idejno u pravom smjeru. Koliko ćemo biti uspješni, ovisit će o tome koliko ćemo znati komunicirati i surađivati - zaključio je. Na sjednici Savjeta sudjelovala je ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek te drugi državni i lokalni dužnosnici.

PREDSTAVLJENI NOVI PROJEKTI

Drugog dana sjednice predstavljeni su projekti i aktivnosti Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, a o izborima u Bosni i Hercegovini, hrvatskim diplomatskim aktivnostima nakon izbora te iskoracima tijekom ove godine govorila je Zdravka Bušić, državna tajnica u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova. Tijekom izlaganja i predstavnika državnih institucija, poseban naglasak je bio na dobroj suradnji i djelovanju prema Hrvatima izvan RH.

- Suradnja između Hrvatske matice iseljenika, koja već 67 godina povezuje domovinsku i iseljenu Hrvatsku, i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH je odlična i aktivno usmjerena na zajedničko djelovanje kako bi se ponudili što kvalitetniji programi i projekti - istaknuo je na Savjetu ravnatelj HMI-a Mijo Marić. Savjetu su uz ravnatelja

HMI-ja nazočili i predsjednik Upravnog odbora HMI-ja Milan Kovač te zamjenik ravnatelja Ivan Tepeš.

O aktivnostima i stanju u zajednicama svoje izlaganje održali su potpredsjednici i potpredsjednice Savjeta te predsjednik Savjeta Ivan Grbešić, koji je ujedno i zatvorio 2. sjednicu drugog saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Tom prigodom Grbešić je istaknuo kako je došlo do preokreta u odnosima s iseljeništvom, da su ostvareni pozitivni pomaci te je zaključio:

- U državama u kojima živimo naučili smo raspravljati argumentirano i poštovati tuđa mišljenja koja nekad ne dijelimo, ali to je jedini način stvaranja zajedništva i boljitka, zbog čega smo svi danas ovdje.

ČLANOVI SAVJETA POSJETILI ŠIBENIK

U sklopu 2. sjednice Savjeta koja je održana u Solarisu, gradonačelnik grada Šibenika Željko Burić ugostio je članove savjeta u svome gradu. Prošetao je s njima od katedrale sv. Jakova do samostana sv. Frane u kojem se nalazi i samostanski muzej pa do šibenskog HNK. Ispričao im je kako je Šibenik najstariji izvorni hrvatski samorodni grad, jedan od samo pet gradova u svijetu koji se mogu pohvaliti s dva UNESCO-va spomenika.

- Vidjeli ste katedralu sv. Jakova, a druga je tvrđava sv. Nikole, morska tvrđava grada Šibenika, koji ima još tri ko-



Savjet je važno tijelo koje uz razmjenu ideja i najboljih praksi radi na odgovorima na pitanja od interesa za hrvatski narod u cijelome svijetu.

pna fortifikacijska objekta. Tvrđava je građena u srednjem vijeku kao obrana od prodora Sulejmana Velikog na ove prostore. Došli ste i u grad koji ima dva nacionalna parka, grad iz kojeg u 45 minuta vožnje možete posjetiti još tri nacionalna parka i nekoliko parkova prirode - rekao je članovima Savjeta gradonačelnik Burić, ali pohvalio se i kako je Šibenik do devedesetih godina bio sinonim teške i bazične industrije, a danas je turistički biser Hrvatske. - Upravo ste vi kao iseljenici za vrijeme Domovinskoga rata, kao dio našeg naroda, pridonijeli da imamo ovo što danas baštinimo - istaknuo je gradonačelnik Burić.

- Šibenika nije bilo nigdje, a danas ga ima posvuda. Bez lažne skromnosti, grad smo koji je došao do daha nakon dugog razdoblja nesnalaženja u samostalnoj Hrvatskoj i to upravo europskim novcem. Sve pozitivno što se dogodilo gradu, dogodilo se upravo valorizirajući prednosti velike civilizirane zajednice koju nazivamo Europskom unijom - zaključio je gradonačelnik nakon čega je Šibensko pjevačko društvo "Kolo", koje njeguje zbarsko pjevanje već 120 godina, svojom izvedbom oduševilo okupljene u kazalištu. ■

ENG Šibenik was the venue for a meeting of Government's advisory body on Croats abroad. The cooperation between the Croatian Heritage Foundation, which has served as a bridge between the homeland and diaspora for 67 years, and the State Office for Croats Abroad is excellent and actively targeted at working together to provide the best possible programmes and projects.



Jezična baština hrvatskih autohtonih manjina

Forum je tradicionalni skup predstavnika hrvatskih manjinskih zajednica iz okolnih zemalja koji se u kasnu jesen održava već gotovo četvrt stoljeća i bavi se temama od osobitog interesa za hrvatske manjine



Tekst: **Marin Knezović**

Foto: **Snježana Radoš**

U petak, 23. studenoga 2018., u organizaciji Hrvatske matice iseljenika održan je 24. *Forum hrvatskih manjina*. Forum je tradicionalni skup predstavnika hrvatskih manjinskih zajednica iz okolnih zemalja koji se u kasnu jesen održava već gotovo četvrt stoljeća i bavi se te-

Samo poznavanje hrvatskoga standardnog jezika može biti osnova održavanja jezičnog identiteta hrvatskih manjinskih zajednica, zatim i samih dijalekata i govora.

mama od osobitog interesa za hrvatske manjine. Tema ovogodišnjega foruma bila je "Jezična baština hrvatskih autohtonih zajednica Srednje i Jugostočne Europe".

Na samome početku skup su pozdravili ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić, izaslanik predsjednice Republike i državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas, kao i izaslanica predsjednika Vlade, državna tajnica u Ministarstvu vanjskih poslova Zdravka Bušić. Na Forumu su bili prisutni i diplomatski predstavnici zemalja u kojima žive hrvatske manjine.

Radni dio Forum hrvatskih manjina sastojao se od izlaganja vezanih uz temu skupa koja su izlagali predstavnici hrvatskih manjinskih zajednica, ali i istaknuti stručnjaci iz Republike Hrvatske koji se bave hrvatskim dijalektima

i jezičnim naslijeđem hrvatskih manjinskih zajednica.

OGRANIČENJA SLUŽENJA DIJALEKTIMA

Uvodno predavanje održala je Sanja Vulić, izvanredna profesorica na Odjelu za kroatologiju Hrvatskih studija kojoj je jezik u hrvatskoj dijaspori jed-





Forum je istaknuo neka moguća rješenja jezičnog opstanka hrvatskih manjinskih zajednica pri čemu hrvatski jezični standard i narječja te govori hrvatskih manjina nisu međusobno suprotstavljeni, nego se međusobno podupiru.

na od specijalnosti. U svom predavanju profesorica Vulić dala je kratki pregled jezičnih osobitosti hrvatskih manjinskih zajednica, ali i upozorila na ograničenja služenja dijalektima. Samo poznavanje hrvatskoga standardnog jezika može biti osnova održavanja jezičnog identiteta hrvatskih manjinskih zajednica, zatim i samih dijalekata i govora.

Sljedeća se svojom prezentacijom predstavila Katarina Čeliković iz Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Prezentacija je bila nadopunjena dojmljivim nastupima Augustina Žigmanova, koji je govorio o pjesmi Petka Vojnića Purčara i Martine Čeliković koja je izvela pjesmu "Kupi diko ciglice", primjerima tradicionalne bačke ikavice.

To nisu bili jedini primjeri idioma hrvatskih manjina predstavljeni na Forumu. Tako je i prezentacija Zvonka Dekovića, iz Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, bila popraćena kratkim filmom u kojem su bokeljski školarci predstavili posebnosti bokeškoga govora. U ime Hrvatskoga građanskog

društva Crne Gore Ante Brguljan prezentirao je rad škola na hrvatskome jeziku u Boki kotorskoj.

JEZIK TEMELJ IDENTITETA

Predsjednik Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj Ivan Guban predstavio je jezičnu baštinu Hrvata u Mađarskoj. Hrvate u Sloveniji predstavljala je Katica Špiranec izlaganjem "Hrvatski jezik u temeljima hrvatskog identiteta - Stanje u Hrvata u Sloveniji".

Svojim uvidom u problematiku dijalektalnih govora veliku pozornost skupa privuklo je izlaganje Zlatka Romića iz "Hrvatske riječi" u Vojvodini. Romić je upozorio kako nacionalni identitet ne mora nužno biti vezan uz jezik i kako je pitanje dijalekata koliko jezikoslovno toliko i kulturološko te sociološko pitanje. O stvarnosti i perspektivama jezika moliških Hrvata izlagao je Antonio Sammartino.

Vrlo atraktivnim pokazala se prezentacija zvučnog atlasa hrvatskih govora profesora s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Velimira Piškoreca i njegove suradnice Ivane Kurtović Budje s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Mogućnost pohranjivanja zvučnih zapisa govora hrvatskih manjina otvara velike mogućnosti i u istraživanju narječja i govora hrvatskih manjinskih zajednica.

BAČKA IKAVICA

Mata Matarić govorio je o hrvatskoj ikavici u Bačkoj. O jeziku karaševskih Hrvata, koji je rezultat raznovrsnih utjecaja, informirale su nas učiteljice hrvatskoga jezika Ana Filca i Maria Vlasici.

Na kraju se skupu obratio i Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim položajem za pitanja nacionalne hrvatske manjine u inozemstvu u Središnjemu državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ovogodišnji Forum hrvatskih manjina istaknuo je neka moguća rješenja jezičnog opstanka hrvatskih manjinskih zajednica pri čemu hrvatski jezični standard i narječja te govori hrvatskih manjina nisu međusobno suprotstavljeni, nego se međusobno podupiru.

U tom smislu Forum je donio i svoje zaključke. ■

Zaključci Forumu

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika održan je XXIV. *Forum hrvatskih manjina* s temom - Jezična baština hrvatskih autohtonih zajednica Srednje i Jugoistočne Europe. Forumu su se odazvali predstavnici hrvatskih manjina iz Crne Gore, Italije, Mađarske, Rumunjske, Slovenije i Srbije (Vojvodine). Nakon što su predstavnici hrvatskih manjina izložili iskustva i probleme vezane uz korištenje i čuvanje posebnih jezičnih oblika autohtonih hrvatskih zajednica, doneseni su sljedeći zaključci:

1. Hrvatski manjinski mjesni govori dio su hrvatskoga jezika. Protivimo se njihovoj instrumentalizaciji u smislu nijekanja hrvatskih manjinskih zajednica kao dijela hrvatskoga nacionalnog korpusa.
2. Prostor govora hrvatskih manjinskih zajednica je prostor obiteljske komunikacije, umjetničkog izražavanja i tradicijske kulture.
3. Forum podržava projekte izrade rječnika hrvatskih manjinskih govora, njihove digitalizacije, kao i zvučnog atlasa govora hrvatskih manjinskih zajednica.
4. Dijalekti su bitni dio identiteta koji hrvatskim manjinskim zajednicama osigurava prostor slobode izražavanja i nacionalne identifikacije.
5. Učenje standardnoga hrvatskog jezika osnova je i za očuvanje jezičnog blaga hrvatskih manjinskih zajednica uzevši u obzir hrvatski standard kao temeljni kohezijski činitelj.

ENG The Croatian Heritage Foundation hosted the 24th Croatian Minorities Forum, an annual event that brings together representatives of indigenous ethnic Croatian minority communities in neighbouring and nearby countries. This year's event focused on The Linguistic Heritage of the Indigenous Croatian Communities of Central and Southeast Europe.

Pogled u budućnost

Na Konferenciji Meeting G2.4. sudjelovalo je više od 200 poslovnih ljudi, od čega preko 70 uspješnih poslovnih ljudi hrvatskog podrijetla iz 19 zemalja svijeta, što je najviše do sada



Predsjednica Republike

Tekst i foto: Ivana Rora

Na Konferenciji, usmjerenoj na poslovno povezivanje domovinske i iseljene Hrvatske, održano je sedam panela o raznim temama iz gospodarstva, mnogobrojne sesije umrežavanja te natjecanje hrvatskih startupova.

Jedan od glavnih zaključaka Konferencije jest da država treba iskoristiti potencijale uspješnih poslovnih ljudi hrvatskog podrijetla, posebice na udaljenim tržištima, te ih imenovati komercijalistima za povezivanje hrvatskih izvoznika s lokalnim gospodarstvima. Primjerice,

Hrvatske tvrtke odmah bi na početku poslovanja trebale koristiti izvozne mogućnosti i pomoć hrvatskog iseljeničtva na velikome svjetskom tržištu, nezaobilazne točke za kontakt trebaju postati komore hrvatskih iseljenika u raznim zemljama.

u Južnoj Americi živi 425 milijuna ljudi, od čega 600.000 Hrvata, no Hrvatska tamo nema niti jednog komercijalista. Komercijaliste bi predstavljali Hrvati iz iseljeničtva koji žive u tamošnjim zemljama i odlično poznaju tržište te bi mogli biti najbolja pomoć hrvatskim tvrtkama koje žele izvoziti u uspostavljanju relevantnih poslovnih kontakata. Ujedno ne bi generirali nikakve troškove jer žive i rade u tim zemljama. Da je potencijal golem pokazuje podatak i da se trenu-

tačno čak 87% robne razmjene Hrvatske događa s Europom dok na obje Amerike i Australiju otpada tek 3,1%.

Na Konferenciji je zaključeno i kako se hrvatske tvrtke na početku poslovanja i kasnije ne bi trebale isključivo orijentirati na pozicioniranje na domaćem tržištu, već shvatiti da potencijal leži u velikome svjetskom tržištu te se orijentirati na izvoz. U tim bi aktivnostima veliku pomoć mogli dobiti od uspješnih hrvatskih iseljenika u raznim



Panel o nekretninama

zemljama. Također, institucionalno bi ih trebalo usmjeravati na komore hrvatskih iseljenika u raznim zemljama koje im mogu dati relevantne informacije o tamošnjim poslovnim prilikama, državnim poticajima i slično. Razmišlja se o povezivanju iseljeničkih komora na globalnoj razini, što bi još više olakšalo izvoznu ofenzivu. I ove godine na Konferenciji MG2 naglašeno je da nam nedostaje volja i hrabrost napraviti promjene, posebice vezano uz smanjenje državnog aparata, promjenu pravnog okvira, smanjenje poreza te stvaranje ekonomskog okvira za velike kompanije te onog za manje i srednje.

SEDAM PANEL-DISKUSIJA

Na panelu o potencijalima hrvatskih komora u svijetu predstavljen je pristup australskih komora koje s našim tvrtkama uspostavljaju povjerenje i transparentan odnos te ih tek onda upućuju na poslovne prilike kako s našim iseljeničtvom, tako i s drugim lokalnim tvrtkama. Na panelu o netradicionalnim oblicima turizma naglašeno je kako samo jedinstveni koncepti mogu obogatiti sadržaj i produžiti sezonu, a kad se pristup obogati pozitivnom energijom i emocijama, to rezultira vrhunskom kombinacijom. Na panelu o sistemskim integratorima naglašene su izvozne aktivnosti naših tvrtki i potreba za zapošljavanjem visoko educirane radne snage pa su hrvatski iseljenici pozvani da se vrate i zaposle u tim tvrtkama jer radnih mjesta ima. Održani su i paneli o inovativnom diza-

jnu u drvnoj industriji, delicatnim hrvatskim proizvodima, nekretninama te blockchainu u Hrvatskoj, a prvoga dana na natjecanju startupova u suradnji s portalom Cronnect.me za pobjednika je proglašen startup RioBot, chatbot koji funkcionira na temelju umjetne inteligencije i olakšava rezervaciju i praćenje zakazanih termina u raznim ponudama usluga.

PANEL O NEKRETNINAMA U HRVATSKOJ

Jedan od panela bio je na temu nekretnina u Hrvatskoj, o trenutnom stanju na tržištu nekretnina s posebnim osvrtom na poslovanje agencija. Na zanimljivom i interaktivnom panelu posebna pažnja bila je usmjerena na poslovanje s nekretninama kada su u pitanju iseljeni Hrvati i poslovni ljudi koji su i te kako spremni investirati u svoju domovinu. Zato je odabir dobre i potpune usluge, ponude s realnim cijenama, stručnog tima s iskustvom, pravnih i kreditnih savjetnika te uz tradiciju u radu s nekretninama dobar put pri kupnji i investiranju. Tom procesu koji su na panelu pokušali pojednostaviti u pet koraka uvelike se može pridružiti i pomoć arhitekta i projekatanta koji će omogućiti bolje razumijevanje zakona projektiranja i gradnje u Hrvatskoj. Većina problema nastaje ako se u posredovanju ne angažiraju dobre i etablirane agencije koje u današnje vrijeme imaju stručni tim za sve situacije koje se mogu pojaviti prigodom poslovanja s nekretni-



Josip Hrgetić,
direktor projekta G2

“Smatramo da je inicijativa predsjednice Republike u vezi s brendiranjem Hrvatske od državnoga interesa! To je ključna stvar jer se u tom brendiranju povezuje sve - stanovništvo, kultura, baština, gospodarstvo. Ali ako ne posložimo ideje i ne pronađemo pravi smjer, to je isto kao da - nemamo ništa! Smatram da moramo s optimizmom gledati u budućnost koju svi zajedno danas krojimo za Lijepu Našu”, rekao je Josip Hrgetić, predsjednik Udruge Meeting G2, organizatora Konferencije.

nama. Upravo je ovakav panel našao dobro mjesto na konferenciji kakva je Croatia Meeting G2 jer je poslovni susret domovine i iseljeničstva iskazao velike potrebe za nekretninama, privatnim i poslovnim. Kada bi samo hrvatsko iseljeničstvo kupilo ili uložilo u neku investiciju u domovinu, a izvan Hrvatske ih živi više od četiri milijuna, imali bismo oko četiri milijuna investicija i ulaganja. Ovim skupovima sigurno smo bliže tom snu, posebice kada se u obzir uzme činjenica da u Hrvatskoj danas posluju sigurne i etablirane agencije nekretninama, koje imaju potpunu uslugu za kupnju u “pet koraka”. Zaključak je to panela o nekretninama, a sudeći prema pitanjima nazočnih, suradnja i promocija se nastavlja i to odmah. ■



Sudionici konferencije

ENG The Meeting G2.4 event aims to network homeland and diaspora Croatians and featured seven panels on business topics, networking sessions and a competition between Croatian start-ups, pooling over 200 business people, including seventy of Croatian extraction from nineteen foreign countries.

Predloženo podizanje spomenika iseljenim Hrvatima

Na ovogodišnjem sastanku bili su nazočni, osim iz zemlje domaćina, predstavnici hrvatskih zajednica iz Paragvaja, Čilea, Perua, Bolivije i Venezuele, a planirano je da se sljedeći sastanak održi u Argentini



Sudionici 4. sastanka Hrvata Južne Amerike u Hotelu Sheraton, u Guayaquilu u Ekvadoru

Tekst: Branka Bezić Filipović

U Guayaquilu je održan 4. sastanak Hrvata Južne Amerike, koji je započeo registracijom sudionika 26. listopada 2018. Prema dosadašnjoj praksi, svake godine organizira ga hrvatska zajednica iz druge države. Sastanci su započeli na inicijativu Franje Kurtovića iz peruanske Lime i Roberta Jakubeka iz bolivijskoga grada Santa Cruz de la Sierre. Prvi sastanak bio je u Limi, drugi u Santa Cruzu, a treći u Santiagu de Čile.

Procjenjuje se da u tromilijunskome Guayaquilu živi 1.500 od 4.000 ekvadorskih Hrvata. Njihovi preci došli su u Ekvador krajem 19. stoljeća mahom iz

srednje Dalmacije i okolice Dubrovnika. Nerijetko u Ekvador nisu došli izravno, već iz drugih zemalja Južne Amerike, procijenivši da bi tu bolje živjeli skupljajući sjemenke koštane palme (tagua) koje su tada bile najvažniji ekvadorski izvozni proizvod. Do razvoja kemijske industrije, tagua se koristila za izradu dugmadi. Koristi se i dalje, ali za potrebe europske visoke mode. Danas se od tague izrađuju nakit i suveniri. Stablu treba 15 godina da naraste, a sjemenka se prije obrade na suncu suši tri mjeseca.

Hrvati su se kasnije okrenuli drugim zanimanjima poput uzgoja banana, kaka i ribarstva. Vezani za te poslove, žive u priobalju u gradovima kao što su Guayaquil, Manta, Machala, a uočljivo manje ih živi u glavnome gradu Quitu.

Mnogi od oko 4.000 ekvadorskih Hrvata u ovu zemlju nisu došli izravno, već iz drugih zemalja Južne Amerike, krajem 19. stoljeća, procijenivši da bi tu bolje živjeli skupljajući sjemenke koštane palme (tagua) koje su tada bile najvažniji ekvadorski izvozni proizvod.

Tamo su okupljeni oko Ekvadorskoga instituta službenica milosrđa (Ančele) koji djeluje već 33 godine, a osnovale su ga časne sestre Hrvaticice. Na čelu Ančela je Klementina Banožić, provincijalna povjerenica u Ekvadoru. U državi postoje još tri misije službenica milosrđa, kao i misija Krist misionar, koju vodi sestra Lenka Čović na području San Francisco de Oyacoto.



Tomislav Topic Granados iz Guayaquila otvorio je skup

Hrvatska zajednica u Guayaquilu vrlo je aktivna i povezana. Postoji hrvatsko društvo Udruga Hrvata Ekvadora, a predsjednik je Luis Aviles Uscocovich. Njegova obitelj je, s majčine strane, podrijetlom iz Mokošice.

GOSPODARSKI FORUM

Sastanak Hrvata Južne Amerike, 4. po redu, organiziran je u suradnji hrvatske zajednice u Guayaquilu i Veleposlanstva Republike Hrvatske iz Santiaga de Čile, pod čiju nadležnost spadaju još i Peru, Bolivija i Ekvador.

Manifestacija je započela Tjednom hrvatske kuhinje u hotelu Sheraton, gdje se održao cijeli program. U hotelskome restoranu predstavljena su hrvatska jela, a održana je i radionica na kojoj se učilo kuhati. Radionicu je držala Yasmin Saric iz Guayaquila.

Susret je u ime hrvatske zajednice Ekvadora otvorio Tomislav Topic Granados, predsjednik tvrtke Telconet. Skupu se zatim obratila Nives Malenica, veleposlanica RH u Santiagu de Čile, kao i prof. dr. sc. Vladimir Bermanec, akademik i potpredsjednik Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj RH. Prezentatorica je bila Lurdes Delgado Pandzic, Ekvadorka udana za Hrvata Simona Pandzica, vlasnica plantaže kakaa i pogona za proizvodnju čokolade, te žena godine u svojoj branši.

Na gospodarskome forumu Susreta bilo je govora o razvoju trgovačkih odnosa između Hrvata Južne Amerike i hrvatskih tvrtki. O mogućnostima poslovanja s Hrvatskom govorio je Alex Tudor iz Čilea, predsjednik Čileansko-hrvatske gospodarske komore CROCHAM i član Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH. O iskustvima u Boliviji govorio je Jorge Kuljiš iz grada Santa Cruz de la Sierr, predsjednik tvrtke Sintesis S. A. Značajan doprinos raspravi na forumu

dao je i Josip Hrgetić koji se u Venezueli već gotovo dvadeset godina bavi kongresnim turizmom, a u Zagrebu je otvorio kongresni centar i direktor je ugledne konferencije Meeting G2 kojoj je cilj poslovno umrežavanje domovinske i iseljene Hrvatske.

Drugi dio sastanka odnosio se na kulturni identitet te približavanje hrvatskog iseljeničtva Južne Amerike hrvatskoj kulturi. Na tu temu govorio je Patricio Rodriguez Glasinovic, predsjednik CPEAC-a (Circulo Profesionales Empresarios Ascendencia Croata), te predstavio buduće projekte Virtualni muzej Čilea i projekt Povijesnog arhiva, koje već neko vrijeme financira Državni ured za Hrvate izvan RH. Branka Bezić Filipović iz Hrvatske matice iseljenika predstavila je aktualni projekt Virtualni muzej iseljeničtva Dalmacije i Tečaj hrvatskoga jezika koji se preko sustava webinara organizira iz Splita besplatno za sve polaznike iz Južne Amerike, zahvaljujući financijskoj potpori Splitsko-dalmatinske županije.

MNOGOBROJNI PROGRAMI KULTURE I JEZIKA

O svojim iskustvima govorili su Robert Jakubek, počasni konzul RH u Santa Cruz de la Sierr u Boliviji i član Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH, te Yovan Trkovic iz društva Estadio Croata u Santiagu de Čile. Jakubek je predložio postavljanje spomenika iseljenim Hrvatima u Hrvatskoj i po svijetu. Akademik Bermanec tu ideju rado je prihvatio te predložio osnivanje povjerenstva za izradu spomenika. Na temu kulturnog identiteta govorila je Ana Maria Kuljevan Peinovic, počasna konzulica RH u Limi i predstavila projekt na kojemu rade, a odnosi se na skupljanje materijala za pisanje knjige o doseljenicima u Peru. Voditelj ovog foruma bio je Luis Aviles Uscocovich.



Ana Maria Kuljevan Peinovic, počasna konzulica RH u Limi, akademik Vladimir Bermanec i veleposlanica Nives Malenica

Na ovogodišnjem sastanku bili su nazočni, osim iz zemlje domaćina, predstavnici hrvatskih zajednica iz Paragvaja, Čilea, Perua, Bolivije i Venezuele. Ove godine nisu došli, a bili su najavljeni, Hrvati iz Argentine od kojih se očekuje da organiziraju sljedeći sastanak.

Glazbeni dio programa bio je podijeljen na dva dijela. Prvi je održan u Teatro Centro de Arte. Bio je vezan uz klasičnu glazbu, u kojemu je pijanist Javor Bračić svirao djela Sorkočevića, Mozarta, Chopina i Kunca. Zatim su nastupile sopranistice Olga i Karolina Šober i bas-bariton Bojan Šober uz klavirsku pratnju Filipa Faka, a predstavili su se djelima europske klasike, ali i onima Zajca, Radića i Kuntarića. Organiziran je i posjet plantaži Victoria gdje kakao proizvodi obitelj Charlie Garcie, a za zabavni dio programa pobrinuli su se Trio Gušt iz Splita i Tri sulara iz Antofagaste, koji su nastupili i na gala večeri na kojoj je Vice Skračić, pomoćnik ministrice vanjskih i europskih poslova RH, pročitao pozdravno pismo ministrice Marije Pejčinović-Burić. Bila je ovo i prigoda da se veleposlanica RH u Santiagu de Čile, Nives Malenica, oprosti od hrvatskih zajednica koje su bile pod njezinom nadležnošću jer joj je istekao mandat i odlazi na drugu dužnost. Sastanak je završio nedjeljnom misom zahvalnicom. ■

ENG The fourth meeting of Croatian leaders in South America was held in Ecuador's Guayaquil. The event is staged in rotating countries that are home to diaspora communities. The meetings are the brainchild of Franjo Kurtović from Peru and Robert Jakubek from Bolivia.

Potomci Bračana na otoku Chiloe

Prvi Hrvati došli su na otok Chiloe između 1910. i 1920. godine, uglavnom s juga, iz pokrajine Magallanes, a svi su bili Bračani



Cabanos Palafitos Dalmacia, naselje sojenica u vlasništvu obitelji Burić

Tekst: Branka Bezić Filipović

Čileanski otok Chiloe veći je od našeg Brača 20-ak puta, a najvažnije središte je grad Castro. U njemu živi oko 40.000 stanovnika i jedno je od najstarijih mjesta na otoku. Chiloe su u 16. stoljeću naselili Španjolci, koji su se pomiješali s lokalnim Indijancima plemena Huilliche i tako postali starosjedioci. Chiloti, kako zovu stanovnike otoka, uvijek su bili povezani s Dalmatincima, s kojima su nekada dijelili najteže poslove. Zajednica je dugo bila zatvorena i izolirana te je tako postala *svijet za sebe*. Prvi Hrvati došli su na otok Chiloe uglavnom s juga, iz pokrajine Magallanes. Svi su bili Bračani, a bilo je to 1910. – 1920. godine.

Otok je poznat po drvenim crkvama, ali još više po drvenim kućama, sojenicama, koje su pod zaštitom UNESCO-a.

Sojenice su tamo potrebne zbog velike razlike između plime i oseke. Jedno takvo naselje sojenica u vlasništvu je obitelji Burić, a zove se po Dalmaciji - Cabanos Palafitos Dalmacia. Izgrađeno je 2001. godine, kao dio obiteljske tvrtke, za iznajmljivanje turistima.

OBITELJ YURAC

Među najpoznatijim obiteljima u Castru je bračka obitelj Yurac. Dr. Carlos Yurac, ginekolog, bio je jedan od osnivača hrvatskoga kluba Circulo Chilote Yugoslavo de cultura, utemeljenog 1973. godine.

U Castru, gradu s oko 40.000 stanovnika, nekoliko je ulica nazvanih po značajnim Hrvatima, a dobrovoljno vatrogasno društvo naziva se Bomba Croata.

Suosnivači su bili Alejandro Skarmeta Kusanovic, Ivo Goles Radnic i Vladimir Čaks. Klub se s vremenom ugasio, Yurac je otišao raditi u Santiago, da bi se zatim vratio i 2004. godine osnovao Club Croata Chiloe.

Carlos Yurac rodio se u Castru 1936. godine. Njegov otac, Petar Jurač Pitalo, došao je iz Bobovišća u Punta Arenas, zajedno s bratom Albertom i sestrom Lucijom. Alberto je odatle otišao živjeti u Valparaíso, a Petar i Lucija u Castro 1920. godine. Ona se udala za Santiaga Serka iz Sumartina i nikada nije naučila španjolski jezik. Nije se družila ni s kim u Castru, a izlazila je samo u crkvu.

“HRVATSKE” ULICE U CASTRU

Carlos Yurac i supruga mu Gloria roditelji su liječnika Miroslava te dviju kćeri, liječnice Danie i arhitektice Vesne, s kojom je autorica ovih redaka dogovorila predavanje na Sveučilištu u Splitu. U obitelji je tradicija da svaka generacija ima brod koji se zove Dalmacia. Carlosov brat Alberto bio je docent Politehničkog instituta u Castru, posvećen novinarstvu u lokalnome listu *Diario el Llanquihue*. Preminuo je 1993., a po njemu je imenovana ulica Calle Periodista Alberto Yurac Soto.



Miguel Vukasović Kovacic ima u Castru hotel, restoran i prodavaonicu

U Castru postoji još nekoliko ulica koje nose imena po Hrvatima. Jedna od njih je ulica Edmundo Perez Zujovic (1912. - 1971.), nazvana po Pelješani- nu, poduzetniku i političaru te osniva- ču Demokršćanske stranke, koji je po- stao ministrom graditeljstva, a zatim i ministrom unutarnjih poslova, što je po rangu odgovaralo zamjeniku pred- sjednika republike. Na toj dužnosti zate- kao se kada je u Puerto Monttu (najbliži grad na obali) policija pobila desetori- cu nenaoružanih, bespravno naseljenih mještana, što je izazvalo revolt u drža- vi. Naime, postoji sumnja da je Zujovic naredio da se puca jer je time htio obe- shrabriti opoziciju. Čileanski kantautor Victor Jara u svojoj pjesmi *Pitanja o Puer- to Monttu* otvoreno je pitao Zujovica za- što se pucalo na goloruke ljude. I sam Zujovic postao je žrtva slične akcije jer je član jedne terorističke organizacije pucao na njega kada je išao na posao pa je preminuo od posljedica atentata. Međutim, zbog funkcije koju je obna- šao u čileanskim gradovima ulice nose njegovo ime.

OBITELJ VUKASOVIĆ NA JUGU OTOKA

U Castru jedna ulica nosi ime po Juliu Miserdi Peruzovicu, osnivaču vatroga- snog društva. Tu je zatim i ulica Nor-



U redovničkoj zajednici u Castru živi sestra Fides Mandica Babić

man Garin Rojo, koja nosi ime po hr- vatskome zetu. Njegova supruga bila je Splitska Jugana Borović, koja ga je upoznala kada je posjetila svoju rodbi- nu u Santiagu.

U Castru je 1959. godine osnovano Dobrovoljno vatrogasno društvo Qu- inta Compania de Bomberos. Osniva- či društva bili su Domingo Yurac, Julio Barrienos Bilisco i Julio Miserda. Druš-

Hrvatska redovnica bl. Marija od Propetog Isusa Petković iz Blata na Korčuli, utemeljiteljica redovničke zajednice Kćeri milosrđa svetog Franje, boravila je u Castru, a danas u tamošnjoj redovničkoj zajednici živi sestra Fides Mandica Babić.



Svaka generacija u obitelji Yurac tradicionalno ima brod s imenom Dalmacia

tvo je promijenilo ime u Bomba Croa- ta 2010. godine, čemu je bila nazočna i Vesna Terzić, tadašnja veleposlanica RH u Santiagu de Čile.

U Castru je boravila i hrvatska redov- nica bl. Marija od Propetog Isusa Pet- ković iz Blata na Korčuli, utemeljiteljica redovničke zajednice Kćeri milosrđa sve- tog Franje. Živjela je u Južnoj Americi od 1940. do 1952. godine i tamo je osnova- la mnogobrojne redovničke zajednice. Kako je loše podnosila oštru klimu na jugu Čilea u Punta Arenasu poslali su je, zbog zdravstvenih razloga, u Castro da se oporavi. Danas u redovničkoj za- jednici u Castru živi Hrvatica, sestra Fi- des Mandica Babić, rođena u Metkoviću. Nakon završene srednje škole pristupila je hrvatskoj družbi Kćeri milosrđa T.S.R. svetog Franje u Blatu na Korčuli. Zatim je završila teološki studij na TBF-u u Za-



Dobrovoljno vatrogasno društvo u Castru od 2010. zove se Bomba Croata

grebu i predavala je vjeronauk. U Rimu je bila u službi vrhovne tajnice gdje se upoznala s radom društbinog apostolata u Južnoj Americi. Razmišljala je da jednog dana ode tamo da im pomogne i kada je za to došlo vrijeme, uputila je molbu vrhovnoj glavarici da je pusti u Čile. Došla je u Santiago 2016. godine i ubrzo se pokazala potreba da ode u

Castro, gdje sada živi oko godinu i pol dana. Pomaže u školi, koja ima 26 srednjoškolki iz siromašnih obitelji. Kod njih borave tijekom tjedna, a za vikend odu svojim kućama. Sestra Fides zatekla je misiju u lošem stanju, što zbog skromnih sredstava koje su sestre imale, a što zbog potresa iz 2016. godine. Sestra je uspjela doći do nekih donacija, zahvalna je svim dobročiniteljima. Učini-la je sve da i polaznice njihove škole imaju što ugodniji dom. "Posebno me veseli što sam ovdje sre-la i upoznala naše hrvatske iseljenike. Uvijek se radujem susretu s njima i zato mi je drago što ste nas posjetili. Hvala vam i želim vam puno uspjeha u radu na povezivanju iseljene Hrvatske s domovinom", rekla je sestra Fides.

Na samome jugu otoka Chiloe nalazi se gradić Quellon, stotinjak kilometara udaljen od Castra. Tamo živi Miguel

Vukasovic Kovacic, rođen u Punta Arenasu 1941. godine. Njegov je otac Mijo Vukasović Sovulj, sin Filipa i Jerke Vukasović, rođen u Kučićima 1899. Došao je u Čile 1937. godine i živio je u Porveniru na Ognjenoj zemlji, gdje je velika kolonija Hrvata iz okolice Omiša. Imali su farmu Antonia. Miguel se odlučio preseliti u Castro gdje ima hotel, restoran i prodavaonicu. Miguelova kći Yasna bila je čileanska kandidatkinja za Miss svijeta 1997. godine. Miguel je član Cluba Croata Chiloe pa se pridruži Hrvatima u Castru na zajedničkim druženjima. ■

ENG *The Chilean island of Chiloé is twenty times the size of Brač Island in Croatia and has its economic hub in the town of Castro, home to some forty thousand people and one of the oldest settlements on the island. The first Croatians to settle here came from the southern Magallanes region between 1910 and 1920 and all drew their origins from the island of Brač.*

Profesorica i studenti ponovo zajedno u Keresturu u Mađarskoj

Praktični dio nastave iz predmeta Nastava hrvatskoga jezika u dijaspori na diplomskom studiju kroatologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu i ove je ak. god. 2018./2019. počeo u Keresturu u Mađarskoj. Profesorica Sanja Vulić ovaj je put u Osnovnu školu Nikole Zrinskoga u Keresturu povela troje studenata. Bili su to Mateja Keleko-vić, Ivan Godinić i Martina Škegro. Nas troje studenata održali smo za petodnev-noga boravka u toj osnovnoj školi ukupno dvadeset i pet sati nastave hr-



Prof. dr. sc. Sanja Vulić drži vježbe iz pravogovora nastavnicama hrvatskoga jezika i studentima



U Stolnom Biogradu

vatskoga jezika. Osim što je nadzirala nastavničku praksu svojih studenata, prof. Vulić je osobno držala vježbe iz pravogovora nastavnicama hrvatskoga jezika koje rade u osnovnim školama u Keresturu i obližnjem Serdahe-lu u mađarskom Pomurju. Nastavu su pratili i njezini studenti, također ravnateljica osnovne škole u Keresturu Anica Kovač te novinarka Bernadeta Blažetin. Unatoč vrlo radnoj atmosferi, ljubazni domaćini su se pobrinuli da se gosti iz Zagreba upoznaju s povijesnim znamenitostima i prirodnim ljepotama Mađarske te organizirali tri

izleta: u Nacionalni park na ušću rijeke Mure u Dravu, u Stolni Biograd (nekadašnju mađarsku prijestolnicu, u kojem su krunjeni mađarski kraljevi iz dinastije Arpadovića) te izlet biciklima do vojne utvrde Novi Zrin, koju je dao sagraditi hrvatski ban Nikola Zrinski na rubu Legradske gore blizu Kerestura. Budući da je predmet Nastava hrvatskoga jezika u dijaspori dio projekta prof. Vulić Suradnja s hrvatskim autohtonim zajednicama u dijaspori, i domaćini i voditeljica projekta bili su iznimno zadovoljni ovim uspješnim nastavkom suradnje. (Martina Škegro)

Središnji događaj hrvatske zajednice u Brazilu



Ove godine posebna gošća bila je Vesna Mačković, poznata autorica, izvođačica i producentica u predstavama suvremenog plesa te multimedijalnog i eksperimentalnog kazališta



Umjetnica Vesna Mačković u društvu počasnog konzula u São Paulu Oswalda Mullera (treći s desna), predsjednika Croatije Sacre Paulistane Tomislava Deura (prvi s desna) i profesora hrvatskog jezika Milana Puha (drugi s lijeva) te ostalih uzvanika

Tekst: Milan Puh

Od 20. do 27. listopada održan je Hrvatski tjedan u São Paulu, u organizaciji doma Croatia Sacra Paulistana. Ovo peto izdanje jednog od središnjih događaja hrvatske zajednice u Brazilu donijelo je mnoštvo novosti i zanimljivosti koje upućuju na značajan rad Hrvata u ovoj zemlji. Budući da je jedan od njegovih ciljeva poticati što snažnije povezivanje između dviju zemalja, ove godine posebna gošća bila je Vesna Mačković, poznata autorica, izvođačica i producentica u predstavama suvremenog plesa te multimedijalnog i eksperimentalnog kazališta. Njezino sudjelovanje u Hrvatskome tjednu bilo je značajno u sklopu radionica i predstavljanja umjetničkog rada, stvorenog zajednički s članovima zajednice kako bi njihov glas stigao do domovine i svih onih mjesta s našom prisutnošću. S obzirom na to da se umjetnica izražava kroz umjetnost performansa i videa te uz eksperimente glasa i zvuka, primijenila je svoje znanje da zabilježi priče svih onih iseljenika i potomaka voljnih podijeliti ih s osta-

lima. Tako je prvog dana održavanja Hrvatskog tjedna, 20. listopada, održana radionica stvaranja radio-drame "Moj glas, tvoj glas", na kojoj su se koristili unaprijed pripremljeni tekstovi polaznika te su se iskušavale metode improviziranja tekstem i glasom.

Uz efektiranje i miksanje glasova polaznika tijekom vježbi, željelo se stvoriti zvučne slike koje će kasnije biti producirane u zanimljiv radiofonijski rad i javno objavljene pa tako pronijeti glas Hrvata u Brazilu diljem svijeta. Vrijednost ovoga umjetničko-kulturnog rada je i u promišljanjima na koje je Mačković potaknula svojim prijedlozima pitanja na koje su sudionici morali dati odgovor ili pak citirati omiljene književnike ili pjesme primjerene odgovoru.

Idući dan, 21. listopada, održan je tradicionalni svečani ručak u povodu Dana neovisnosti koji uvijek prate misa u prostorijama samog doma, ručak s tradicionalnim jelima i kulturna aktivnost promicanja Hrvatske, a koju je izvela pozvana umjetnica.

Tjedan je završen 27. listopada koncertom novoosnovanoga glazbenog sastava *Frana* koji je predstavio svoj rad prisutnima, izazvavši veliko zanimanje

zajednice jer su se nakon dužeg vremena mogli čuti uživo zvuci uspješnica "Ne dirajte mi ravnicu", "Tebi grade moj", "Večeras je naša fešta", "Marijana" u prostorima Croatije Sacre Paulistane. Glazbenici su također iskoristili priliku da daju svoju počast nedavno preminulom Oliveru Dragojeviću izvođenjem pjesme "Svoju zvidu slidin" te pozvali članove da se uključe u rad sastava koji je u potrazi za pjevačima i sviračima, ali i materijalima te glazbalima kako bi što vjernije mogli prenijeti hrvatski melos u velikom Brazilu.

Dakako, događaj nije ovime završio jer je publika imala priliku iskusiti hrvatske kolače i čaj dok je prelistavala zadnju objavljenu knjigu u sklopu istraživačkog projekta pod nazivom "Hrvatska u Brazilu između 1918. i 1941. godine: druga faza useljavanja". Važnost ovog trenutka očitovala se u prikupljanju materijala i informacija za realizaciju četvrte knjige o useljavanju koje se odnosi na posljednju, treću fazu useljavanja koja je uslijedila nakon Drugoga svjetskog rata. ■



Sudionici Tjedna kušaju čajeve i kolače

ENG São Paulo was the scene from the 20th to 27th of October of a Croatian Week event hosted by the Croatia Sacra Paulistana house. This is the fifth incarnation of one of the top events in the ethnic Croatian community of Brazil.

Za me naj se ti bojati, srce nemrem drugoj dati



Višnja Geoheli, ugledna humanitarna i kulturna djelatnica iz Kanade poslala nam je jesenski *Listek* s reminiscencijama na naše najmilije povodom blagdana Svih Svetih, pisan zavičajnim idiomom te bilješku sa sjećanjem na nedavno preminulu istaknutu aktivisticu Jelenu Vrdoljak

Tekst: **Višnja Geoheli**

Povodom blagdana Svih Svetih i Dušnog dana, s vjerom u Vječni život mi u Kanadi odlazimo na molitvene susrete, sjećanja i odavanja časti i zahvale Bogu za umrle u našim obiteljima, prijatelje, suradnike, znance, domoljube koji su svojom predanošću učvrstili temelj postojanja Hrvatske. Ovaj skromni Listek je tek mikroskopska točkica u ispisanim tomovima o opstanku Hrvata. Zato su moje refleksije djelić iz mikrosvijeta postojanja zajednice Hrvata u Južnom Ontariju. Furt su mi u uhu versi: *Listeka ne pišem tebi ja, da već ne buš suze ronila... za me naj se ti bojati, srce nemrem drugoj dati... moja ružica (Hrvatska)*. Ove godine u srpnju, anđeli su ponijeli latice duše, nezaboravne, uzorite osobe, koja je srcem i umom njegovala hrvatske korijene i ostavila neprocjenjivu baštinu mladeži na kojoj niče budućnost naše zajednice u Kanadi. Sjećamo se s pijetetom na gospođu Jelenu Vrdoljak, rođenu Zen. Posmrtni ostaci gospodina Nikole Vrdoljaka, preminulog 2013. i odane mu supruge Jelene bit će položeni

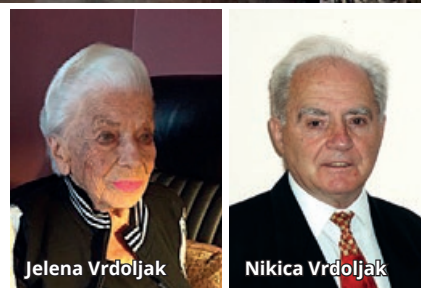
Sjećamo se s pijetetom na gospođu Jelenu Vrdoljak, rođenu Zen. Posmrtni ostaci gospodina Nikole Vrdoljaka, preminulog 2013. i odane mu supruge Jelene bit će položeni 24. XI. 2018. u Holy Family Mausoleum.



ženi 24. studenog u *Holy Family Mausoleum*. Svi smo upoznati s velikim doprinosom koji je pokojni Nikica Vrdoljak dao *Hrvatsko-kanadskoj folklornoj zajednici*, njegovom neizmjernom radu gotovo pet desetljeća pa i žrtvi za opće dobro hrvatske zajednice u Kanadi. Ali, negdje u sjeni njegova lika, u pozadini svjetskih pozornica, stajala je jedna divna, i plemenita Jelena. Tim je riječima u svome nekrologu našu Jelenu ispratile Karmela Kristić.

POSVETA NIKICI I JELENI VRDOLJAK

Tiho, skromno, ali u istoj mjeri neumorno je radila Jelena Vrdoljak, i žrtvovala se da bi njih dvoje zajedno uzdigli naraštaje naših folklorista *Zrinske i Frankopane*, društvo kojeg su često zvali svojim trećim djetetom. Nikica i Jelena dolazili su na probe *Zrinski* – dok je gospodin Nikica poučavao hrvatsku mladež rođenu u iseljeništvu ples i pjesme, gospođa Jelena brinula je o uređivanju, restauraciji i izradi hrvatskih narodnih nošnji.



Bila je eruditske naobrazbe iz područja hrvatske kulture, osobito tradicijske i narodnog ruha. U početnim godinama Folklorni ansambl *Zrinski i Frankopan* nije imao mogućnosti za kupovanje nošnji i nakita pa je Jelena osiguravala izradu i nabavku izvornih nošnji. Ona je bila snalažljiva i kreativna žena koja je znala na razne načine iz ničega napraviti remek djelo temeljeno na hrvatskoj tradicijskoj kulturi. Vrdoljaci, novodošli emigranti sredinom 20. stoljeća, od dvoje svoje rođene djece i "od grla su otkidali" za svoje "treće dijete" – za FA *Zrinski i Frankopan*. Zato njima, i cijeloj obitelji Vrdoljak velika hvala. Jelenina



Hrvatsko-kanadski Folklorni ansambl Zrinski Frankopan, Toronto



kreativnost i umjetničko rukotvorstvo posebno su došle do izražaja u izložbama na raznim međunarodnim scenama tradicijske kulture u Torontu i okolici, gdje stranci nisu mogli odoljeti, nego se samo diviti našoj kulturi, raskošnim nošnjama, ljepoti baštine i naše domovine. Ona je osigurala da Hrvatska postane prepoznatljiva i cijenjena u međunarodnoj zajednici, u doba kada je komunistički režim radio sve da uništi hrvatsku kulturu, jezik i baštinu. Nije im bilo svejedno kad ih je dočekala slika Zrinski i Frankopana na naslovnoj stranici *Torontskih novina*, na Uskrsno jutro s čestitkom "Sretan Uskrs". "Gospođa Vrdoljak nas je učila i zahtijevala da uvijek budemo ponosni i uredni u narodnom ruhu. Svaki detalj pregledavala je pozornošću etnologa – pogotovo kod ženskih plesačica kako bi bile uštrkane i nakićene od glave do pete. Nije dan mali detalj nije propuštala. A najviše je naglašavala da se glava drži gore, da budemo ponosni, da naši osmjesi zahvate cijelo lice – od uha do uha, i da punim srcem i glasom pjevamo da bi svi osjetili našu toplinu, ponos i ljepotu

naše domovine Hrvatske. Ovih posljednjih godina, nakon smrti svog supruga, gospođa Jelena Vrdoljak i dalje je ostala aktivna članica FA Zrinski Frankopan. Uvijek je željela znati o našim aktivnostima, i nenametljivo nas je savjetovala o svemu, o pjesmi, plesovima, nošnjama i svim odlukama Društva. Kao prava majka, uvijek je bila brižna, dala nam je samostalnost, a bila je dostupna kad god je bila potreba. Uvijek je bila ponosna na naše uspjehe i ostala nam najvječiji navijač i savjetnik. Postupala je prema svima nama majčinski, na osobnoj razini upoznava se s našim osobnim životnim borbama i brinula se, i suosjećala s nama. Ona je svojim vlastitim životom bila uzor svima nama, hrabrila nas i podržavala. Ne mogu nabrojati koliko je puta u našim telefonskim razgovorima u zadnji godina mene osobno savjetovala "ne daj se Karmela, budi jaka, budi hrabra." "Kako pjesma kaže, *Lijepa moja milena, Jelena*."

ZAHVALA FA ZRINSKI I FRANKOPAN

U ime svih nas Zrinski, u ime zajednice Hrvata u Kanadi za koju si se cijelo



Nikica i Jelena u mladim danima

li život borila i žrtvovala, u moje osobno ime – neizmjereno vam hvala za sav vaš trud, rad, ljubav, majčinstvo i prijateljstvo. Naše društvo bez vas ostalo je osiromašeno i s velikom prazninom. Ali nećemo zaboraviti vaše riječi – borit ćemo se, nećemo se predati, i nastojat ćemo nastaviti što ste vi započeli. Trudit ćemo se da to bude dostojanstveno i vama na ponos.

Još jednom vam velika hvala, a cijeloj obitelji Vrdoljak i Ferenc izražavam iskrenu kršćansku sućut", riječi su Karmele Kristić – dugogodišnje članice i plesačice Folklornog Ansambla Zrinski i Frankopan. ■

ENG The worldly remains of Nikola Vrdoljak, who died in 2013, and those of his dedicated wife Jelena, née Zen, whose memory we cherish, will be laid to rest at the Holy Family Mausoleum on the 24th of November. The late Nikola Vrdoljak made a lasting and great contribution to the Canadian Croatian folklore community through almost five decades of tireless work and sacrifices to the benefit of the Croatian community of Canada.





Hrvatski biskupi u tradicionalnome vatikanskom pohodu

Dubrovačka ženska klapa AMFORA održala koncert u crkvi sv. Jeronima u Rimu



Nakon nastupa u crkvi sv. Jeronima u Rimu



Ženska klapa i biskupi s glavaricom sestara Kćeri Milosrđa

Tekst: Maja Mozara

Foto: Zvonimir Ancić, Marko Martić

Hrvatska matica iseljenika - Dubrovnik, Hrvatski papinski zavod sv. Jeronima i Hrvatsko-talijanska udruga iz Rima, u nedjelju 11. studenoga organizirali su u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu koncert dubrovačke ženske klape AMFORA.

Koncert je organiziran prigodom blagdana sv. Nikole Tavelića te Dana hrvatskih rimskih studenata nakon svete mise koju je predvodio mons. Ivan Devčić, riječki nadbiskup i metropolit, a propovijedao mons. Tomislav Rogić, šibenski biskup.

Na početku svete mise don Božo Radoš, rektor Hrvatskoga papinskog zavoda, pozdravio je sve okupljene. Poseban pozdrav uputio je hrvatskim biskupima koji od 12. do 17. studenoga borave u pohodu "Ad limina apostolorum" u Vatikanu, podsjetivši kako je pohod Ad limina 1585. godine kanonski utemeljio papa hrvatskog podrijetla, Siksto V.

Uz mnogobrojne Hrvate koji žive u Rimu nazočili su i veleposlanik Republike Hrvatske u Talijanskoj Republici Jasen Mesić i veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stoli Neven Pelicarić sa suradnicima.

Koncert dubrovačke ženske klape "Amfora", koja često nastupa na mnogobrojnim crkvenim događajima u Dubrovniku, uključen je u kulturno-znanstveni program koji se u Rimu održava tijekom pohoda biskupa.

Inače, ženska klapa "Amfora" održala je u organizaciji Hrvatske matice iseljenika prije nekoliko godina koncerte u Padovi i Salzburgu, sudjelujući u programu Susreta Hrvata Italije i proslavi sv. Leopolda Bogdana Mandića te u povodu ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Za ovaj rimski koncert članice klape nastupile su u nešto smanjenom sastavu i to: Mara Manjić – voditeljica klape i prvi sopran, Ina Botica - drugi sopran, Ana Stabile - prvi alt, Deša Čížek - prvi alt, Aleksandra Miletić - prvi alt te kao drugi alti Marija Ursić Beusan i Jelena Vezilić.

Suorganizatori programa u Italiji,

don Božo Radoš, rektor Papinskoga zavoda sv. Jeronima i Svjetlana Lipanović, predsjednica Hrvatsko-talijanske udruge u Rimu, nisu krili svoje oduševljenje koncertom klape "Amfora", bogatstvom i bojama glasova naših Dubrovkinja.

Klapa je pjevala i na misi u kući Vrhovne uprave naših hrvatskih sestara Kćeri milosrđa T.S.R. sv. Franje zahvaljujući s. Vianeji Kusturi, vrhovnoj zamjenici koja je nekoliko godina boravila u Dubrovniku predavajući vjeronauk u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji Ruđera Boškovića.

Nekoć u domovini, a sada u Talijanskoj Republici, predano radi na skorom obilježavanju stote obljetnice utemeljenja izvorne hrvatske Družbe Kćeri milosrđa.

Zahvaljujući s. Vianeji te M. Cristini Orsillo, vrhovnoj glavarici Družbe i ostalim sestrama, upućen je poziv Hrvatskoj matici iseljenika - Dubrovnik i klapi "Amfora" za sudjelovanje u središnjem slavlju jubileja 2020. godine u Rimu, u povodu stogodišnjice Družbe.

Tako će dubrovačka klapa "Amfora" pjesmom slaviti veliki jubilej i kćer našeg podneblja, blaženu Mariju od propetoga Isusa. Posve sigurno će do tada svoj repertoar obogatiti novim autorskim pjesmama posvećenim blaženici i njezinoj Družbi. Za to je bačen i novčić u Fontanu di Trevi. ■

ENG A concert featuring the Klapa Amfora women's vocal ensemble, which performs frequently for church events in Dubrovnik, was part of a culture event and symposium in Rome during the visit of Croatian Roman Catholic bishops to the Vatican. The visits began in 1585 during the reign of Sixtus V, a pontiff with roots in Croatia.

Izložba o antičkom lokalitetu Burnumu otvorena na Sveučilištu u Bologni

Izložba u talijanskoj Bologni sadrži presjek istraživanja arheološkoga lokaliteta Burnum, smještenoga u NP Krka

Tekst: **Uredništvo**

Izložba posvećena antičkom arheološkom lokalitetu Burnumu, nekadašnjem rimskom vojnom logoru koji se u cjelini nalazi na prostoru Nacionalnoga parka Krka, otvorena je na Odjelu za arheologiju Sveučilišta u Bologni 14. studenoga 2018. Dragulj antičke vojne arhitekture, rimski vojni logor Burnum bio je smješten na desnoj obali rijeke Krke, na mjestu gdje su se u rimsko doba križale najvažnije prometnice, što odgovara području današnjega naselja Ivoševci. Sagrađen je u 1. st. poslije Krista. Danas su vidljivi ostaci lukova koji su pripadali zgradi vojnog zapovjedništva i dobro sačuvan amfiteatar. Izložba na Sveučilištu u talijanskoj Bologni sadrži presjek istraživanja arheološkoga lokaliteta Burnuma od početka 20. stoljeća do danas, s posebnim naglaskom na istraživački rad Odjela za arheologiju uglednoga talijanskog sveučilišta u Bologni. Prva arheološka istraživanja na Burnumu proveo je Austrijski arheološki institut 1912. i 1913. godine. Austrijski arheolozi iskopali su veći dio zgrade zapovjednog stožera u legijskom logoru, ali su radovi obustavljeni zbog Prvoga svjetskog rata. Arhitektonski ostaci stoga nisu bili konzervirani i prezentirani javnosti, no rezultati istraživanja objavljeni su u nekoliko knjiga i mnogim znanstvenim raspravama. Austrijanci su obavili iskapanja u suradnji s Arheološkim muzejom u Zadru 1973. i 1974. godine. Ugovorom potpisanim 2005. godine započela je znanstve-



Prizor s izložbe u Italiji - prva arheološka istraživanja na Burnumu provedena su 1912. i 1913.

no-istraživačka suradnja Gradskoga muzeja Drniš, Odsjeka za arheologiju Sveučilišta u Zadru i Odjela za arheologiju Sveučilišta u Bologni na Projektu Burnum. Cilj suradnje je multidisciplinarno istraživanje antičkoga Burnuma uvođenjem novih istraživačkih metoda koje daju pouzdane podatke o arheološkom materijalu svodeći potrebu za iskapanjima na minimum, odnosno provedbom pilot-projekta nedestruktivne arheologije. Suradnja ostvarena između hrvatskih i talijanskih institucija potaknula je razmjenu stručnih i znanstvenih vještina između radnih grupa, što je rezultiralo međunarodnom ljetnom školom pod nazivom "U dubinu bez iskapanja" i uvrštenjem Projekta Burnum (2008.) u program visokog obrazovanja studenata Specijalističkoga studija arheologije Sveučilišta u Bologni. Od 2010. projekt financira i talijansko Ministarstvo vanjskih poslova. Sklopljen je i Sporazum o istraživanju za studij,

dokumentaciju i valorizaciju rimskog amfiteatra u Burnumu između JU Nacionalni park Krka i Odsjeka za povijest kulture i civilizacije (Odjela za arheologiju) Sveučilišta u Bologni, koji će rezultirati vertikalnom rekonstrukcijom amfiteatra u Burnumu temeljenom na, koliko je to moguće, originalnim arhitektonskim karakteristikama. Očekuje se rekonstrukcija više razdoblja, koja uključuje sve faze izgradnje rimskog amfiteatra s najznačajnijim arhitektonskim izmjenama, koja će biti postignuta nakon detaljnog proučavanja starije dokumentacije, topografskih snimaka, arheoloških iskopavanja i hipotetičke 3D rekonstrukcije. ■

ENG An exhibition focusing on the Burnum archaeological site, once a Roman military encampment, now located in Krka National Park, was opened at the University of Bologna on the 14th of November. A joint research effort has been underway since the signing of an agreement in 2005 between the municipal museum in Drniš, the University of Zadar and the University of Bologna.

Umijeće dijeljenja radosti

Božićna kampanja *Školarinske zaklade* HBZ-a Amerike punih šest desetljeća dijeli radost našim obiteljima, ulažući obilate iznose u obrazovanje djece. U toj plemenitoj aktivnosti u domovini prednjači znatno mlađa Zaklada *Adris*

A

ktualna božićna kampanja za *Školarinsku zakladu* Hrvatske bratske zajednice Amerike počela je prije mjesec dana u vrijeme američkoga *Dana zahvalnosti* i to objavom oglasa u *Zajedničaru* (Pittsburgh, 31. X. 2018.) u kojem je glavni predsjednik HBZ-a Edward W. Pazo zamolio članstvo da se prigodnim blagdanskim porukama u službenome glasilu te naše najstarije i najmnogoljudnije iseljeničke organizacije i svojim donacijama pridruže dijeljenju radosti u kampanji za stipendiranje učenika i studenata, čiji završetak uobičajeno pada na kraj kalendarske godine. Obrazovanje mladih i umijeće dijeljenja znanja jedan je od glavnih ciljeva HBZ-a SAD-a i Kanade, koja s uspjehom stipendira čak punih šest desetljeća, povećavajući socijalnu pokretljivost američkih Hrvata na društvenoj ljestvici najrazvijenije zemlje svijeta. Slijedom toga cilja, nakon devete Nacionalne konvencije održane u Philadelphiji, Zajednica u Glavni fond *Zaklade* izdvaja 4.000 dolara, nastavivši sustavno njegovati taj značajni obrazovni program od 27. VI. 1958. Usto, članovi i prijatelji HBZ-a svojim su novčanim priložima u povodu božićne školarinske kampanje redovito podupirali ovaj značajni obrazovni program. Ostali dio novca uplaćivali su pojedinci u specijalne fondove pri Glavnome fondu *Zaklade* u spomen na svoje preminule članove obitelji, koje bi nazivali po vlastitim prezimenima ili po imenima obiteljskih zaslužnika. Tu su praksu slijedili i HBZ-ovi odsjeci, razne hrvatske organizacije i iseljenička društva, utemeljivši svoje pojedinačne fondove. Ovoga došašća predsjednik HBZ-a Pazo izdvojio je primjerice Fond *Louise Birt*, osnovan sa svotom od 25.000 dolara 2015. godine. Louise Birt članica je odsjeka 35 HBZ-a iz Kansas Cityja (Missouri). Rođena je u obitelji Janka i Ljube Mihelić u selu Velikoj Paki pokraj Karlovca u Hrvatskoj. Istaknula se u nizu humanitarnih akcija u SAD-u i Hrvatskoj, uključujući lobiranje putem Nacionalne federacije američkih Hrvata. Kao bliska prijateljica počasne hrvatske konzulice u Kansas Cityju dr. Judy Vogelsang, gospođa Birt uvijek se ponosila svojim podrijetlom, nesebično se zalažući za promicanje hrvatske kulturne baštine na američkome tlu. Na svemu joj puno hvala, kao i svim ostalim donatorima!

Sažeto, imovina *Zaklade* iz njezina Glavnoga fonda i 93 fonda specijalnih zaklada stalno je rasla proteklih šest desetljeća, omogućujući u prosjeku dodjelu 200 stipendija godišnje. Procjenjuje se kako je mladima isplaćeno u bespovratnim sredstvima oko pet milijuna dolara, dok je zahvaljujući učinkovitom upravljanju glavnica *Zaklade* s druge strane ra-



Piše: Vesna Kukavica

sla, dosegnuvši fantastičnih 6.591.686.64 dolara prema službenom izvješću od 30. IX. 2018.

Božić, najradosniji blagdan u kršćanskome svijetu, duboko je prožeo vjersku i kulturnu povijest čovječanstva. Hrvatski narod otajstvo Božića – dijeljenje *Radosti* – izrazio je u čarobnim božićnim običajima, kulturnom stvaralaštvu i istinske vjerničkom ponašanju koje se i u domovini i dijaspori prenosi s koljena na koljeno. Odsjeci HBZ-a, podsjećamo, uz ove donatorske akcije za Božić, godišnje daruju gotovo dvije sto-

tine tisuća sati volonterskoga rada i oko milijun dolara potrebitim ljudima. Odbor *Školarinske zaklade* HBZ-a djeluje u sastavu: predsjednik E. W. Pazo, rizničarka Bernadett Luketić-Sikaras te članovi vrijedni Franjo Bertović, dr. Marion Vujević, Robert Luketić, Paul Lucas, Michael Ricci i Derek Hohn. Ocjenjujući božićnu kampanju uspješnom, predsjednik Pazo zaključio je kako je na vremenskoj okomici od šest desetljeća ovaj obrazovni program HBZ-a umrežio više od 10.000 studenata. Zainteresirani koji bi željeli darovati znatniju svotu u *Školarinsku zakladu* HBZ-a mogu očekivati velike porezne olakšice prema novousvojenome američkom zakonu o fraternalističkim društvima. U tjednima došašća u božićnoj rubrici u *Zajedničaru* objavljuju se imena donatora. Čestitke za 60. obljetnicu uspješnog djelovanja *CFU Scholarship Foundation* zakladnicima i čelništvu Zajednice upućuje ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Mijo Marić, zahvalivši ponajprije donatorima, ali i mladim američkim Hrvatima koji su blagdansko dijeljenje radosti našijenaca umnožili ljudskom dobrotom uz vlastito znanje stečeno izvrsnim obrazovanjem.

U toj plemenitoj aktivnosti u domovini, s druge strane, prednjači znatno mlađa Zaklada *Adris*. Ta najveća korporativna zaklada u ovome dijelu Europe velikom je svečanošću 21. studenoga u *Preporodnoj dvorani* HAZU-a zaključila ovogodišnji, dvanaesti donacijski ciklus u kojem je za izvrsne projekte i stipendiste iz dva programa – *Znanje i otkrića* te *Stvaralaštvo, Ekologija, Baština i Dobrota* – dodijelila više od tri milijuna kuna. Izazovi globalizacije, koja vodi napredak civilizacije, donijeli su istodobno i nove oblike siromaštva kako generiraju sve veći broj povremenih i nesigurnih poslova pa statistike procjenjuju da su današnji mladi 66% siromašniji od generacije svojih roditelja. U Hrvatskoj 27,9 posto ljudi – što je gotovo svaki treći čovjek – dočekuje Božić na rubu siromaštva. ■

ENG *The Christmas campaign of the Croatian Fraternal Union's Scholarship Foundation, the largest such foundation in the diaspora, has for the past sixty years brought joy to many families, investing millions into childhood education. The much younger Adris Foundation leads this noble effort in the homeland.*

Kako je pisala Ivana Mažuranić?

Kada se pokušamo prisjetiti jezika Ivane Brlić Mažuranić u misli nam dolaze poznate rečenice iz njezinih proza za djecu *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* i *Priče iz davnine*. Pritom malo tko razmišlja kako su nakladnici tih djela, posebice oni nakon Drugoga svjetskoga rata, u mnogočemu prilagođavali autoričin jezik ne samo pravopisnoj nego i gramatičkoj normi svoga vremena. Kakova je zaista jezična rješenja naša književnica koristila pokazuje nam njezin dnevnik, koji je vodila u dobi između navršenih četrnaest i osamnaest godina.

Dnevnik je očuvan u rukopisu, a prvi je put objavljen god. 2010. (pod naslovom *Dobro jutro, svijete! dnevnički zapisi 1888.-1891.*). Upravo se ove 2018. navršilo stotinu godina otkako je mlada Ivana počela voditi taj dnevnik. Urednica knjige Sanja Lovrenčić odlučila je pri objavljivanju dnevnika u potpunosti ostaviti neizmijenjenima i pravopisna i jezična rješenja rukopisnoga izvornika, pa nam ti dnevnički zapisi pružaju dragocjenu spoznaju kako je zaista pisala, ali i kakove je stavove imala mlada Ivana. Budući da je spomenuti dnevnik vodila prije udaje, objavljen je pod imenom Ivana Mažuranić. Pripominjem da je slijedila morfološka pravopisna rješenja, ali znatno nam je važnije da je slijedila padežni sustav karakterističan za hrvatski književni jezik



Piše: Sanja Vulić

tijekom više stoljeća, pa npr. rabi kratke množinske oblike (npr. *Čudni slučaj; Angažirana sam za nekoje ples*), dativne množinske oblike u muškom rodu na -om (npr. *djevojke obično ofirom dobacuju*), lokativne množinske oblike na -ih (npr. *na kućnih vratih*), odnosno u e-sklonidbi na -ah (npr. *u svih formah*), instrumentale množine na -i (npr. *živjeti ću s ljud*), odnosno u ženskom rodu na -ami (npr. *pod svakojakim idejama*). U skladu je s hrvatskom književno-jezičnom tradicijom i akuzativni nenaglašeni oblik *ju* zamjenice *ona*, također genitiv *ničesa* zamjenice *što* (npr. *to do ničesa ne vodi*). Važno je istaknuti i sufiks -najst pri tvorbi brojeva od 11 do 19, npr. *petnajst godina*.

Među riječima koje mlada Ivana Mažuranić rabi kao stilski neutralne izdvajam npr. ove: *čuvstvo; glasba; prilog neopazice; veznik akoprem* itd. U skladu s hrvatskom tradicijom bilježila je hrvatska imena stranih gradova, pa sukladno tomu grad u južnoj Austriji ne zove *Graz* (ili po izgovoru *Grac*) nego *Gradac*. Unatoč zanimljivim jezičnim rješenjima posebice valja istaknuti veliko domoljublje mlade Ivane Mažuranić koje je nedvojbeno baštinila svojim mažuranićevskim odgojem, pa u dnevniku npr. piše: *nemogu moju sreću bez sreće moje domovine podpunu si pomisliti*. ■

DARUJTE SVOJU DOBROTU DJECI HRVATSKE I SVIJETA...



Na toliko načina možemo ostaviti svoj trag u svijetu. Istraživači svojim otkrićima mijenjaju povijest, pjesnici vječno žive u svojim pjesmama, a umjetnici svojim djelima stoljećima nadahnjuju čovječanstvo.

Ipak, najjači trag ostavljaju naša dobra djela. Svojom plemenitošću možete spasiti dječje živote i mijenjati budućnost djece kojoj je to najpotrebnije – jer svako dijete zaslužuje odrastati sigurno i bezbrižno.

UNICEF-ovim programom oporučnog doniranja stvaramo svijet dostojan djeteta, a svaki Vaš i najmanji doprinos ostavit će neizbrisiv i važan trag. **Svojom oporučnom donacijom pomoći ćete djeci da odrastaju u sigurnosti, razvijaju se i ostvare svoje pune potencijale!**

Ured UNICEF-a za Hrvatsku

Za više informacija o oporučnom doniranju javite nam se na broj telefona **+385 1 3031 640** ili nam pošaljite e-mail na neletakanceljak@unicef.org.

unicef 
za svako dijete

Igračka u srcu hrvatskih obitelji diljem svijeta

Naša je želja da ovim programom potaknemo stvaralaštvo i kreativnost, učenje i promociju hrvatske tradicijske kulture i hrvatskoga jezika, povežemo djecu, mlade i učitelje iz svih hrvatskih sredina, ali i povežemo sve naraštaje. Ovaj program je prilika da se učitelji, voditelji, roditelji, bake i djedovi prisjete svoga djetinjstva i starih običaja svoga zavičajnog kraja te ih poticajno prenesu novim naraštajima.

Tekst: Uredništvo Foto: Hrvoje Bazina

“**IGRAČKA U SRCU** je prekrasan projekt koji nas sve spaja u jednu čvrstu zajednicu, u zajednicu koja kao takva može očuvati sve vrednote jezika, kulture, tradicije i sve ono čime se mi Hrvati ponosimo. Promatrati vesela i sretna dječja lica dok stvaraju svoje radove i istodobno pomažu jedni drugima, za nas učitelje je potvrda da koračamo putem zajedničkoga uspjeha, uspjeha djece, roditelja i učitelja. Upravo taj *trokut uspjeha* je dobitna kombinacija i naša svjetlost vodilja u budućnost”, poruka je koju su uoči svečanog otvorenja izložbe “Igračka u srcu” uputili učenici i učitelji Keilor Downs Secondary Collegea i North Geelong Secondary Collegea iz Melbournea u Australiji.

OD IDEJE DO REALIZACIJE

Multimedijalni program IGRAČKA U SRCU, inspirirana hrvatskom tradicijskom kulturom, nastao je upravo zbog te činjenice, da su igra i igračka kao simbol ljudskoga srca međunarodna po-



Radionice HAI i Drvu u čast

veznica, a hrvatska tradicijska kultura naše bogatstvo koje želimo sačuvati i prenositi na naše najmlađe. Od početne ideje dviju Matičinih djelatnica Lade Kanajet Šimić i Snježane Jurišić te uključivanja suorganizatora-koordinatora iz SAD-a i Australije - Hrvatske škole Boston na čelu s ravnateljicom Irenom Stanić Rašin te Zaklade hrvatskih studija Sydney i njezine tajnice Jasne Novak Milić; uključivanja partnera Arhitekon-





Uzvanici i organizatori na otvorenju izložbe u HMI

skoga fakulteta u Zagrebu - Studija dizajna, Etnografskoga muzeja u Zagrebu, Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu, Udruge poVUcizakulturu, Hrvatske katoličke misije Berlin, kao i suradničkih škola iz Hrvatske; preko natječaja, vrednovanja radova, objave rezultata, dopremanja prvonagrađenih radova i priprema za izložbu, do završne aktivnosti - svečanoga otvorenja izložbe - prošlo je gotovo godinu dana.

U toj su se godini dana, zahvaljujući radovima na temu igracke inspirirane hrvatskom tradicijskom baštinom i tradicionalnim igrama djedova i baka, međusobno umrežile škole, katoličke misije, udruge, društva, od SAD-a preko Europe do Australije. Naime, u natječaju koji se provodio od ožujka do rujna 2018. sudjelovalo je više od dvije stotine djece i četrdesetak mentora iz Australije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije, SAD-a, Srbije, Švedske i Njemačke. Osim poticanja i razvoja kreativnosti djece i mladih, uz učenje i promociju hrvatske tradicijske kulture te njegovanje hrvatskoga jezika, cilj je organizatora bio i međusobno povezivanje i umrežavanje te povezivanje s domovinom Hrvatskom.

OBLIKOVANJE IZLOŽBE

Multimedijalna izložba, otvorena 4. prosinca 2018. u Hrvatskoj matici iseljenika, predstavlja najbolje radove, one koji su na natječaju zauzeli prva tri mjesta. Literarni, koji su digitalizirani u e-knjigu, fotografski i video radovi smješteni su u Matičinu izložbenome prostoru na četiri strane svijeta dok se u sredini, u sjecištu puteva, istaknutome hrvatskim nacionalnim bojama – crvenom, bijelom i plavom - nalaze pojedinačni likovni radovi. Na atraktivnim posto-

ljima posuđenim ljubaznošću Zagrebačkoga atletskog saveza i Hrvatskoga športskog muzeja izloženi su skupni likovni radovi. Osim pobjedničkih radova djece sudionika natječaja, na izložbi su prikazani i radovi škola iz Hrvatske: OŠ Ivana Gundulića, Zagreb; OŠ Milana Langa, Bregana; OŠ Petra Preradovića, Zagreb; OŠ Vladimira Nazora, Škabrnja; OŠ Marina Getaldića, Dubrovnik te radovi polaznika Matičine Male škole hrvatskoga jezika i kulture. Uz prikaz fotografija autentičnih drvenih igracka iz Etnografskoga muzeja u Zagrebu te radova studenata Studija dizajna pri Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu, oblikovana je jedinstvena multimedijalna priča koja povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost te prikazuje krug stvaranja od tradicije, preko današnje interpretacije dječjim stvaralaštvom, do dizajnerske interpretacije.

Kako se prilikom prijave rada u natječajnoj provedbi tražio i kratki opis što rad prikazuje, organizatori su prikupili pregršt dirljivih priča u kojima progovaraju osjećaji svih generacija, osjećaji

koji pokazuju kako je igračka proizišla iz srca hrvatskih obitelji diljem svijeta. Dio tih priča popratilo je nekoliko panoa.

OTVORENJE IZLOŽBE

Svečano otvorenje izložbe privuklo je veliki broj uzvanika, među kojima je bila izaslanica predsjednice Republike Hrvatske Renata Margetić Urlić, izaslanik predsjednika Vlade, državni tajnik SDUHIRH-a Zvonko Milas, izaslanica ministricke kulture Maja Zrnčić, predsjednik UO HMI-ja Milan Kovač, dr. sc. Jadranka Dujić Frlan, v.d. pročelnice Upravnoga odjela za prosvjetu, kulturu, sport i tehničku kulturu Zagrebačke županije, pomoćnica pročelnice zagrebačkoga Gradskog ureda za kulturu Jasna Tomažić, pomoćnica pročelnice zagrebačkoga Gradskog ureda za obrazovanje Katarina Milković, predstavnice AZOO-a, stručni ocjenjivači te predstavnici drugih državnih institucija. Oni su, kao i svi nazočni gosti te djeca, učitelji i ravnatelji škola sudionica, s oduševljenjem popratili nastup Dječje skupine HKUD-a "Bodrog" iz Bačkoga Monoštora kojim je započeo program. Prisutnima se nadahnutim riječima dobrodošlice obratio Matičin ravnatelj Mijo Marić primijetivši kako se ne može oteti dojmu da na izložbi vidi srce u igračkama. "Srce je simbol osjećaja, čuvanja našeg identiteta. Hvala vam što ste te svoje osjećaje izložili u ove predivne radove. Ovdje vidimo jedan multigeneracijski tranfer, osjećaje mama, tata, baka i djedova koji se prenose i na nama je da ih čuvamo,



Nastup Dječje skupine HKUD-a "Bodrog"

Nagrade: 1. mjesto: Rokovnik "Igračka u srcu" (skupni rad) te sudjelovanje u Maloj školi hrvatskoga jezika i kulture (pojedinačni rad); 2. mjesto: Majica s logom "Igračka u srcu" (skupni rad) te rokovnik "Igračka u srcu" (pojedinačni rad); 3. mjesto: Olovka s motivima inspiriranim hrvatskom tradicijskom kulturom (skupni rad) te majica s logom "Igračka u srcu" (pojedinačni rad).

Nagrađene škole dobile su i udžbenik Hrvatska tradicijska glazba, a Školska knjiga donirala je za posebna priznanja nekoliko slikovnica Lijepa naša domovino.

Pobjednici

KATEGORIJA 1 - LIKOVNI RAD

Stručni ocjenjivači: dr. sc. Iris Biškupić Bašić, muzejska savjetnica i voditeljica Zbirke tradicijskih dječjih igračaka, Etnografski muzej Zagreb; Smiljana Čoh, akademska umjetnica i ilustratorica; dr. sc. Marijana Županić Benić, Katedra umjetničkog područja, Učiteljski fakultet u Zagrebu.

Pojedinačni rad:

1. mjesto: **Tamburica**/Luka Bestulić, Hrvatska škola dr. Ante Starčevića - Beverly Hills, NSW, Australija
2. mjesto: **Konji**/Isabella Vlahek, Keilor Downs Secondary College, Melbourne, Victoria, Australija
Slikovnica vlak/Amanda Džajkić, North Geelong Victorian School of Languages - Croatian, Australija
3. mjesto: **Domino pločice s motivima hercegovačke narodne nošnje i tradicijskih glazbenih instrumenata**/Anđela Zlomisljić, OŠ Marka Marulića, Ljubuški, Bosna i Hercegovina
Stol i stolci za lutkice/Lora Škorić, Hrvatska škola dr. Ante Starčevića - Beverly Hills, NSW, Australija

Skupni rad:

1. mjesto: **Dir po Hrvatskoj**/Hrvatska nastava u Crnoj Gori, Kotor i Tivat, Crna Gora
2. mjesto: **Lutka tj. "beba"**/KUDH Bodrog, Bački Monoštor/Osnovna škola "22. oktobar", Bački Monoštor, Vojvodina, Republika Srbija
3. mjesto: **Konj za jahanje**/Keilor Downs Secondary College, Melbourne, Victoria, Australija
Vlak/Keilor Downs Secondary College, Melbourne, Victoria, Australija

KATEGORIJA 2 - FOTOGRAFIJA

Stručni ocjenjivači: Iva Batistić, fotografinja; Marcel Mlinarić, fotograf; Tomislav Torjanac, ilustrator i slikar

1. mjesto: **Didina i moja bicigla**/Marijana Gadžur, OŠ "Matija Gubec", Tavankut, Vojvodina, Republika Srbija
2. mjesto: **K kao kula!**/Mila, Filip i Lana Vidović/Hrvatska škola dr. Ante Starčevića - Beverly Hills, NSW, Australija
Tamburica u srcu moje sestre/Veljko Vuković, OŠ "Matija Gubec", Tavankut, Vojvodina, Republika Srbija
3. mjesto: **Bicigla u srcu odmalena**/Dario Vojnić Hajduk, OŠ "Matija Gubec", Tavankut, Vojvodina, Republika Srbija

KATEGORIJA 3 - MULTIMEDIJA

Stručni ocjenjivači: Marina Aničić Spremo, novinarka i redateljica; Branka Bajo, prof., Osnovna škola Vladimira Nazora, Škabrnja; doc. dr. sc. Marina Gabelica, Katedra za hrvatski jezik i književnost, sceniku i medijsku kulturu, Učiteljski fakultet u Zagrebu

1. mjesto: **Nekadašnje igre i zabave naših djedova i baka - GAN-GA**/OŠ fra Stipana Vrljića - Sovići, Grude, Bosna i Hercegovina
2. mjesto: **En den dore!**/Dječja skupina KUD Hrvata "Bodrog", Bački Monoštor, Vojvodina, Republika Srbija
3. mjesto: **Bolje je bilo prije**/Hrvatsko-talijanski mozaik Rim, Italija

KATEGORIJA 4 - LITERARNI RAD

Stručni ocjenjivači: Jadranka Klepac, književnica; Maša Rimac Jurinović, asistentica, Katedra za hrvatski jezik i književnost, scensku i medijsku kulturu, Učiteljski fakultet u Zagrebu; Nada Zidar-Bogadi, književnica

1. mjesto: **Igračka moje bake**/Gabrijela Dugandžić, SŠ dr. fra Slavka Barbarića, Čitluk, Bosna i Hercegovina
2. mjesto: **Omiljena igra moje bake**/Luka Puljić, Hrvatska nastava Hessen-Saarland, Frankfurt - Hedderheim, Njemačka
3. mjesto: **Igre iz djetinjstva moje bake**/Ana Rukavina, OŠ "Ivan Milutinović", Subotica, Vojvodina, Republika Srbija
Igračka moga djeda/Sara Uršal, OŠ "Ivan Milutinović", Subotica, Vojvodina, Republika Srbija
Igračka u srcu/Ana Marija Horvacki, OŠ "Ivan Milutinović", Mala Bosna, Vojvodina, Republika Srbija

POSEBNA PRIZNANJA I PRIGODNE NAGRADE STRUČNOG POVJERENSTVA HMI-ja:

za interakcijski pristup: **Moja "nova" pračka**/Hrvatska škola pri Hrvatskome kulturnom centru, Chicago, SAD; **Udaraljka**/OŠ Katolički školski centar, Sarajevo, Bosna i Hercegovina; **Drvene lutke**/Hrvatska škola Bonnyrigg, Sydney, NSW, Australija; za animaciju: **Republika Hrvatska**/Avdelning för modersmål, Helsingborg, Švedska; za njegovanje materinskoga idioma: **Intervju o tradicionalnoj igri Guščarici**/HKUD "Vladimir Nazor", Sombor, Vojvodina, Republika Srbija; za njegovanje hrvatskoga jezika: **Intervju s mojim didom Franjom**/North Geelong Victorian School of Languages - Croatian, Australija, **Intervju s bakom - Zvrk**/North Geelong Victorian School of Languages - Croatian, Australija; za radove pristigle u prvome roku, a koji nisu drukčije nagrađeni: **Igra na ploči 'Koliko poznaješ Hrvatsku?'**/Katolički školski centar "Sveti Josip" - Sarajevo, Bosna i Hercegovina; **Tačke ili mala kolica, Pračka, Kuhac, Moja drvena lutka, Frula**/Avdelning för modersmål, Helsingborg, Švedska; **Hrvatski memory**/Osnovna škola Franice Dall'era, Vir, Bosna i Hercegovina; **Puška moga djeda, Nekadašnje igre i zabave naših djedova i baka - Trule kobile i Vijače**/Konopa/OŠ fra Stipana Vrljića - Sovići, Grude, Bosna i Hercegovina; **Memory pločice i Mini domino s motivima narodne nošnje**/OŠ Marka Marulića - Ljubuški, Bosna i Hercegovina; **Splićka riva i Kairos**/Hrvatska nastava u Crnoj Gori, Kotor i Tivat, Crna Gora; **Obitelj, Leptir, Hrvatski avion, Kutija za nakit**/Keilor Downs Secondary College, Melbourne Victoria, Australija



Detalj s izložbe

okupljamo i na ovakav način pokazujemo", istaknuo je ravnatelj Marić.

A kakve joj je osjećaje prenijela njezina baka, otkrila je Gabrijela Dugančić iz Čitluka pročitavši ulomak iz svoga pobjedničkoga literarnog rada. Prisutnima su se i video porukom javili učenici Odjela za materinske jezike u Helsingborgu u Švedskoj s učiteljicom Martinom Mihalić. Pozdravne govore uputile su i izaslanica predsjednice Margetić Urlić, ravnateljica partnerske institucije projekta Etnografskoga muzeja Goranka Horjan te članica ocjenjivačkoga suda natječaja, književnica Nada Zidar-Bogadi. Božićne čestitke svih govornika dodatno je obogatio nastup učenice Karoline Šoić iz Bregane koja je na tamburici odsvirala hrvatsku pučku pjesmu *Narodi nam se*.

Nakon podjele nagrada i priznanja prisutnim pobjednicima i ostalim sudionicima iz Hercegovine, Vojvodine i

Hrvatske, izaslanik premijera i državnog tajnika Zvonko Milas otvorio je izložbu. U svome obraćanju istaknuo je kako vrijednosti koje se promiču ovim projektom, a to je njegovanje hrvatskoga identiteta među najmlađim generacijama Hrvata izvan Hrvatske, predstavljaju vrijednosti koje snažno zagovara i hrvatska Vlada te je izrazio zadovoljstvo da ovaj projekt ima svoj kontinuitet i da su u njega uključene najmlađe generacije kojima se pomlađuje globalna hrvatska obitelj.

VESEO ŽAMOR I SMIJEH DJECE

Posljednju točku programa - gangu - izvele su, uz ovacije publike, djevojčice Marija Spajić, Petra Spajić, Marija Bušić i Lana Galić iz Savića.

Cijeloga dana Maticom je odzvanjao veseo dječji žamor i smijeh. Naime, osim otvorenja izložbe, druženje s dje-

com sudionicima projekta obogaćeno je i radionicama koje su održane prije i nakon otvorenja izložbe: HAI - Hrvatske autentične igračke koju je provela Udruga poVUcizakulturu te Drvu u čast, koju su za svoje vršnjake priredili učenici OŠ Vladimira Nazora iz Škabrnje sa svojom profesoricom Brankom Bajo. Svi oni koji zbog udaljenosti nisu mogli doći, ove kreativne radionice, kao i otvorenje izložbe, mogli su pratiti preko Interneta. Izvršenje programa "Igračka u srcu" sufinancirano je sredstvima Grada Zagreba, a u realizaciji događaja pomogli su 'Pan Pek' te Udruga 'Hrvatska pomaže'.

Budućnost projekta otvorena je mogućnosti prikazivanja ovoga ciklusa kako u školama i drugim institucijama u RH, tako i u hrvatskim sredinama izvan RH kako bi se osim prikaza rezultata kreativnoga dječjeg stvaralaštva nastalog u sklopu natječaja provedenog tijekom 2018., u duhu današnje mobilnosti pokazalo kako je moguće igrom i stvaralaštvom razvijati govorne i komunikacijske sposobnosti, učiti o hrvatskoj tradicijskoj kulturi te na taj način njegovati i očuvati hrvatski identitet izvan domovine. ■

ENG The Croatian Heritage Foundation was the venue for a multimedia exhibition showcasing the best work by children in the diaspora communities and from schools in Croatia that took part over the past year in the Toys at Heart competition inspired by our traditional culture. The project is a joint effort of the CHF, the Croatian School of Boston and the Croatian Studies Foundation of Sydney and aims to encourage the development of creativity among children and youth, to teach and promote Croatian traditional culture, nurture our language and create links and networks between the homeland and diaspora.



Prosinačke žrtve 1918. u Zagrebu

Prva pobuna Hrvata protiv jugoslavenske države, proglašene 1. prosinca 1918. u Beogradu, ugušena je pokoljem hrvatskih prosvjednika na Jelačićevu trgu. Navršilo se punih stotinu godina od tog krvoprolića



Prosvjedi u Zagrebu 1918. godine

Piše: **Željko Holjevac**

Uspontanim prosvjedima na središnjem gradskom trgu u Zagrebu u "krvavi četvrtak" 5. prosinca 1918. izraženo je nezadovoljstvo novostvorenim državnim stanjem i socijalnim prilikama nakon kaotičnog raspada Austro-Ugarske i proglašenja Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Prva pobuna Hrvata protiv jugoslavenske države, proglašene 1. prosinca 1918. u Beogradu, ugušena je pokoljem hrvatskih prosvjednika na Jelačićevu trgu. Navršilo se punih stotinu godina od tog krvoprolića.

Organizirana skupina od oko 150 vojnika iz 53. domobranske pukovnije, protivnika ujedinjenja s Kraljevinom Sr-

bijom, izvela je na ulicu i oko 100 vojnika iz 25. domobranske pukovnije. Naoružana s dvije strojnice i praćena koračnicama vojničke glazbe, povorka je pod hrvatskim zastavama krenula Ilicom prema središtu grada, manifestirajući javno za hrvatsku republiku i razoružavajući oružane skupine koje su bile pod nadzorom Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba. Čuli su se poklici: "Živila republika!", "Živio Stjepan Radić!", "Dolje kralj Petar!", "Živila seljačka stranka!", "Dolje dinastija!", "Dolje militarizam!" itd.

PALJBA IZ STROJNICA

Na prosvjednike na Jelačićevu trgu otvorena je paljba iz strojnica mornara, policijskih snaga i naoružanih članova sokolskih organizacija, koje je ondje rasporedio povjerenik za javni red i si-



Ferdo Šišić: Dokumenti o postanku Kraljevine SHS

gurnost Grga Anđelinović. Prosvjednici su uzvratili paljbom, ali su morali uzmaknuti s otvorenog prostora. "Po svojoj dužnosti smatrao sam da treba prvi da počnem i ja se tim krvavim rukama ponosim", rekao je Grga Anđelinović 26. travnja 1921. u Narodnoj skupštini u Beogradu.

Dr. Ivan Pernar opisao je sukob ovako: "Oko tri sata i četvrt začuje se od strane Illice klicanje 'Živila republika!' Dolazilo je najmanje 600 oboružanih vojnika sa dvije mašinske puške. S Popovićeve kuće (na Jelačićevom trgu broj 4) htjelo se pucati na momčad. Nato je više vojnika podiglo u zrak puške i na puškama bijele marame, vičući: 'Mi ne ćemo pucati. Nemojte ni Vi, nego nam dajte mašinske puške'. Začas bude predana mitraljeza u kući broj 4. Nato je glazba zasvirala 'Lijepa naša domovina'. Vojnici pođoše u kuću broj 6, da im i oni pre-

Organizirana skupina od oko 150 vojnika iz 53. domobranske pukovnije, protivnika ujedinjenja s Kraljevinom Srbijom, izvela je na ulicu i oko 100 vojnika iz 25. domobranske pukovnije.

dadu mašinsku pušku. U to vrijeme čuli su se ponovno poklici, da republikanci ne će pucati, samo neka ne pucaju kraljevci. Ne znam, što se događalo u kući broj 6; samo je pao jedan hitac, našto je napolje izletilo 6 do 8 vojnika. Oko 15 vojnika vratilo se natrag u kuću. Što se sada unutra događalo ne znam; ali nakon nekoliko časaka čuo se prasak pušaka. Planuše puške u veži kuće broj 6, a vojnici nagnuše jedan preko drugoga, te jedan ostade ležati pred vežom. Sada počnu rikati mitraljeze, i to prva republika od palače Prve hrvatske štedionice, druga iz kuće broj 6 na Jelačićevom trgu, treća iz Fellerove kuće (na uglu Jurišićeve ulice i Jelačićevog trga), četvrta kod svjetiljke lijevo od Jelačićevoga spomenika, a peta je bila postavljena iza samoga spomenika, ležeći potrbuške; ovi su se šćućurili, da se zaštite od taneta. Jedan ili dva bijahu do smrti ubijeni. Pucalo se iz Fellerove kuće i sa strane od ulice Marije Valerije. (U zahodu na uglu Jelačićevog trga i ulice Marije Valerije bijahu smješteni oboružani članovi 'Srpskoga Sokola'). Tako su ubijeni još i preostali vojnici. (...) Krv je natopila granitni postav bana Jelačića i okolišni pločnik. Užasna slika!"

'KAO GUSKE U MAGLU'

"Puškaralo se na veliko iz pušaka i strojica, poginulo je navodno 30 ljudi, a mnogo ih je ranjeno", zapisao je nekađasnji predstojnik Odjela za bogoštov-



Narodno vijeće SHS ostalo je bez vlastitih oružanih snaga, dio sudionika prosvjeda izveden je pred vojni sud, a prosinačka tragedija imala je u sljedećim desetljećima puno odjeka u javnosti.

Ije i nastavu Zemaljske vlade i pravaški političar Iso Kršnjavi, profesor povijesti umjetnosti na Zagrebačkom sveučilištu. Kasnije je utvrđeno da je na Jelačićevu trgu ostalo ležati četrnaestak mrtvih i dvadesetak ranjenih osoba. Poginuli su sljedeći ljudi: Slavko Šćukanec, Sent Martoni, Miroslav Svoboda, Viktor Kolombar, Miloš Mrse, Mato Gašparević, Mijo Staničar, Stjepan Jureša, Josip Lupinski, Ferdo Varšec, Nikola Ivša, Dragutin Kostelc, Andro Martinko i Antun Tašnar-Jurčić.

Obje domobranske pukovnije nakon toga su raspuštene, a vojničku službu u gradu preuzela je srbijanska vojska. Ona je 14. studenoga 1918. ušla u hrvatski glavni grad, ali se do prosinačkog krvo-prolića nalazila u vojarnama. Pukovnik Dušan Simović, izaslanik Vrhovne komande srbijanske vojske, rekao je svojim sugovornicima u Zagrebu: "Van te teritorije", tj. Slavonije, Dalmacije i Bosne i Hercegovine, "da se možete opredjeljivati po volji: da idete sa Srbijom ili da formirate zasebnu državu". Uzalud je Stjepan Radić upozoravao: "Ne srljaj-

te kao guske u maglu!" Narodno vijeće SHS ostalo je bez vlastitih oružanih snaga, dio sudionika prosvjeda izveden je pred vojni sud, a prosinačka tragedija kasnijih desetljeća imala je puno odjeka u javnosti. "Ako bi Hrvatska jednog dana postala Irska, mi ćemo opet biti žandari!", rekao je već spomenuti Grga Anđelinović, istaknuti orjunaš i režimski političar.

PRED VOJNIM SUDOM

Dr. Rudolf Horvat opisao je suđenje prosvjednicima sljedećim riječima: "U Zagrebu je 27. prosinca 1918. godine započela pred vojnim sudom glavna rasprava protiv 23 vojnika radi bune koju su počinili 5. prosinca. (...) Poslije dovršene rasprave proglasio je vojni sud istom 6. siječnja 1919. presudu, kojom se Ivan Perečić osuđuje na 10 godina zatvora, Rudolf Cecelja i Josip Šimatović na 7 godina, Dragutin Mort, Adolf Schwartz, Ivan Babić, Janko Herceg i Franjo Kovačić na 3 godine i 6 mjeseci, a Janko Pomjan, Mirko Milošak, Franjo Gašparović, Marko Majsl, Mirko Vragović, Blaž Barac, Tomo Potlaček, Konrad Škreblin, Stjepan Tresoglavac, Josip Ruklić, Stjepan Crnčec i Marko Koren na 1 godinu do 1 godine i 6 mjeseci. Sve su ove kazne većim dijelom izdržane, a tek manjim dijelom oprostene." ■

ENG A spontaneous demonstration on Zagreb's central square condemning the brutal Yugoslav regime ended in tragedy. Bloody Thursday, as the 5th of December 1918 is referred to, was marked by a massacre of Croatian protesters.

U SPOMEN
PROSINAČKIM ŽRTVAMA
5. XII. 1918.

VOJNICI SLAVNE 25. I 53.
DOMOBRAanske PUKOVNIJE
ODREĐUJUĆI SE JAVNO ZA
SAMOSTALNU REPUBLIKU HRVATSKU
UBIJENI SU STROJNICAMA S OVE
ZGRADE
VJEČNA IM SLAVA I HVALA!

HRVATSKI DOMOBRAN
UDRUGA RATNIH VETERANA ZAGREB
2003.

Spomen-ploča prosinačkim žrtvama



- od antičke Andautonije do europskog prvaka Adventa

Zagreb je glavni grad Republike Hrvatske, koji zbog svojih upravnih, gospodarskih, kulturnih, prometnih i znanstvenih obilježja ima i status županije. Sastoji se od 17 gradskih četvrti, a osim Zagreba, područje lokalne samouprave čini još 69 naselja

Tekst: Zvonko Ranogajec

Grad je smješten na južnim, prisojnim obroncima Medvednice i lijevoj obali Save koju čini naplavna ili aluvijalna ravan. Južne strane Medvednice ili prisojne nazivaju se Prigorje, za razliku od sjevernih ili osojnih koje su Zagorje. Nalazi se na 135 metara nadmorske visine, najviši je vrh Sljeme, kao najviša točka Medvednice na visini od 1.035 metara, što nam govori da je relativna visina između Zagreba i Sljemena 900 metara. Grad je smješten na idealnome prometnom i geostrateškom položaju na kontaktu panonskog i peripanonskog prostora, kao i susjednog alpskog, dinarskog i jadranskog s longitudinalnim i transverzalnim prometnim pravcima koji spajaju Sjeverozapadnu s Jugoistočnom Europom, kao i Zapadno Sredozemlje s Istočnom Europom. Takav položaj kapitaliziran je u antičkom, rimskom razdoblju gradnjom



Grad Zagreb na sjeveru graniči s Krapinsko-zagorskom županijom dok na zapadu, jugu i istoku graniči sa Zagrebačkom županijom te gradovima Zaprešićem, Svetom Nedeljom, Velikom Goricom, Dugim Selom i Svetim Ivanom Zelinom.

Andautonije, današnjeg Šćitarjeva na prostoru Velike Gorice. Ipak, urbana jezgra Zagreba nastaje na jednom od medvedničkih prisojnih brežuljaka gdje se razvio trgovački, vlastelinski i crkveni dio Kaptol te podno njega na rubu prigorja Gradec kao obrtničko naselje. Prvi pisani dokument o Zagrebu datira 1094. godine kada je osnovana Zagrebačka biskupija u vremenu vladavine kralja Ladislava. Provalom Tatara 1242. godine porušen je znatan dio grada, što je potaknulo gradnju fortifikacijskih sadržaja na Kaptolu. Iste godine kralj Bela IV. daje Gradecu Zlatnu bulu kojom stječe status slobodnoga kraljevskog grada. Tijekom cijeloga srednjeg vijeka dolazi do latentnih sukoba između Kaptola, središta crkvene vlasti i Gradeca s obrtničkim i trgovačkim funkcijama, zbog čega broj stanovnika nije prelazio nekoliko tisuća. U Zagreb je iz Varaždina 1776. preseljeno sjedište Hrvatskoga kraljevskog vijeća, nakon čega Zagreb postaje glavni grad Hrvatske, što je i danas. Snažniji ra-

zvoj počinje 1850. godine ujedinjenjem Gradeca i Kaptola u jedinstveni grad koji tada ima 15.000 stanovnika.

ZNAČAJNO EUROPSKO ŽELJEZNIČKO ČVORIŠTE

Do snažnijeg rasta obrta, manufakture i industrije dolazi gradnjom željeznica, 1862. godine od Zidanoga Mosta do Zagreba i Siska, a 1873. od Budimpešte preko Zagreba prema Rijeci. Godine 1607. jezuiti osnivaju Klasičnu gimnaziju, 1669. Zagreb dobiva sveučilište, jedno od najstarijih u ovom dijelu Europe, a 1867. godine i JAZU (odnosno danas HAZU). Prva dva desetljeća 20. stoljeća u znaku su snažnog širenja grada. Donji grad dobiva novu, plansku urbanu strukturu (Lenuzzijska potkova od Zrinjevca do Marulićeva trga) s optimalnim arhitektonskim rješenjima. Uza željezničku prugu nastaju industrijske zone (Paromlin), a 1910. uvodi se i električni tramvaj. Tijekom Velikog rata Zagreb je imao značajnu ulogu pozadinskog središta, a 29. listopada donesena je odluka o raskidu svih državnopravnih veza Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s Kraljevinom Ugarskom i Carevinom Austrijom. U Zagrebu je utemeljeno Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba koji ulaze u Kraljevinu Jugoslaviju. Godine 1929. postaje središte jedne od devet banovina, i to Savske, a 1939. godine nakon sporazuma Cvetković-Maček postaje središte Banovine Hrvatske. Godine 1941. ima oko 260.000 stanovnika. Tada



dolazi do širenja Zagreba između željezničke pruge i Save gradnjom siromašnijih radničkih četvrti (Trnje, Trešnjevka, Peščenica), kao i gradnjom reprezentativnih stambenih četvrti imućnijih slojeva društva na obroncima Medvednice.

Zagreb 1941. godine postaje središte samoproglašene Nezavisne Države Hrvatske, dok paralelno u njemu djeluje snažan antifašistički pokret. Dana 8. svibnja 1945., završetkom Drugoga svjetskog rata, u Zagreb ulaze partizanske snage.

POSLIJE DRUGOGA SVJETSKOG RATA ŠIRENJE PREKO RIJEKE SAVE

Godine 1948. počinje širenje grada na desnu obalu rijeke Save u Novi Zagreb gradnjom novih naselja (Zapruđe, Trnsko, Siget, Sopot, Utrine, Travno i Dugače). Još jači poticaj naseljavanju Novog Zagreba dao je gradonačelnik Većeslav Holjevac gradnjom Velesajma. Planski se grade industrijske zone na Žitnjaku i Jankomiru, kao i južna zaobilaznica kojom se veliki međunarodni kamionski promet dislocira iz samoga grada.

Zagreb je jedinstvena europska prijestolnica na čijem teritoriju se nalazi Park prirode i najveće hrvatsko skijalište, što je valorizirano od 2005. godine utrka slaloma u svjetskom kupu.

Posljednji značajan politički događaj u Zagrebu bilo je konstituiranje prvoga višestranačkoga Hrvatskog sabora 30. svibnja 1990. godine, a tijekom Domovinskoga rata Zagreb je dva puta doživio ratna razaranja od srpskog agresora i JNA 7. listopada 1991. kada su napadnuti Banski dvori te 2. i 3. svibnja 1995. kada je raketirano središte grada. Dana 25. svibnja 1991. donesena je odluka o neovisnosti i suverenosti Republike Hrvatske, kao i 8. listopada iste godine o prekidu svih državnopravnih veza s Jugoslavijom.

Kao najveći industrijski centar Hrvatske ovdje sjedište ima više od trećine svih hrvatskih tvrtki koje ostvaruju više od pola ukupnoga hrvatskog izvoza, a u 21. stoljeću doživljava i pravi turistički bum. Uz mnoge tradicionalne kulturne manifestacije, zagrebački "Advent" postaje jedna od najprepoznatljivijih manifestacija u Europi koji Zagreb stavlja u središte interesa mnogobrojnih turista iz cijeloga svijeta. ■

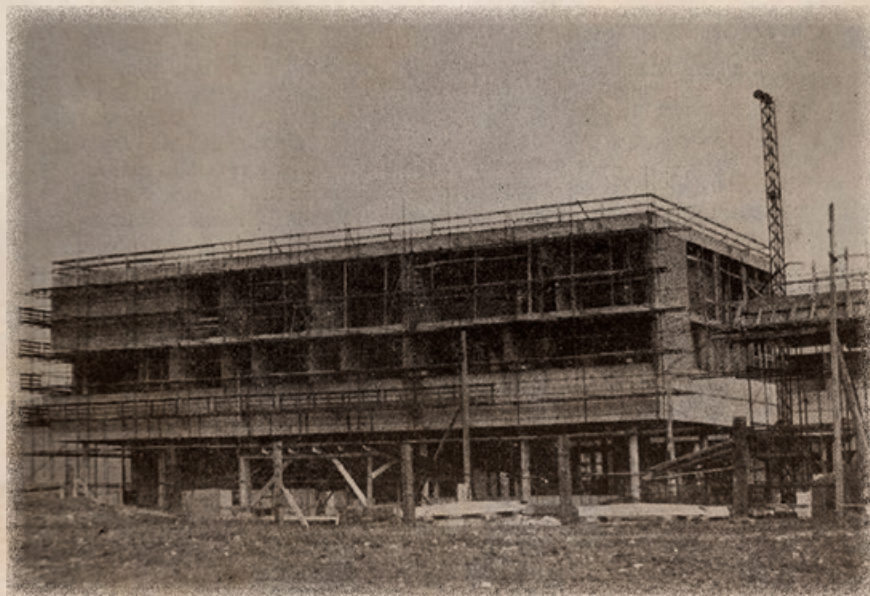
ENG City of Zagreb is cultural, scientific, economic, political and administrative center of the Republic of Croatia with seat of Parliament, President and Government in . written documents first mentioned in 1094, with finding of Diocese. University of Zagreb is the oldest in Croatia and one of the oldest in Europe. City of Zagreb is responsible for 38 cultural institutions including 10 city museums 14 centers of culture and 7 city theaters.



Matičin vremenoplov

Pronašli smo
u Matici iz **1963.**
godine...

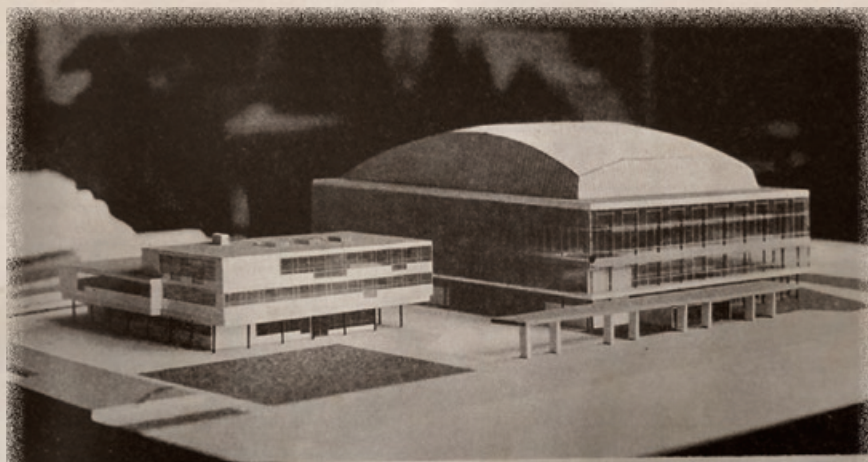
Priprema:
Hrvoje Salopek



“Još ove godine, koncem ljeta, Društvo Matica iseljenika Hrvatske preselit će u nove moderne prostorije jednog od najljepših i najreprezentativnijih domova naših iseljenika u svijetu.”

“Na uglu Trnjanske ceste i Ulice proleterskih brigada (današnja Ulica grada Vukovara, o.a.), preko puta nove Gradske vijećnice već je izrasla do svoje potpune veličine zgrada novog Iseljeničkog doma u Zagrebu. Vanjski građevinski radovi su završeni, preostaje da se urede fasade te ostali vanjski i unutrašnji dijelovi novog Doma. Još ove godine, koncem ljeta, Društvo Matica iseljenika Hrvatske preselit će u nove moderne prostorije jednog od najljepših i najreprezentativnijih domova naših iseljenika u svijetu”, piše ponosno Uredništvo tadašnje Matice pod vodstvom glavnoga i odgovornoga urednika Danila Čovića.

“U prostoru koji je izgrađen za Dom iseljenika bit će dovoljno mjesta za sve aktivnosti Matice kao i za njenu proširenu aktivnost u budućnosti. Tu će se smjestiti uprava Matice, arhiv s muzejem, uredništvo Matičinih izdanja, tiskara i garaže. Posebno se vodilo računa o društvenim prostorijama: Klubu iseljenika, dvorani za primanja, malom restoranu u kojima će iseljenici-turisti, povratnici i ostali gosti ugodno boraviti okruženi suvremenim komforom.”



DOM ISELJENIKA U ZAGREBU PRED ZAVRŠETKOM



Zagorka prva hrvatska politička novinarka

Marija Jurić, krsnim imenom Mariana, rođena je 2. ožujka 1873. u plemićkoj kuriji Negovec u blizini Vrbovca, kao kći Josipe rođ. Domin i Ivana Jurića, kasatora dobra Negovec u posjedu Ivana grofa Erdödyja, Marijina krsnog kuma

Tekst: **Slavica Jakobović Fribec**

Foto: **Arhiva HMI-ja**

Nakon Marijina rođenja Jurićevi su se preselili na obiteljsko imanje Golubovec (Začretje pokraj Krapine) gdje je otac postao upravitelj imanja baruna Geze Raucha (kuma hrvatsko-ugarskoga bana Khuena Héderváryja protiv kojeg će kasnije sudjelovati u organiziranim prosvjedima i završiti u zatvoru). Prvu privatnu poduku Marija je primila na mađarskome jeziku s plemićkom djecom u Rauchovu dvorcu (Stubički Golubovec), a višu djevojačku školu završila je kod sestara milosrdnica u Zagrebu.

Unatoč tome što je bila iznadprosječno darovito dijete, te pisala odmale na i pokretala učeničke novine, roditelji joj nisu omogućili daljnje školovanje (u Švicarskoj, što je o svom trošku predlagao Rauch), već su je maloljetnu udali i poslali u Mađarsku. Brak, u kojem je pretrpjela živčani slom, razvrgnula je tri godine kasnije bijegom od muža u Zagreb, gdje mukotrpno započinje novinarsku karijeru, tada neuobičajenu za žene. Odbija roditeljsku skrb (i novac) i postaviši punoljetnom odlučuje se za samostalan i neovisan život u kojem će se izdržavati isključivo vlastitim pisanjem.

NOVINARSKI POČECI I POVIJESNI ROMANI

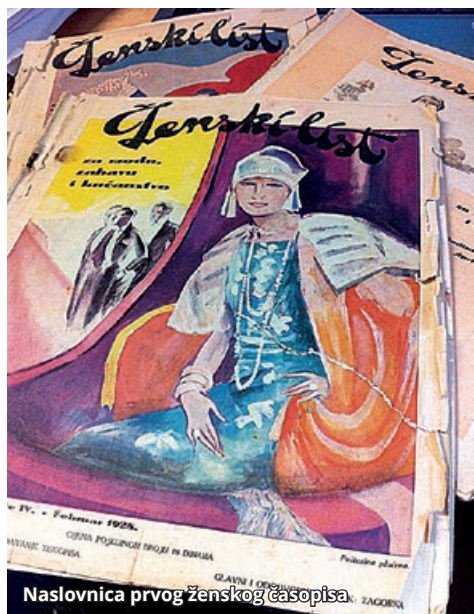
Od 1895. do 1910. Marija Jurić je stalno zaposlena u redakciji Obzora, uglednih zagrebačkih dnevnih novina, gdje objavljuje seriju ženskih portreta. Napreduje od anonimne reporterke do europski



Zagorka u poznoj dobi

afirmirane političke novinarke koja izvještava o svim važnijim političkim događajima u regiji. Također piše romane sa suvremenom tematikom ("Roblje" 1899., "Vladko Šaretić" 1903.), jednočinke za amaterske kazališne družine, pripovijetke i humoreske te polemičke tekstove u kojima se zalaže za ravnopravnost spolova (polemika s A. G. Matošem, 1909.) i za ženska prava (pravo na obrazovanje, na profesiju, na imovinu i žensko pravo glasa). Tekstove objavljuje pod različitim, često i muškim pseudonimi-

U zagrebačkim, bečkim i budimpeštanskim arhivima istražuje dokumentarnu građu na čijim temeljima, obilno se služeći literarnom imaginacijom, gradi uzbudljive zaplete i priče, s bogatom galerijom romanesknih likova, među kojima su žene važni povijesni akteri.



tobiografiju "Kamen na cesti" i istraživanje o povijesti žena "Neznana junakinja". Podupire inicijativu mlađe generacije književnica te supotpisuje osnivanje Društva hrvatskih književnica (1936. – 1939.). Intenzivno radi na kazališnim adaptacijama svojih i šenoinskih romana, od kojih je 14 bilo prouzvedeno u HNK do 1940. godine. Uspostavom NDH, službene vlasti zabranjuju "Hrvaticu", a Zagorki plijene imovinu. Ostavši bez sredstava za život, pokušala je samoubojstvo. Kraj rata dočekala je u Zagrebu (na adresi Dolac 8) uz financijsku pomoć i skrb vjernih čitatelja. Pedesetih godina, iako u poodmakloj životnoj dobi i narušena zdravlja, Zagorka intenzivno nastavlja angažman za ravnopravni status žene u društvu, držeći mnogobrojna predavanja u zemlji. To "širenje feminizma i borba za emancipaciju žene" pribavljaju joj podsmjeh i neprijateljstvo tadašnjih muških kolega (kao početkom stoljeća konzervativnih Mazzure i Matoša, a tridesetih lijevo orijentiranih pisaca oko Krleže), koji joj pridaju ružne epitete, proglašavaju luđakinjom i "muškobanjastom babom". Zbog toga se nitko za njezina života, kako se kasnije prisjećao Ivo Hergešić, nije usudio ozbiljnije baviti njezinim djelom. Čitatelji i čitateljice uvijek su joj znali iskazati vjernost – otada su (baš kao i prije) djeca iz mnogih generacija u Hrvatskoj nosila imena njezinih popularnih likova Siniše i Nere, Gordane i Jadranske, a nerijetko i njezino umjetničko ime – Zagorka.

ma (Jurica Zagorski, Petrica Kerempuh, Iglica), a najpoznatiji pseudonim Zagorka izabire zbog ljubavi prema ljudima iz hrvatskoga puka, s čijim se životnim teškoćama solidarizirala od najranijeg djetinjstva unatoč tome što je potjecala iz imućne obitelji, načinom života bliske mađarskom plemstvu. Također, iz ljubavi prema materinskome hrvatskom jeziku (koji je početkom 20. stoljeća bio potisnut iz javnosti zbog službene uporabe mađarskog i njemačkog), a na nagovor i pod pokroviteljstvom biskupa Josipa Jurja Strossmayera, počinje oko 1910. pisati povijesne romane privlačne širokoj čitalačkoj publici (zbog čega prestaje s novinarskim radom). Ti su romani u nastavcima (njih četrdesetak u nizu) živopisno evocirali već zaboravljenu hrvatsku prošlost 16., 17. i 18. stoljeća, a bili su objavljivani kao prilozi u dnevnim novinama (u Jutarnjem listu, 1920-ih), vrtoglavo podižući nakla-

du i Zagorkinu popularnost. Postajući hrvatskim spisateljskim i čitalačkim fenomenom uskoro dobiva nadimke iz naroda: "grička vila" (nakon izlaska "Gričke vještice") i "kraljica Hrvata" (nakon "Gordane"). No, za života kritika joj nije bila sklona. Ignorirajući i spisateljski i čitalački fenomen, literarni moćnici te romane proglašavaju "trivijalnom šund literaturom", a nju zaobilaze u književnim pregledima, čitankama i antologijama.

POLITIČKI I ŽENSKI AKTIVIZAM

Tridesetih godina, aktivno se vraćajući novinarstvu i feminističkom angažmanu, Zagorka samostalno pokreće i uređuje časopise "Ženski list" (1925. – 1938.) i "Hrvaticu" (1938. – 1940.) u kojima nadalje, iz broja u broj, objavljuje roman "Mala revolucionarka", romansiranu au-

Valorizacija njezina feminizma postala je moguća tek prihvaćanjem pluralističkih vrijednosti u društvu, među kojima i feminizma, ženskog pisma i ženske perspektive u znanosti – nazivana je "patuljastom amazonkom hrvatskog feminizma", podsjećajući na ono što književni i politički moćnici kod nje nisu podnosili – neugledan ženski izgled i ustrajnu borbenost.



Članska iskaznica novinarskog udruženja



Stan na zagrebačkom Dolcu

RECEPCIJA I VALORIZACIJA ZAGORKINA OPUSA

Do šire društvene prepoznatljivosti Zagorkina djela i njezina mjesta u hrvatskoj kulturi dolazi tek postupno u drugoj polovici 20. stoljeća. Šezdesetih godina značajno je vrednovan Zagorkin profesionalni novinarski rad u monografiji o povijesti hrvatskog novinstva. Povjesničar Josip Horvat ističe Zagorkinu europsku reputaciju "prve političke novinarkе u Jugoistočnoj Europi početkom 20. stoljeća", kao i njezin suvremen način izvještavanja ("politička je vijest bila ser-

Čitatelji i čitateljice uvijek su joj znali iskazati vjernost – otada su (baš kao i prije) djeca iz mnogih generacija u Hrvatskoj nosila imena njezinih popularnih likova Siniše i Nere, Gordane i Jadranke, a nerijetko i njezino umjetničko ime – Zagorka.

virana na posve nov način što je značajno pridonosilo modernizaciji hrvatskog novinstva"). Sedamdesetih se objavljuje njezina "Sabrana djela" s predgovorom Ive Hergešića. Uz obilje podataka i svjedočanstava o Zagorki te usustavljanje bibliografije od 35 naslova, taj predgovor je ne samo Zagorkina profesionalna već i ljudska rehabilitacija, s razumijevanjem "Zagorkina feminizma" kao nužnog u razdoblju "nesklonom ženama u javnosti". Uslijedila je prva Zagorkina biografija novinara Bore Đorđevića, nastala u razgovoru s autoricom prije smrti 1957., a dokumentirana je njezinim vlastitim memoarima.

Raščlanjajući i spisateljski i čitalački Zagorkin fenomen iz obzora povijesti hrvatske književnosti, kritičar i književni povjesničar Stanko Lasić piše prvu znanstvenu monografiju o njoj. U prvome dijelu istražuje podatke značajne za njezinu biografiju do 1910., kad izlazi roman "Kneginja iz Petrinjske ulice", čijom se književnom strukturom bavi u drugom dijelu. Taj roman za Lasića znači prekid sa šenoinskom manirom pisanja (statičnim fabuliranjem radnje) prisutnom u Zagorkinim prvijencima. Zaokretom ka

modelu "romana zapleta", tipičnom za suvremene kriminalističke žanrove, Zagorka je pogodila čitateljsku "strast za pričanjem priča" i dinamizirala romanesknu strukturu hrvatskoga romana.

'PUNOKRVNE PRIČE'

Za pisca i književnog povjesničara Pavla Pavličića, "najčitaniji hrvatski pisac nije zapravo pisac, nego spisateljica". Odujući priznanje Zagorki u ženskome rodu (dakako, pod utjecajem poetike ženskog pisma), Pavličić otpočinje seriju pisama slavnim ženama. U tim pismima govori o stanju ondašnjega hrvatskog romana, primjerice kroničnom nedostatku "punokrvne priče" kadre privući i zadržati čitateljsku pozornost mimo velikih povijesnih tema i dilema, kao što je to znala Zagorka stvaranjem predodžbe aktivne žene koja ravnopravno sudjeluje i pokreće povijesne događaje u književnim i dramskim tekstovima. ■

ENG *The first political journalist in the Balkans and the most widely read female author of historical novels starring female characters. The critics did not like her and considered her opus to be trivial literature. Also launched the first Croatian magazine for women and fought for women's rights.*



Nastup na školskoj priredbi



LJEPOTE HRVATSKE OKOM FOTOGRAFA

Grad Zagreb

PHOTO: ZORAN JELAČA

Grad Zagreb, smješten na zemljopisnom, kulturnom, povijesnom i političkom sjecištu istoka i zapada Europe, glavni grad Hrvatske, spaja kontinentalni i mediteranski duh u osebujnu cjelinu. Izniknuo iz dvaju srednjovjekovnih naselja koja su stoljećima pupala na dvama susjednim brežuljcima, s pisanom poviješću još od 1094. kad je osnovana biskupija, Zagreb je tipičan srednjoeuropski grad s čijih se klasicističkih i secesijskih fasada povijesne jezgre, osim uznošitog duha Austro-Ugarske Monarhije, prepoznaju i obrisi pariških veduta.



Predvodnička uloga hrvatskih likovnih umjetnika

Program obilježavanja 150 godina postojanja HDLU-a održava se pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske, Kolinde Grabar-Kitarović te gradonačelnika Grada Zagreba, Milana Bandića

150 1868 2018
Hrvatsko društvo likovnih umjetnika
Croatian Association of Fine Artists



Baner za izložbu



Ivan Mesek: Circulus Vitiosus

Tekst: Arhiv HDLU-a

Foto: Juraj Vuglač i Ured predsjednice

Današnje najveće i najstarije umjetničko udruženje Hrvatsko društvo likovnih umjetnika HDLU, koje okuplja više od 1.900 likovnih i multimedijских umjetnika iz cijele Hrvatske, obilježava 150 godina djelovanja, ali i 80. godišnjicu od izgradnje Doma hrvatskih likovnih umjetnika, čiji je autor Ivan Meštrović, svojedobno i predsjednik Udruženja.

Prigodom obilježavanja ovih važnih jubilarних godišnjica, HDLU izdaje monografiju '150 godina HDLU', organizira prigodna predavanja i okrugle sto-

love te skupnu izložbu. Za realizaciju izložbe odabran je koncept pod nazivom "Okruženju usprkos" cijenjenoga povjesničara umjetnosti i kustosa Branka Franceschija.

OBRISI KUSTOSKE KONCEPCIJE

Izložba se sastoji od 60-ak umjetničkih djela, dopremljenih iz različitih institucija diljem Hrvatske te privatnih zbirki članova HDLU-a, nastalih tijekom cijele povijesti Društva i u svim izražajnim medijima. Cilj izložbe je obilježiti i promovirati dugogodišnju ulogu HDLU-a u umjetničkom, kulturnom i društvenom životu Hrvatske; predstaviti istaknuta, ikonična umjetnička djela koja oblikuju recentnu hrvatsku umjetnost te učiniti

kritički rezime umjetničkog stvaralaštva u Hrvatskoj u posljednjih 150 godina.

Hrvatska kulturna produkcija, a napose vizualna umjetnost, redovito se održavala i razvijala u financijski nepovoljnim okolnostima, a često i politički nepovoljnim i, općenito govoreći, provincijalnom društvenom okruženju. Vizualna umjetnost jedan je od rijetkih hrvatskih proizvoda koji su u međunarodnom okruženju konkurentni, a često i superiorni. Sraz vrhunske kreativnosti i nepovoljnoga društvenog konteksta stoga se postavio kao prirodno polazište izložbe o sto pedeset godina duge povijesti HDLU-a i osamdesetoj godišnjici izgradnje njegova sjedišta, zgrade Doma HDLU-a, čija sudbina u mnogoče-

mu može poslužiti kao metafora odnosa društva prema vrhunskome umjetničkom djelu.

Izložba funkcionira kao preplet triju linija priče o uspjehu unatoč okruženju nepovoljnog za njihov razvoj i realizaciju. U izložbenim prostorima paviljona ova će se tri narativa svojim napredovanjem prožimati i nadopunjavati.

TRI IZLOŽBENE CJELINE

Prva linija izložbe izborom i prezentacijom radova članova HDLU-a izvedenih od početaka društva do danas publici će omogućiti uvid u 150 godina hrvatskoga vizualnog stvaralaštva. Postav će omogućiti neposredni prostorni dodir i sadržajnu interakciju umjetničkih djela nastalih u različitim vremenskim, stilskim i generacijskim odrednicama, izvedenih tradicionalnim likovnim tehnikama, odnosno disciplinama koje se vezuju uz suvremenu stvaralačku paradigmu, poput onih koje imaju novomedijska, prostorno specifična, ambijentalna, interaktivna i slična polazišta. Postavom će radovi biti grupirani tako da će stvarati asocijativna polja koja će publici ostaviti dovoljno mentalnoga prostora za samostalnu izgradnju i interpretaciju asocijativnoga niza.

Tri izložbene cjeline koje odgovaraju i fizičkoj podjeli paviljona na tri izložbena prostora, u općim crtama referiraju se na položaj stvaralaštva u sklopu međunarodne scene (Galerija Bačva), domaće povijesti i sadašnjosti (Galeri-



ja Prsten) te prostora osobnosti i vizije (Galerija PM).

Druga linija izložbe bavi se poviješću zgrade i arhitekture Meštrovićeva paviljona, današnjeg udruzi vraćenog sjedišta, uz medij dokumentarne fotografije, dokumentarnog i animiranog filma te prostorno specifičnih projekata i crteža. Ovaj segment izložbe bit će predstavljen u sva tri izložbena prostora u sklopu danas zaboravljenih i ovom prigodom crtežom na zidu rekonstruiranih arhitektonskih elemenata zgrade na šest pozicija. Riječ je o pozicijama na kojima su po izvornoj arhitekturi bila vrata koja su međusobno povezivala izložbene prostore (danas su sačuvani samo ulaz/izlaz u Galeriju PM i Galeriju Bačva). Olovkom iscrtani obrisi vrata ne samo da će pridonijeti iluziji izvorne artikulacije prostora, već će i markirati prostor prezentacije koja će uz fotodokumentaciju prikazivati dokumentarni film Željka Senečića po scenariju Branka Franceschija i Ivice Župana te animacije Darija Bardića.

Treća linija priče o razvoju HDLU-a i povijesti zgrade bit će predstavljena standardnom formom vremenske legende postavljenom na drvenom za-vršetku parapeta Galerije PM.

Predstavljeni umjetnički radovi u sebi sublimiraju vrijeme i kontekst svog nastanka pa su se u kolektivnoj ili barem subjektivnoj kustosojoj memoriji

Jubilej kojim Hrvatsko društvo likovnih umjetnika obilježava 150 godina svog djelovanja iznimno je važan za cjelokupnu hrvatsku kulturu i umjetnost jer se upravo u prošlosti HDLU-a ponajbolje zrcali povijest naše moderne i suvremene likovne umjetnosti.

ukotvili kao idealna predodžba o razdoblju svog nastanka. Ovi radovi pokazali su se kao intrigantni i nadahnjujući odraz ili komentar referentne društvene zbilje, odnosno svojom formom ili sadržajem predstavljali su odmak u odnosu na promovirane estetske i društvene vrijednosti te u vrhunskim primjerima predstavljali su nagovještaj vremena koja dolaze. Svojem postojanjem oni svjedoče o predvodničkoj ulozi umjetnika u konstituiranju predodžbe o vlastitom vremenu i artikulaciji smjernica za budućnost. Počevši postavljanjem 'Povijesti Hrvata' Ivana Meštrovića (1932.) u središte paviljona, odnosno današnje Galerije Bačva, kao podsjetnik na prvu izložbu članova Društva u Domu HDLU-a, uz inherentni simbolizam postave skulpture, ostali izabrani radovi pratit će kružnu arhitekturu prostora i u konačnici ispuniti je u svojevrsnoj vizualnoj parafrazi muzičke partiture. ■



Kustos B. Franceschi i predsjednica Republike

ENG The Croatian Association of Visual Artists (HDLU) located in the Pavilion of the famous Croatian sculptor Ivan Meštrović is a nongovernmental, not-for-profit, and politically neutral union of professionals. Its membership consists exclusively of visual artists of all generations, working in all forms of expression and disciplines. The Association was established in 1868 and has been continuously active since then, though under different names. The basic aims of the Association are: to support and encourage contemporary visual expression, to improve and protect the freedom of visual expression, to organize exhibitions, and to participate in the making of the laws and rules regulating visual arts production and the social rights of the artists.



Tajni život baštine

Središnji događaj bogatoga programa Hrvatskoga restauratorskog zavoda u Europskoj godini kulturne baštine jest izložba "Tajni život baštine. 70 godina sustavne konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj". Na izložbi će na poučan i interaktivan način posjetitelji upoznati najrazličitije aktivnosti i obilježja djelatnosti bez koje baštinu ne bi bilo moguće sačuvati za buduće generacije. Cilj izložbe je potaknuti širu javnost da njezini postulati – slavljenje, razumijevanje i šticeenje jedinstvene vrijednosti bogate i raznovrsne kulturne baštine – postanu trajna vrijednost.

Tekst i foto: MUO zagreb

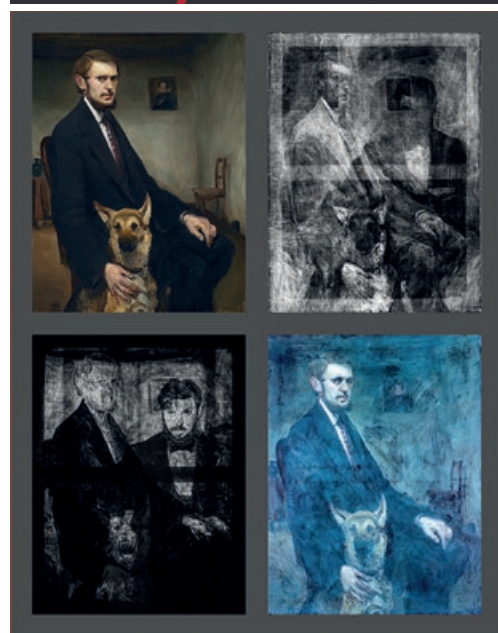
Hrvatski restauratorski zavod utemeljen je Uredbom Vlade Republike Hrvatske iz 1996. godine o spajanju Zavoda za restauriranje umjetnina (ZZRU) i Restauratorskoga zavoda Hrvatske (RZH), kao dviju javnih ustanova konzervatorsko-restauratorskih djelatnosti u vlasništvu Republike Hrvatske. Uz odjele u Splitu, Vodnjanu i Ludbregu, koji su Zavodu priključeni na početku 1997. godine, postupno su se pridruživali i odjeli u Dubrovniku i Osijeku (1999.) te Zadru i Rijeci (2006.), čime je prvi put

ujedinjena restauratorska služba na području cijele Hrvatske.

Od uspostavljanja Zavoda do danas djelatnost se proširila na sve vrste umjetnina, spomenika i arheoloških nalaza te je jedan od glavnih nositelja suvremene prakse zaštite i očuvanja kulturne baštine u Hrvatskoj.

Među tisućama projekata istraženih i prezentiranih arheoloških nalazišta, obnovljenih građevina te konzerviranih i restauriranih umjetnina, prema općoj kategorizaciji kulturnih dobara mogu se izdvojiti radovi na obnovi Podunavlja ("Istraživanje, obnova i revitalizacija baštine Ilok – Vukovar – Vučedol"), grada Dubrovnika, Tvrđe u Osijeku ili, pak,

dobrima upisanim na UNESCO-ovu listu svjetske baštine (Stari grad Dubrovnik, Dioklecijanova palača u Splitu, katedrale u Trogiru, Šibeniku i Poreču, stećci, šibenska tvrđava sv. Nikole kao dio obrambenog sustava Republike Venecije 16. i 17. stoljeća, čipke te odore i oružje sinjskih alkara). Treba navesti i izvrsne rezultate arheoloških istraživanja: senzacionalni nalazi keramike iz podmorja otoka Mljeta ili, pak, nove spoznaje proizašle iz istraživanja nalazišta Bojna, koje će u bitnome promijeniti tumačenja ranosrednjovjekovne povijesti kontinentalne Hrvatske. Djela istaknutih domaćih i europskih majstora skulpture (majstorski opusi Ivana Duknovića, Jurja Dalmatinca, Ivana Komersteinera, obitelji Straub ili Ivana Me-



štrovića) i slikarstva (od Julija Klovića, Lovre Dobričevića i Nikole Božidarevića, do Ivana Krstitelja Rangera, Vlahe Bukovca i drugih velikana hrvatskoga slikarstva 19. i 20. stoljeća), kao i mnogobrojne umjetnine i predmeti umjetničkoga obrta (povijesni tekstil, koža, metal i papir) iz najbogatijih riznica – sva je ta pokretna baština s povjerenjem dana na zaštitu i obnovu djelatnicima Hrvatskoga restauratorskog zavoda.

IZLOŽBA U MUO

Tijekom godine mnogobrojnim događanjima predstavljeni su počeci projekata koji se realiziraju iz fondova Europske unije, programi aktualnih obnova, kao i uspješno dovršeni projekti. Središnji događaj bogatoga programa Zavoda u Europskoj godini kulturne baštine jest izložba "Tajni život baštine". Ova godina posvećena kulturnoj baštini sretno koincidira sa 70. obljetnicom sustavne konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj.

U svečarskom raspoloženju 70. rođendana Zavod organizira izložbu kojom će posjetitelji na poučan i interaktivan način, u dijelovima prilagođen i najmlađima, upoznati najrazličitije aktivnosti i obilježja Zavodske djelatnosti, često nedostupne očima javnosti.

Da bi bit konzervatorsko-restauratorske djelatnosti bila što razumljivija posjetiteljima, osnovni pojmovi razjašnjeni su obiljem vizualnoga materijala. Osim usporednih slikovnih primjera, ti pojmovi utjelovljeni su u fizičkom labirintu. Šetnjom kroz labirint otkrivaju se mogućnosti, izbori i zamke s kojima



Izložbom "Tajni život baštine. 70 godina sustavne konzervatorsko-restauratorske djelatnosti u Hrvatskoj" na poučan i interaktivan način posjetitelji mogu upoznati najrazličitije aktivnosti i obilježja djelatnosti bez koje baštinu ne bi bilo moguće sačuvati za buduće generacije.

se u svakodnevnom radu susreću djelatnici Zavoda.

Budući da se sva istraжена, konzervirana, restaurirana i prezentirana arheološka, nepokretna i pokretna kulturna baština nalazi, s obzirom na svoju vrstu, na izvornim mjestima ili u muzejima, galerijama i riznicama, priča o njezinu životu prije i nakon radova ispričana je dokumentacijom interpretiranom na vizualno atraktivan način. Prikazana baština nije se birala prema vrijednosnom kriteriju, nego prema jedinstvenosti – bilo da je riječ o neuobičajenoj povijesti,

radikalnim promjenama izgleda koje su slijedile ukus vremena, osobito velikim oštećenjima ili o nesvakidašnjim tehnikama i tehnologijama. Svi prikazi potkrijepljeni su *štiklecima* o radovima ili o predmetu. Ujedno se u svakom dijelu izložbe mogu pronaći i zanimljivi (i šaljivi) podaci iz stručnoga žargona, kao i specifični alati koji se upotrebljavaju u radu na pojedinim vrstama baštine.

Predstavljeno je i nekoliko predmeta na kojima su konzervatorsko-restauratorski radovi bili vrlo zahtjevni i izazovni, poput Radauševe skulpture iz ciklusa *Krvavi fašnik*, prsluka za spašavanje s broda *Titanic* ili kasnosrednjovjekovne pisanice. Relativno malu količinu izloženih predmeta dopunjava igra pronalazanja srodnih umjetnina u stalnome postavu Muzeja za umjetnost i obrt.

Iako namijenjeni najmlađima, interaktivni sadržaji izložbe osmišljeni su da potaknu i privuku sve posjetitelje na angažirano upoznavanje tehnika i materijala koji "život znače" konzervatorima i restauratorima (skriveni mikroskopski uzorci, slaganje mozaika, malo arheološko istraživanje, prepoznavanje različitih tkanja dodiranjem i dr.). ■



Izložbom “Arheologija otpora” počelo obilježavanje Dana Hrvatskoga državnog arhiva

Četverodnevno obilježavanje Dana HDA počelo je sredinom listopada otvorenjem izložbe “Arheologija otpora: otkrivanje zbirke kulturne opozicije u socijalističkoj Hrvatskoj”, koja među 70 zbirki krije i broje iseljeničke sudbine



Tekst: Hina

Otvorenjem izložbe “Arheologija otpora” u Zagrebu je 9. listopada 2018. svečano u Hrvatskom državnom arhivu (HDA) u Zagrebu obilježen Dan te institucije, čiji je program trajao do 12. listopada, pokazavši filmske projekcije, promocije knjiga, igrokaz i panel diskusiju s vrhunacem u Danu otvorenih vrata, kada je javnosti, uz ostalo, bio otvoren pristup središnjem laboratoriju za konzervaciju i restauraciju. Ravnatelj HDA Dinko Čutura osvrnuo se na veliku povijest arhivske djelatnosti u Hrvatskoj, napomenuvši kako se u Arhivu čuvaju dokumenti koji datiraju od 10. stoljeća nadalje. Ozbiljna arhivska djelatnost u nas je počela u 17. stoljeću, na inicijativu zemaljskog blagajnika Ivana Zakmar-dija, napomenuo je Čutura, a nakon

1848. godine, zaslugom bana Josipa Jelačića i imenovanjem Ivana Kukuljevića Sakcinskog upraviteljem, Arhiv postaje institucija. Upravo uspostavljanjem prije nekoliko tjedana Zavoda koji nosi ime Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Arhiv želi skrenuti pozornost na znanstvenu djelatnost te institucije, odnosno, pokazati da se ona ne bavi samo arhivskom



djelatnošću, nego i promicanjem arhivske struke kroz znanstveni rad, dodao je.

OTPOR EGZILANATA

Dan HDA obilježava se na dan kada je prije 105 godina arhivsko gradivo prenjeto s Markova trga na zagrebačkom Gornjem gradu u dvoranu na Marulićevu trgu, jednu od, po njegovim riječima, “najljepših zgrada secesije u Europi, koja je tako postala novo mjesto istraživanja”.

Četverodnevno obilježavanje Dana HDA počelo je otvorenjem izložbe “Arheologija otpora: otkrivanje zbirke kulturne opozicije u socijalističkoj Hrvatskoj”, autora Teodore Shek Brnardić iz Hrvatskog instituta za povijest i Nena-da Bukvića iz HDA. Nastala u sklopu EU projekta “COURAGE-Kulturna opozicija: razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim drža-

Izložba "Arheologija otpora: otkrivanje zbirke kulturne opozicije u socijalističkoj Hrvatskoj", nastala u sklopu EU projekta "COURAGE-Kulturna opozicija: razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama" može se pogledati u HDA od 9. listopada do 14. prosinca 2018.

vama", izložba se bavi protagonistima i građom kulturne opozicije u vrijeme komunističkoga režima, koja je dosad ostala nepoznata široj javnosti, dijelom zbog nedostupnosti, a dijelom zbog političko-ideoloških predrasuda.

EU PROJEKT COURAGE

Cilj projekta, objasnili su autori, bilo je otkrivanje različitih zbirki mnogobrojnih dokumenata i predmeta koji svjedoče o "kulturnoj opoziciji", odnosno o kulturnim i društvenim praksama raznih skupina i pojedinaca - iskazivanih bilo privatno ili javno, anonimno ili kroz otvoreni otpor - a koje su izražavale kritičko neslaganje s komunističkim režimom i njegovom kulturnom politikom u razdoblju od 1945. do 1990. Među onima koji su iskazivali otpor brojni su naši građani, koji su bili prisiljeni na emigraciju.

"Bit izložbe je pokazati slojevitost, da ništa nije crno ili bijelo, te potaknuti na promišljanje. Napravili smo jedan

kolaž tema i zanimljivih mini priča kroz koje smo na neki način htjeli predstaviti te zbirke i zainteresirati naše korisnike i istraživače da se na objektivan način bave različitim temama iz razdoblja socijalističke Hrvatske", rekao je Bukvić.

Tako su u izložbu među kulturne opozicionare uključeni emigranti, vjernici, disidenti, praksisovci, omladinici, umjetnici, feministice, kao i njihovi suzbijatelji - cenzori, ideolozi, udbaši, počevši od slučajeva koji se mogu prepoznati kao otvoreni otpor i suprotstavljanje, sve do prikriivenog društvenog nekonformizma i djelatnika državne i partijske kontrole koji prikazuju kako je režim tretirao neslaganje i suprotstavljanje službenoj kulturnoj politici, a Bukvić je kao možda najzanimljivije izdvojio javne dokumente službe državne sigurnosti, koji se tu po prvi puta izlažu.

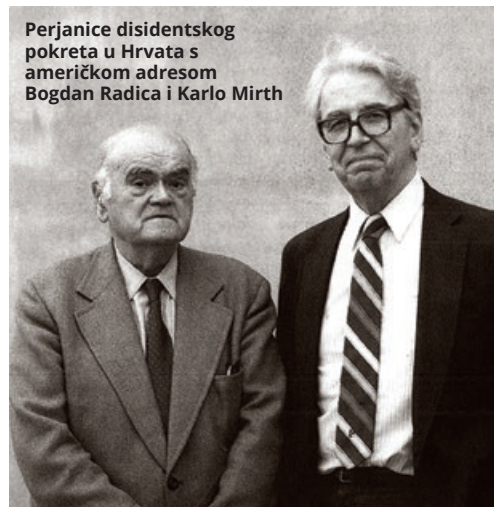
SEDAMDESET ZBIRKI

Teodora Shek Brnardić izrazila je posebno zadovoljstvo činjenicom da je "kopanje po arhivskoj građi" rezultiralo s čak 70 zbirki, budući da se bavljenje tom temom u hrvatsko-jugoslavenskom kontekstu, kako je rekla, pokazalo iznimno teškim zadatkom, jer ne postoje objedinjeni podaci o građi. "S obzirom da se radi o neslaganju u sferi kulture, istraživali smo protagoniste, a ono što je bilo nužno je pronaći neku ostavštinu", pojasnila je.

JAKŠA KUŠAN - KLJUČNI ŽIVUĆI KULTURNI OPOZICIONAR

Najzanimljiviji su pritom, kako je rekla, bili razgovori s opozicionarima, a kao jednog od ključnih živućih kulturnih opozicionara izdvojila je Jakšu Kušana, koji je kao pripadnik hrvatske demokratske emigracije i član uredništva mjesečnika *Nova Hrvatska*, zajedno s izdavačem kulture *Hrvatske revije* Vincom Nikolićem, 1973. godine nastupio na Frankfurtskom samu knjiga. Na to se vrijeme osvrnuo sam Kušan, rekavši kako se potvrdilo "ono što je čak i Krleža u vezi s našim radom vani ustanovio, a to je da je zapravo kulturna aktivnost, za razliku od nasilnih akcija i terorizma, kudikamo učinkovitija". Štand je uvijek bio toliko pun da se nije moglo prolaziti,

Perjanice disidentskog pokreta u Hrvata s američkom adresom Bogdan Radica i Karlo Mirth



a ljudi koji su dolazili bili su često obični radnici, u radnoj odjeći, iako se znalo da ima i ubačenih agenata UDBA-e, rekao je. "Kad smo se prvi put pojavili došlo je skoro do fizičkog obračuna, došli su bili gorile iz ambasade, proglasili nas teroristima i ustašama. No, ljudima smo ipak dali jednu nadu da se nešto s vremenom može ipak promijeniti, da ćemo doživjeti na kraju ono što se toliko dugo očekivalo", dodao je.

Izložba se može pogledati do 14. prosinca a otvorio ju je državni tajnik u Ministarstvu kulture Ivica Poljičak. "Uvijek je važno tko su protagonisti bilo kulture otpora ili kulture nadzora", rekao je Poljičak. "Nije svejedno ni danas tko što govori, i uvijek je dobro prisjetiti se i događaja, ljudi, protagonista i uopće ideja koje su se razvijale u nekom vremenu. Tko zna kako će suditi o našem vremenu?", dodao je. Jednu sam stvar duboko siguran, napomenuo je nadalje, a to je "da će naše vrijeme ostati upamćeno kao vrijeme demokratskog ozračja, slobode stvaranja, slobode izričaja, medija, i da ćemo u tom smislu svi biti protagonisti s iste strane, a to je - protagonisti slobode". ■

ENG *The Archaeology of Resistance: Discovering the Cultural Opposition Collections in Socialist Croatia is an exhibition opened in the frame of an EU project titled Courage / Cultural Opposition - Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries. The exhibition is open for viewing at the Croatian State Archive from the 9th of October to the 14th of December and was opened by Ivica Poljičak, the state secretary at the culture ministry.*



Znanstvenici svjetske slave iz naše dijaspore na konferenciji u Zagrebu

Peta zagrebačka konferencija o istraživanju tumora privukla je vodeće stručnjake o raku, među kojima su bili znanstvenici kao što su Anton Berns iz Nizozemske, prof. dr. sc. Joseph Schlessinger iz SAD-a i prof. dr. sc. Ivan Đikić iz Frankfurta



Istaknuti znanstvenici slijeva Ivan Đikić, Sonja Levanat i Joseph Schlessinger

Tekst: Vesna Kukavica Foto: Hina

Hrvatsko društvo za istraživanje raka (HDRI), čija je predsjednica i voditeljica Laboratorija za nasljedni rak s Instituta Ruđer Bošković dr. sc. Sonja Levanat, priredilo je u našem glavnom gradu Petu zagrebačku konferenciju o istraživa-

nju tumora, koja je održana od 8. do 10. studenoga u Hotelu Internacionalu, okupivši više od stotinu vodećih stručnjaka iz različitih područja istraživanja raka, među kojima su bili i naši ugledni znanstvenici iz dijaspore kao što su Anton Berns s Instituta za istraživanje raka u Nizozemskoj, prof. dr. sc. Joseph Schlessinger s američkoga Sveučilišta Yale i prof. dr. sc. Ivan Đikić s Medicinskoga

fakulteta Sveučilišta Goethe u Frankfurtu, s povremenom i američkom adresom. Tema konferencije bila je "Primjena znanosti u medicini: ciljevi i terapije" s naglaskom na liječenju raka, pravodobnoj dijagnostici i inovativnoj, personaliziranoj terapiji koja je u fokusu liječnika i znanstvenika diljem planeta. Ovogodišnja konferencija otvorila je spektar gorućih pitanja u istraživanju raka poput signalnih mreža, razvoja novih terapija i rezistencije raka na pojedine terapije, a tematizirala se i imunoterapija, metastaze i invazija, kao i genetika te epigenetika. Na konferenciji je rečeno kako joj je glavni poticaj činjenica da je rak s udjelom od 27,9 posto u svim smrtnim slučajevima čak drugi uzročnik smrtnosti u Hrvatskoj, a prema trenutačnim podacima Europske unije u Hrvatskoj od raka umire 333 oboljelih na 100.000 stanovnika, što Hrvatsku svrstava na deseto mjesto na svijetu po smrtnosti od raka. Zanimljivo, u Uniji jedino Mađarska ima veći broj umrlih na stotinu tisuća stanovnika od Hrvatske.

RELEVANTAN SKUP

U stanci između panel-diskusija prvoga radnog dana konferencije izjave za medije dali su slavni znanstvenici Ivan Đikić i Joseph Schlessinger te organizatorica skupa s Instituta Ruđer Bošković dr. sc. Sonja Levanat. Đikić je zahvalio organizacijskom odboru što je priredio tako svjetski relevantan skup na kojemu su se okupili vodeći svjetski znanstvenici, ulažući golemo znanje i u hr-

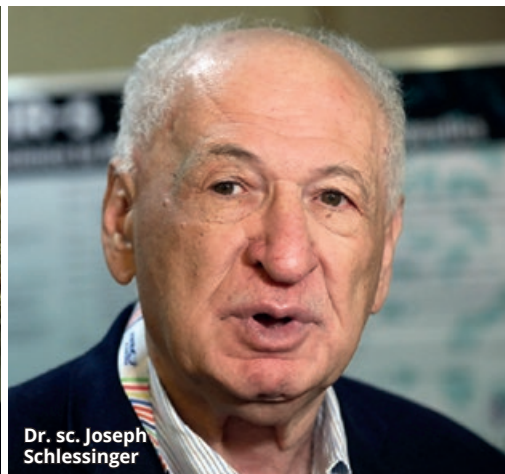
Glavna tema konferencije, drži znanstvenik Đikić, ulaganje je u talente, obrazovanje i zajednički rad te fokusiranje znanosti i klinika na dobrobit pacijenata.



Dr. sc. Ivan Đikić



Predsjednica
HDIR-a dr. sc.
Sonja Levanat



Dr. sc. Joseph
Schlessinger

vatsko istraživanje tumora. Objasnio je da se na skupu najviše govorilo o kompleksnosti tumora jer, kako je istaknuo, moramo shvatiti da su tumori jako heterogeni i da svaka stanica u tumoru ima svoje karakteristike, a danas saznajemo koliko je mutacija u svakome tumoru pa onda možemo stvarati nove terapije. Đikić je podsjetio kako je ovogodišnja Nobelova nagrada za medicinu dodijeljena za imunoterapiju koja je jedan od najvećih izazova, ali trenutno ima uspjeha u liječenju tumora. Najboljom terapijom u liječenju tumora pokazuje se kombinirana terapija s tzv. pametnim lijekovima, imunoterapijom i kemoterapijom. Prema Đikićevoj ocjeni, glavna tema konferencije bila je ulaganje u talente, obrazovanje i zajednički rad, odnosno činjenica da moramo promijeniti plan pristupu tome problemu. S tim u vezi, dodao je kako je osnivanje *Frankfurt Cancer Instituta* jedan od primjera koje je predstavio na konferenciji, a glavni moto tog instituta je da se mora pacijente dovesti do znanosti, a ne da znanost "koristi pacijente i njihove stanice", te tako fokusirati znanost i klinike na dobrobit pacijenata. Đikić vjeruje da će se tako postići puno bolji rezultati i da ćemo doista odgovoriti na izazove kako pomoći svakome pojedinačnome pacijentu. Slavni znanstvenik zatim je govorio kako je na konferenciji prezentirao zajedničke rezultate nekoliko grupa iz inozemstva i Hrvatske s kojima on istražuje načine na koji se razvijaju tumori jetra, da je otkriven potpuno novi biološki proces, a to je popravak DNK proteinskih konjugata koji se nalaze u našim stanicama i koji mogu u djece uzrokovati fulminantnu (najtežu) pojavu tumora jetre kada dolazi do mutacije tih gena. Đikić je rekao da na

tome surađuje s Kristijanom Ramadanom i Janošem Terzićem, a trenutno su usredotočeni prema *klinici* kako bi razumjeli kako određena terapija djeluje i zašto se pojavljuje rezistencija kod malih tumora pluća, ovarija i debelog crijeva jer mnogi kemoterapeutici, kao što je *etoposide* koji stvara te proteine, na početku su odličan odgovor na tu terapiju, ali s vremenom terapija jednostavno prestane djelovati. Prirodna kompleksnost tumora i individualizirana baza tumora najveće su prepreke u njihovu liječenju, objasnio je Đikić i dodao kako smatra da znanstvenici još nisu dovoljno shvatili kompleksnost tumora. U svome predavanju profesor Berns, koji je završio karijeru i sada je senior profesor, pokazao je da je u 30 godina njegova rada doista mogao otvoriti tu kompleksnost tumora kako nove generacije ne bi ponavljale pogreške, već da mogu stvarati nove i inovativne tehnologije.

SLAVNI SCHLESSINGER U DOMOVINI

Jedan od najcitiranijih znanstvenika na svijetu je židovski biokemičar rođen u Hrvatskoj prof. dr. sc. Joseph Schlessinger s američkog Sveučilišta Yale. Njegova su najznačajnija otkrića vezana uz prve ciljane lijekove u terapijama raka, razjasnio je mehanizme tirozin kinaza, a predavao je o ulozi endokrinih fibroblastnih faktora rasta (FGFs)-a u metabolizmu i razvoju raka. Schlessinger je izjavio kako je u liječenju tumora ostvaren veliki napredak, razvijeni su novi lijekovi koji ponekad vrlo dobro djeluju pa je u liječenju nekih tumorskih oboljenja postignut znakovit napredak, ali u nekima nije. Smatra da se dobro napreduje u pronalaženju novih lijekova,

Jedan od najcitiranijih znanstvenika na svijetu je židovski biokemičar rođen u Topuskom prof. dr. sc. Joseph Schlessinger s američkog Sveučilišta Yale, kod kojeg se na početku karijere usavršavao dr. sc. Ivan Đikić. Njegova su najznačajnija otkrića vezana uz prve ciljane lijekove u terapijama raka...

ali je istaknuo kako nismo riješili problem tumorskih oboljenja.

Voditeljica Laboratorija za nasljedni rak s Instituta Ruđer Bošković dr. sc. Sonja Levanat kao organizatorica skupa istaknula je kako je cilj znanstvenika poznavati mehanizme i putove kojima tumorske stanice u suradnji s ostalim stanicama u organizmu nastoje preživjeti i opstati te kako ih se u tome može zaustavljati. Dodala je da se na konferenciji puno razgovara o novim pristupima u istraživanju tumora. Sudionici konferencije drže da je najveći cilj znanstvenika da se sve vrste tumorskih oboljenja prevedu u kronična oboljenja koja se mogu tretirati, a osoba može normalno živjeti. Pri tome je važna i rana dijagnostika i mogućnost liječenja i praćenja bolesti. ■

ENG Zagreb's fifth conference on tumour research was staged from the 8th to 10th of November, gathering leading experts from around the world researching various aspects of cancer, including leading scientists in the diaspora such as Anton Berns of the cancer research institute in the Netherlands, professor Joseph Schlessinger of Yale University in the USA and professor Ivan Đikić from the school of medicine at the Goethe University in Frankfurt.

Elektronička razglednica iz domovine

Portal *virtualna.nsk.hr* okuplja tematske zbirke digitalizirane građe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (NSK), ali i zbirke ostalih hrvatskih knjižnica te ustanova i pojedinaca koji žele sudjelovati u izgradnji portala s novim tehnologijama. S tog portala možete zaguglati i *Digitaliziranu zagrebačku baštinu* koju čuva Knjižnica grada Zagreba (KGZ). Fizički, matična služba KGZ smještena je u središtu našega glavnog grada na Trgu Ante Starčevića u istoimenome domu. Dom *Oca domovine*, dr. Starčevića, izgrađen je dobrovoljnim priložima građana prije gotovo 125 godina. Ljepotu Doma zahvaljujemo arhitektima Leu Hönigsbergu i Juliju Deutschu (1894.).

Uz *Digitalizirane zagrebačke baštine* na spomenutom portalu *virtualna.nsk.hr* (<http://virtualna.nsk.hr/o-portalu/>) dostupna je od lani i mobilna aplikacija *Pozdrav iz Zagreba* – nastala u suradnji NSK s tvrtkom *Plava tvornica* i uz potporu zagrebačke TZ, a s ciljem popularizacije baštine koju NSK prikuplja i čuva već više od 400 godina. Aplikaciju su osmislile dr. sc. Sofija Klarin Zadravec i Dragana Koljenik s timom iz NSK. Aplikacija omogućuje povijesnu šetnju Zagrebom i istraživanje deset najljepših lokacija uz pomoć starih razglednica *Grafičke zbirke* NSK. Uz šetnju Zagrebom, korisnik aplikacije može poslati digitalnu razglednicu obitelji i prijateljima ili otkriti više o duhu Zagreba preko ostalih funkcija koje aplikacija nudi. Moguće je poslati ili podijeliti čak 50 razglednica. Aplikacija je dostupna na hrvatskome i engleskome jeziku za *Android* uređaje i besplatno se može preuzeti na *Google Playu* i mikrostranici (<http://pozdravizhrvatske.nsk.hr/zagreba-app/>). Klikni – Idem doma!

Digitalizirana zagrebačka baština



Napisala: **Vesna Kukavica**

Portal *Digitalne zbirke Knjižnica grada Zagreba* na svojim internetskim stranicama pruža pristup zbirkama digitalne i digitalizirane građe pohranjene u repozitoriju Knjižnica grada Zagreba (KGZ). Sadrži građu digitaliziranu u projektu *Digitalizirana zagrebačka baština*. Također, omogućuje pristup i drugim elektroničkim izdanjima KGZ. Knjižnice su započele prije točno deset godina digitalizirati najvredniju građu svojih zbirki. Objavljuju ih sustavno u tematskim projektima te u zbirkama prema vrsti građe. O odabiru građe za digitalizaciju brinu

se knjižničari, procjenjujući potrebe i interese korisnika te prioritete u zaštiti često posuđivanih primjeraka vrijedne i rijetke građe. Zanimljivo, *Digitalizirana zagrebačka baština* pruža pristup svima i izvan granica naše zemlje, ma gdje bili. Nove tehnologije nedvojbeno daju doprinos europskome i globalnome kulturnom prostoru - virtualnim spajanjem građe koja je u prošlosti bila razdvojena. Mreža KGZ-a predstavlja sustav narodnih knjižnica glavnoga grada RH koji

djelujući na 42 lokacije i dva bibliobusa zadovoljava najšire informacijske i kulturne potrebe stanovništva na području Grada i Zagrebačke županije. Internetske stranice ustanove omogućuju pružanje dodatnih usluga i informacija,



Aplikacija 'Pozdrav iz Zagreba' može poslati čak 50 e-razglednica. Taj e-projekt NSK nalazi se među laureatima svjetske nagrade *BibLibre* za 2018.

kao što su pretraživa-
nje kataloga knjižnice,
kalendara godišnjica
uglednih ličnosti i ključ-
nih kulturno-povijesnih
događaja i sl. KGZ pri-
kupljanjem, obradom i
pohranjivanjem omo-
gućuju korištenje ra-
znovrsne građe iz koje
se izdvajaju i specijalne
zbirke: zavičajna zbirka
Zagrabientsia, zbirka rijetkih knjiga i ru-
kopisa – RARA, jedna od najvrjednijih

**Zbirka digitalizirane baštine
Zagreba sastavnica je *Europeane*,
portala digitalne knjižnice
europske kulturne baštine.**



zbirki periodike u Hrvat-
skoj s vrijednim starim za-
grebačkim izdanjima,
zbirka audiovizualne gra-
đe s bogatim izborom
glazbenih publikacija te
starim i vrijednim dječjim
izdanjima. Zbirka elektro-
ničkih izdanja knjiga za
djecu i mlade iz zaštićeno-
ga fonda *Hrvatskoga centra*

za dječju knjigu KGZ-a daje uvid u razvoj
dječje književnosti u Zagrebu i Hrvat-
skoj, uključujući slobodnu dostupnost
digitalnoga prvog izdanja *Čudnovatih
zgoda šegrta Hlapića* Ivane Brilić Ma-
žuranić (<http://kgzdz.arhivpro.hr/?sitetext=322>). Klikni – Idem doma!

Zbirka digitalizirane baštine Zagreba
sastavnica je *Europeane*, portala digital-
ne knjižnice europske kulturne baštine.
Javno dostupne digitalne reprodukcije
knjiga i slikovnica, fotografija i razgled-
nica, partitura i zvučnih zapisa, časopi-
sa i rukopisa mogu se pregledavati pre-
ma vrsti građe po zbirkama ili putem
virtualnih izložbi u kontekstu aktualne
teme. Građa digitalizirana i objavljena
do 2018. godine dostupna je na novo-
me portalu Knjižnica grada Zagreba *Di-
gitalne zbirke* ([https://digitalnezbirke.kgz.](https://digitalnezbirke.kgz.hr/)



**Javno dostupne digitalne
reprodukcije knjiga i slikovnica,
fotografija i razglednica, partitura
i zvučnih zapisa, časopisa i
zagrebačkih rukopisa mogu se
pregledavati ma gdje bili.**

[hr/](http://kgz.hr/)), na kojem se nalazi i sva do sada di-
gitalizirana građa, ali i elektronička izda-
nja Knjižnica grada Zagreba. ■



Zagreb's Digitalised Heritage

The Internet portal of the digital collection of the Libraries of the City of Zagreb offers access to collections of digital material stored in the repository of this municipal library organisation. It contains material created by the Zagreb Heritage Digitalisation project. It also provides access to other electronic editions of the libraries that comprise the Libraries of the City of Zagreb. They began digitalising the most valuable materials in their collections in 2008. Zagreb's Digitalised Heritage also provides access to people outside of Croatia. New technologies are without a doubt making their contribution to the European and global cultural landscape of Zagreb by virtually linking material that was previously separated. The Libraries of the City of Zagreb network is a system of libraries operating in the nation's capital, including forty-two libraries and two mobile biblio-buses that aim to meet the requirements of people in the City of Zagreb, and Zagreb County as a whole, for information and culture. The organisation gathers, compiles,

stores material, makes them accessible, and highlights special collections: the *Zagrabientsia* heritage collection, the RARA collection of rare books and manuscripts, Croatia's most valuable collection of periodicals with prized collections of old Zagreb publications, the collection of audio and visual materials with a rich selection of music publications, and the oldest and best editions for children. The collection of electronic editions of books for children from the protected holdings of the organisation's Croatian Centre for Children's Books provides an overview of the development of literature for children in Zagreb and Croatia as a whole, including the free access first digital edition of Ivana Brilić Mažuranić's *The Marvellous Adventures of Apprentice Hlapić* at <http://kgzdz.arhivpro.hr>. The digitalised collection of Zagreb's heritage is part of the Europeana portal, the digital library of European cultural heritage (<https://digitalnezbirke.kgz.hr/>). Click – Going Home!

Povratnička obitelj hrvatskoga branitelja Vukovara

U domu hrvatskoga branitelja, pripadnika 204. legendarne brigade Hrvatske vojske, predsjednika Zajednice povratnika Vukovarsko-srijemske županije i dopredsjednika Zajednice povratnika RH



Kolona sjećanja, Vukovar, 18.11. 2018.

Tekst i foto: **Marjana Kremer**

Olga i Dragutin Glasnović su jedan, čini se, običan vukovarski povratnički par, ali kada uđete u njihov dom neće vas dočekati gorčina, jad niti ljutnja zbog zlosretne ratne sudbine koja ih je snašla prije 27 godina. Kada uđete u ovaj topao obiteljski dom, posvuda ćete zapaziti predivne ručne radove koje je gospođa Olga, Ukrajinka, izradila u poslijeratnom razdoblju jer ne prođe niti dana, a da predano ne uradi barem koju očicu. – Ručni rad me jako veseli i usmjerava da mislim isključivo o lijepome. Dok kuki-

čam, uvijek slušam svoj omiljeni Radio Vukovar s tamburaškom glazbom jer sam prava pravcata Srijemica iako sam po roditeljima Ukrajinka – s osmijehom govori ova neumorna 67-godišnja gospođa. Gospodin Dragutin ima 72 godine, umirovljeni je ekonomist, ali i strastveni gitarist od mladosti te svira svaki dan za svoju dušu.

Na pitanje kako bi opisao tešku sudbinu svoga prelijepoga baroknoga grada, gospodin Dragutin odabire sljedeće stihove – Što to ima u ljudima tužno da ulaze u tuđe živote? Tko to živi u prošlosti mojoj, a još nije umro od sramote? *Još i danas zamiriše trešnja* poznata je tamburaška pjesma koja je opjevala identičan prizor koji sam zatekao na svojoj zemlji nakon sedam godina prognostva. Jedino je trešnja ostala netaknuta, baš onakva kakvom smo je i ostavili, sve ostalo je bilo oskrvnuto...

VUKOVARSKA JESEN 1991.

Petnaest godina prije velikih ratnih stradanja u Vukovaru, pokraj Dunava, rodila se velika ljubav između ovo dvoje ljudi. Vjenčali su se u dvorcu Eltz pokraj Dunava uz velike svatove. Široki osmjesi na licima, predivna vjenčanica sašivena prema Olginoj vlastitoj zamisli, puno snova o divnoj budućnosti. Ali i danas kada pogledate ovaj skladan bračni par, jasno je da tijekom mnogih godina zajedničkoga života ništa nije uspjelo umanjiti njihovu ljubav. Niti starenje, niti bolest niti rat koji je sa sobom odnio većinu Olgine obitelji.

Olga je zaista toliko toga prošla u ži-

votu i nikada nije zaplakala, ili ipak je, ali djeca to nikada nisu vidjela. Dragutin joj je uvijek bio najveća potpora u životu i nije dopustio da joj se išta loše dogodi, čak niti te kobne 1991. godine kada se razbuktao rat u Vukovaru i kada je bilo vrlo jasno da dolaze jako loša vremena. Obećao joj je da će se uvijek čuvati bez obzira na sve, da će izvući djecu iz grada i da će se vratiti po nju dok ga je čekala šćućurena u vlažnom i hladnom podrumu širom otvorenih očiju od straha. Dragutin je izvukao njihove dvije kćeri na sigurno, kao što je bio obećao, jer takva se obećanja moraju ispuniti. I, naravno, potvrdio je da su djeca dobro i da će biti dobro premda nije bio uvjeren u vlastite riječi. I kao pripadnik 204. brigade uzeo je pušku u ruku i ponovno se vratio braniti Mitnicu (gdje se nalazi



Gospođa Olga pleće, Vukovar, 2017.

Petnaest godina prije velikih ratnih stradanja u Vukovaru, pokraj Dunava, rodila se velika ljubav između dvoje ljudi.



Šetnica uz dunavsku obalu, Vukovar, 1975.



Dragutin Glasnović s električnom gitarom, Vukovar, 1970.



Maturantica Olga Varenica

poznati Vodotoranj) zajedno sa svojim susjedima-suborcima koji nisu znali što ih uskoro čeka. Glad, zima, neizvjesnost i strah za vlastiti život i živote najmilijih... sve ih je to pratilo do konačnoga pada grada. Ono što se dogodilo tijekom te strašne jeseni zauvijek je promijenilo lice toga prekrasnoga srijemskoga grada i ostavilo trajnu brazgotinu na duši svakog pojedinca koji je tamo ostao do kraja i preživio. Nitko više nije ostao isti. Pa tako ni Olga ni Dragutin. Trebalo je proći stratište Ovčaru gdje su ljudi zauvijek nestali u samo par sati, trebalo je proći koncentracijski logor u doneдавно sestrinskoj zemlji koja je ubrzo

Gospodin Dragutin je i nakon rata nastavio borbu za grad davši velik doprinos povratku velikoga broja hrvatskih prognanika.

postala neka druga zemlja na zemljopisnoj karti, trebalo je nakon bijega iz logora i povratka u matičnu zemlju, ali ne i u Vukovar jer je još godinama bio okupiran, ponovno naći posao u novoj sredini i skrbiti se o djeci.

ŽIVOT U PROGONSTVU I POVRATAK U VUKOVAR

Jedna drvena baraka u zagrebačkoj Dubravi postala je novi dom ove obitelji i pretvorila se u jedan od mnogobrojnih prognaničkih centara u Zagrebu gdje se živjelo do toliko željenoga povratka kući. Naposljetku, nakon sedam godina iščekivanja, obitelj Glasnović je prvi put posjetila svoj dom dok su u njoj još živjeli neki drugi ljudi. – Evo kako je to izgledalo kada smo ušli u naš dom – progovara gospodin Dragutin. – Nude nas rakijom iz Olginih predratnih čaša, sve izgleda kao nekakva srdačna dobrodošlica starih znanaca, stol ljepljiv, crna i debela paučina i prljave zavjese u kuhinji. Za koji dan kada su ti ljudi konačno otišli, više nije bilo ni čaša niti bilo čega od starih uspomena. Samo zidovi i srušen zadnji dio kuće. Uz jako puno truda, volje i ljubavi ova obitelj je popravila vlastiti dom jer materijalno se uvi-

jek može popraviti. Međutim, duše se mogu tek zaliječiti jer oprostiti se može, ali zaboraviti je teško.

POSILIJEATNA BORBA ZA BOLJITAK GRADA

Gospodin Dragutin je i nakon rata nastavio borbu za grad davši velik doprinos povratku velikoga broja hrvatskih prognanika kao predsjednik Zajednice povratnika i dopredsjednik Zajednice povratnika RH, pokretač je ideje o povratku otuđene vukovarske kulturne baštine na čelu istoimene zajednice u suradnji s Ministarstvom kulture Republike Srbije. Bez obzira na antagonizam sučeljenih strana tijekom Domovinskoga rata, gospodin Glasnović nastojao je maksimalno surađivati sa svim organizacijama lokalnog i državnog sektora obiju nekoć zaraćenih država, sve u cilju normalizacije suživota u gradu. Sva-ke godine ponosno korača Vukovarem u 'Koloni sjećanja' kao hrvatski branitelj sa svojim suborcima i suprugom.

To je jedan posve običan čovjek koji je u ratu postao neobičan jer je u štit oko Hrvatske utkao nešto vrlo plemenito – golemu ljubav prema domovini – i tako otvorio put u budućnost nekim novim generacijama, pa tako i svojoj plavokosoj unučici koja voli Dunav više nego išta na svijetu. ■

ENG *Olga and Dragutin Glasnović are by all appearances typical returnees to Vukovar. In their home visitors will be welcomed by an absence of rancour, resentment or anger lingering from the tragic impact of the war waged against their city and Croatia twenty-seven years ago.*



Vjenčanje u vukovarskom dvorcu Eltz pokraj Dunava, 1975.

Prinosi o književnosti Podunavlja i drugi ogleđi o kulturi

PN Zbornik radova *Dani hrvatske knjige i riječi* donosi 20 odabranih studija autora koje predstavljaju značajne prinose u valorizaciji književne i kulturno-povijesne baštine u vojvođanskih Hrvata



Tekst: Katarina Čeliković

Hrvatska čitaonica Subotica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata objavili su u rujnu zbornik radova *Dani hrvatske knjige i riječi: zbornik radova 2017.*, koji je plod jesenskoga znanstveno-stručnog skupa kao jedne od prepoznatljivih programskih sastavnica *Dana hrvatske knjige i riječi* – dana Balinta Vujkova. Urednica zbornika je Katarina Čeliković, a knjigu je likovno opremio Darko Vuković. Skup je 2017. godine okupio trideset predavača iz Srbije, Mađarske, Austrije i Hrvatske, a organiziran je zajedno sa Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj i Šokačkom granom iz Osijeka u čitaonici Gradske knjižnice Subotica. Sudionici ovoga skupa razmatrali su književnost Hrvata u Podunavlju, ali i teme vezane uz hrvatsku književnost i jezik, a u zborniku se nalazi dvadeset radova. Zbornik je tiskan u

300 primjeraka, ima 274 stranice te je podijeljen u dvije cjeline: I. Jezikoslovne teme i II. Kulturološki diskursi – kroz književne i povijesne oglede.

Na temu jezikoslovlja u zborniku je rad Sanje Vulić *Jezik narodnih proza koje je Balint Vujkov zapisao kod Bunjevaca i Šokaca* (9-17), Ante Bežen piše *Zašto novoštokavski ikavski dijalekt nije prihvaćen kao hrvatski jezični standard?* (19-30), Ana Mikić Čolić i Maja Glušac tematiziraju *Dijalekt i standard u sustavu okomite višjejezičnosti* (31-43), a Mirjana Crnković rad je naslovila *Analiza ikavskoga govora na primjeru Tavankuta* (45-59). Višegodišnje suradnice znanstveno-stručnoga skupa Martina Kolar Billege i Vesna Budinski obrađuju *Metodički pristup nastavi hrvatskoga jezika u heterogenim skupinama hrvatske nastave u inozemstvu* (61-72).

KULTUROLOŠKI DISKURSI

U drugoj cjelini nekoliko je podtema, koje prepoznamo kao povijesne prinose, oglede o kazalištu, književnoj baštini i djelatnosti hrvatskih velikana. Ladislav Heka objavljuje rad *Govori baruna Josipa Rudića u Ugarskom parlamentu* (75-110), a Vladimir Nimčević razmatra temu iz kulturne povijesti *Subotička lasta i novosadski kobac: doprinosi Petra Pekića i Vase Stajića proučavanju 18. stoljeća u*

Zbornik donosi radove autora iz Srbije, Mađarske, Austrije i Hrvatske. Ima 274 stranice, a građa mu je razvrstana u dvije cjeline: I. Jezikoslovne teme i II. Kulturološki diskursi – kroz književne i povijesne oglede.



povijesti Subotice (111-140). O temi udžbenika piše Silvestar Balić iz Pečuha *Bunjevačko-šokački udžbenici u Mađarskoj između 1918. i 1945.* (141-153). Književne teme zastupljene su u radu Vesne Vlašić *Putopisi i putni zapisi Julija Kempfa* (155-165), te Klare Dulić *Putopisne uspomene Josipa Andrića na primjeru putopisa 'U Kristovoj domovini'* (231-236). Osim o književnome djelu Josipa Andrića, dvoje autora tematiziraju njegovo glazbeno djelo. Tamara Jurkić Sviben iz Zagreba piše rad *Josip Andrić – književnik i skladatelj između riječi i nota* (215-230), a Miroslav Stantić iz Subotice razmatra *Glazbeni profil Josipa Andrića – skladateljski i muzikološki rad* (237-246). O srijemskome svećeniku i književniku Iliji Okrugiću Srijemcu piše Petar Pifat *Ilija Okrugić Srijemac – Isusov sljedbenik i Marijin glazbenik* (247-254). Mirko Čurić piše rad *Morović kao mjesto radnje pripovijetke Janaka Tombora – 'Božjak Morovički'* – prigodom 165. obljetnice objavljivanja u časopisu Neven (207-214). Nekoliko autora bavi se kazališnim temama: Katja Bakija potpisuje rad *Osobitosti dramskog rukopisa Ivana Petreša* (175-182), Katarina Dinješ Gros bavi se temom *Suvremeno hrvatsko dramsko pismo u subotičkom kulturnom ozračju* (183-198) dok Milovan Miković promatra *Kazališni život Hrvata u Srbiji rasvjetom (trenutačno) nepostojećeg teatra* (199-206). Dugogodišnji suradnik iz Gradišća u Austriji Robert Hajszan piše osvrt na preminulog sudionika ovoga skupa *Đuro Franković na Danima Balinta Vujkova* (167-174). Radovi Tomislava Žigmanova *Antologije u književnosti Hrvata u Vojvodini* (255-262) i Katarine Čeliković *Bajke Balinta Vujkova za odrasle i djecu* (263-272) bave se književnošću Hrvata u Vojvodini.



Urednica Čeliković u pogovoru pod naslovom *Dani hrvatske knjige i riječi* (273-274) ističe: "Nabrojani radovi predstavljaju značajne prinose u valorizaciji književne i povijesne baštine, čime doista organizatori čine velike pomake ako znamo da je skup ovakve vrste rijetkost u vojvođanskim Hrvata." Također podsjeća kako objava zbornika predstavlja stvarni završetak znanstveno-stručnoga skupa. ■

ENG *The Days of Croatian Literature and Language (Subotica, 2018) is a collection of twenty selected papers and constitutes a valuable contribution to our understanding of the literary, cultural and historical heritage of the Croatians of Vojvodina.*



Velimir Neidhardt novi predsjednik HAZU

Akademik Velimir Neidhardt izabran je za novog, 18. po redu, predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. S dobivenih 87 glasova, nadmašio je protukandidatkinju akademiknju Milenu Žic Fuchs (37 glasova akademika). Za potpredsjednike Akademije izabrani su akademici Davor Miličić i Frano Parać.

Neidhardt u najznačajniji arhitektonski uspjeh pobjeda na međunarodnom natječaju za novi putnički terminal Zračne Luke Zagreb 2008. s B. Kinclom i J. Radićem, koji osvaja prvu nagradu ispred svjetske arhitektonske elite (N. Foster, Z. Hadid i dr.). Autorski projektira i nadzire izgradnju novog terminala koji je otvoren javnosti 2017. godine. Za to ostvarenje dodijeljena je Američka arhitektonska nagrada. Ostali Neidhardtovi značajni natječajni projekti nagrađeni su također prvim nagradama i ostvareni kao što su primjerice: Višenamjensko središte (Centar I) Banja Luke, zatim Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (sa suautorima), te Poslovna zgrada INA -Trgovine u Zagrebu.

Bio je predsjednik Udruženja hrvatskih arhitekata (1995.-1999.) i pridružen je član američke arhitektonske institucije *International Associate of The American Institute of Architects*. Od 2011. Neidhardt je potpredsjednik HAZU-a (dva mandata predsjednika Zvonka Kusića). Mandat novom predsjedniku počinje 1. siječnja 2019.

Velimir Neidhardt rođen je 1943. u Zagrebu. Na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1967. Dobitnik je više priznanja među kojima su: nagrade "Vladimir Nazor" Ministarstva kulture za najbolja ostvarenja u arhitekturi i urbanizmu 1989. i 1995., te nagrada "Viktor Kovačić" Udruženja hrvatskih arhitekata za najbolje arhitektonsko ostvarenje u 1979. godini. Za izniman doprinos hrvatskoj arhitekturi 2001. dodijeljena mu je Nagrada Grada Zagreba. Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića odlikovan je 2009. godine. (Uredništvo)

Uklapanje identitetskih priča manjina u baštinu većinskih zajednica

Hrvatske manjinske zajednice u zemljama nedalekim Hrvatskoj također imaju svoje priče oko kojih se okupljaju i oko kojih grade ideju o tome što su, kome pripadaju. One dijele priče koje su zajedničke cjelokupnome hrvatskom narodu, no neke ih čine posebnima

General Dragutin Knezić, general mađarske vojske, Hrvat iz Velikog Grđevca kod Bjelovara, jedna od trinaest "Aradskih žrtava"



Tekst: Marin Knežović

Priče su važne. Bez obzira na sadržaj i koliko god mogle biti neobične, uvijek su poučne. Od romana do običnog vica kazuju nam nešto o moralu, svijetu oko nas, odnosima među ljudima. Priče su važne ne samo za pojedince, nego i za ljudske skupine i načine na koji doživljavaju same sebe. To vrijedi i za nacije. Za ove posljednje posebno su važne povijesne priče koje su poznate često milijunima ljudi i s kojima se poistovjećuju.

Hrvatski narod ima neke velike povijesne priče s kojima se njegovi pripadnici poistovjećuju. Problem se pojavlju-

je kada se ne možemo složiti oko nekih povijesnih priča (kao što su one iz Drugoga svjetskog rata). Hrvatske manjinske zajednice u zemljama nedalekim Hrvatskoj također imaju svoje priče oko kojih se okupljaju i oko kojih grade ideju o tome što su, kome pripadaju. One dijele priče koje su zajedničke cjelokupnome hrvatskom narodu, no neke ih čine posebnima.

Među te istodobno zajedničke i posebne priče spadaju i one o događajima revolucionarnih 1848. i 1849. One se često nazivaju "proljećem naroda". U nizu burnih političkih, vojnih i kulturnih događaja mnogobrojni europski narodi u to doba počinju oblikovati moderni identitet. Nastaje ideja nacije, velike zajednice ravnopravnih ljudi međusobno povezanih jezikom, kulturom, političkim područjem i tradicijom. U to doba i hrvatski narod počinje se oblikovati kao nacionalna zajednica. Događaji iz tog vremena, koji su postali bitan dio priče o hrvatskoj naciji i usjekli se u pamćenje širih slojeva, su ukidanje kmetstva, nastanak prvoga suvisloga političkog programa, formalno ujedinjavanje većeg dijela hrvatskih zemalja

i sl. U središtu te tako važne priče nalazi se lik bana Josipa Jelačića. Pojam o Jelačiću kao osloboditelju i ujedinitelju pažljivo je oblikovan u drugoj polovici 19. st. i početkom 20.

"ARADSKE ŽRTVE"

Ukratko, biti za Jelačića znači sebe odrediti Hrvatom. Vrijedi li to i za hrvatske manjinske skupine? One svoju priču o identitetu prilagođavaju ne samo priči vezanoj uz središnju skupinu hrvatskoga naroda, nego i nacionalnim pričama većinskih zajednica u kojima žive. Jedna od takvih važnih priča za mađarsku naciju je ona o "Aradskim žrtvama". "Aradske žrtve" su 13 generala mađarske vojske za revolucionarnih događaja 1848. i 1849. koji su do kraja ustrajali u otporu Habsburgovcima. Pošto su se predali ruskim trupama, bili su izručeni austrijskim vojnim vlastima koje su ih objesile kao izdajnike u Aradu, 6. listopada 1849. Svake godine 6. listopada u Mađarskoj je dan žalosti za "Aradskim žrtvama", a nacionalne zastave spuštaju se na pola koplja. Zbog priče da se, dok su generali bili vješani, u pozadini mogao čuti zvuk kucanja čašama pija-

Manjine svoju priču o identitetu prilagođavaju ne samo priči vezanoj uz središnju skupinu hrvatskoga naroda, nego i nacionalnim pričama većinskih zajednica u kojima žive. Jedna od takvih važnih priča za mađarsku naciju je ona o "Aradskim žrtvama", među kojima je bio i Hrvat, Dragutin Knezić iz Velikoga Grđevca pokraj Bjelovara.

nih austrijskih oficira, Mađari i dandanas izbjegavaju taj običaj.

Radost zbližava ljude, no u još većoj mjeri zajednička nevolja, zajednička trauma. Tako su često porazi u oblikovanju identiteta važniji od pobjeda. Manjinske zajednice koje se žele afirmirati u većinskom društvu rado bi bile dio neke važne identitetske priče većinske zajednice. Hrvatska zajednica u Mađarskoj može biti dio ove za Mađare tako važne priče. Jedan od pogubljenih generala bio je Hrvat, Dragutin Knezić iz Velikoga Grđevca pokraj Bjelovara. Hrvatska manjinska zajednica na dan žalosti za "Aradskim žrtvama" iskazuje počast generalu Kneziću. Ali, čekaj malo! Zar Knezić nije bio uz Mađare, a protiv Jelačića? Knezić bi, dakle, trebao biti izdajnik hrvatskoga naroda. Ili?

Tijekom revolucije 1848. i 1849. mnogi Hrvati gledali su s nepovjerenjem nastojanja za očuvanjem hrvatskoga identiteta savezom s etnički srodnim, ali kulturno i povijesno razmjerno dalekim narodima. Ako je nama Hrvatima bilo dobro stoljećima u savezu s Mađarima, s kojima dijelimo vjeru i kulturu, zašto ići u savez s narodima s kojima ne dijelimo ni približno takvo iskustvo? Zašto zbog navodne zaštite hrvatstva podupirati režim koji zatire temeljne ljudske slobode kao što je bio habsburški apsolutizam? Ove sumnje nisu dijelili samo protivnici Jelačića, nego i mnogobrojne njegove pristaše.

Konačno, od trinaest pogubljenih generala samo trojica su bili Mađari! Neki od njih nisu ni znali mađarski ili su ga jedva govorili. Čini se da bi više



nje Mađara iz revolucije 1848./49. kao zatiratelja manjinskih zajednica i njihovih identiteta trebalo barem djelomično promijeniti.

Tu nije kraj priče o Jelačiću i hrvatskim manjinskim zajednicama. Tako hrvatska zajednica u Srbiji slavi dan rođenja bana Josipa Jelačića 16. listopada kao dan hrvatske zajednice u Srbiji. Odabir je prikladan. Jelačić, jedna od ključnih osoba oko koje se oblikuje hrvatski nacionalni identitet, rođen je na području današnje Srbije (Vojvodine) u Petrovaradinu. Na drugoj strani dobro je poznata i naklonost bana Jelačića prema srpskom stanovništvu kojemu je politički, vojno i kulturno pomagao. Tako na jednoj strani hrvatska zajednica u Srbiji ističe svoju ukorijenjenost u matici hrvatskoga naroda, a s druge naglašava važnost povijesnih prijateljskih veza između Hrvata i Srba.

TRAUMATIČNI DOGAĐAJI 1948. I 1949.

Ipak i tu postoji jedan problem. Tijekom revolucije 1848. i 1849. većina Hrvata u današnjoj Vojvodini bila je na strani mađarske vlade. To se ponajprije odnosi na Bunjevce. Oni su porazili srpske trupe u bitci pokraj Kaponje (u blizini Tavan-kuta, Subotica) u ožujku 1849. Situaciju u Bačkoj mijenja tek Jelačić svojim pobjedama pokraj Kača i Novog Bečaja u lipnju iste godine. Hrvati u Srijemu bili su većinom za Jelačića, no i tu su bile stalne napetosti između Hrvata i Srba oko pitanja nadležnosti nad Srijemom,

imaju li tu vlast kraljevine Hrvatska i Slavonija ili Vojvodina Srpska.

Većina predaka današnjih vojvođanskih Hrvata odlučila je podržati Mađare i Nijemce s kojima su se osjećali usko vezanima civilizacijom i poviješću, nego etnički puno bliže Srbe. Zato je dugo vremena ponašanje Bunjevaca tijekom revolucije 1848. i 1849. bilo tabu tema. Događaji 1848. i 1849. na području današnje Vojvodine bili su iznimno traumatični, praćeni pokoljima civila od obje zaraćene strane. Pri tome su Hrvati-Bunjevci bili izloženi nasilju srpskih trupa po vjerskom ključu – kao katolici. Treba li nas onda čuditi što nisu podržali Jelačića?

Jelačić je imao probleme i s gradišćanskim Hrvatima. Za njegova pohađanja tadašnjom zapadnom Ugarskom u tamošnje mnogobrojne hrvatske zajednice njegove su trupe naišle na hladan prijem, pa i na otpor. Tamošnji Hrvati odlučili su se solidarizirati sa svojim mađarskim i njemačkim susjedima. Konačno, Jelačić će brzo proći, a oni će svojim sugrađanima morati moći pogledati u oči. Čak u Međimurju tamošnji Hrvati bili su revoltirani ponašanjem Jelačićeve vojske pa su sudjelovali u njezinu protjerivanju.

Premda Hrvati u matici i oni u hrvatskim manjinskim zajednicama dijele puno toga, dio njihovih povijesnih iskustava bitno je različit od onih u matici. Te različitosti trebamo prihvatiti. Konačno, od njihovih posebnih priča možemo i puno naučiti. ■



Rodna kuća bana Jelačića u Petrovaradinu

Veličanstvenom priredbom započelo slavlje 125. godišnjice HBZ-a

Tijekom tri dana prostorije Wyndham Grand Hotela bile su prepune hrvatskog naroda i prijatelja, a svi zajedno uživali su u prelijepim narodnim nošnjama raznih kulturnih područja iz domovine Hrvatske te Bosne i Hercegovine

Tekst/foto: **Franjo Bertović**

Od 2. do 4. studenoga 2018. Hrvatska bratska zajednica u Americi održala je svoj 32. odrasli tamburaški festival na kojem je nastupilo 30 kulturno-umjetničkih zborova sa 720 tamburaša i plesачa te je tako započela slavlje svoje 125. godišnjice.

Zajednica je utemeljena 2. rujna 1894. u ovome gradu mostova i rijeka koje spajaju, šire zajedništvo, pružaju potporu hrvatskome rodu i čuvaju identitet, kulturu i tradicije ovoga maloga europskog naroda koji se ovdje počeo naseljavati sredinom 19. stoljeća. Tako je u središnjici Zajednice u Pittsburghu održan 32. TamFest koji je otvorio vrata slavlja obljetnice ove najstarije i najutjecajnije organizacije Hrvata u svijetu.

Tijekom ova tri dana prostorije Wyndham Grand Hotela bile su prepune hrvatskoga naroda i prijatelja, a svi zajedno uživali su u prelijepim narodnim nošnjama raznih kulturnih područja iz

domovine Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Pjevalo se, družilo, plesalo i uživalo u ovome festivalskom slavlju na kojem se okupila tako mnogobrojna publika koja je ovamo doputovala iz mnogih krajeva Sjedinjenih Američkih Država i susjedne Kanade.

Najbolji komentar i prilog opisu ovoga slavlja kratka je izjava jednog čovjeka pri izlasku iz hotela: "Šteta što se ovakav festival održava samo jedanput godišnje." A te izgovorene riječi doista potvrđuju mnogi koji su svjedočili prekrasnim nastupima tamburaških i folklornih zborova na festivalskoj pozornici. Programi izvođača pripremljeni su i izvedeni na visokoj razini te su bili odraz talenta, ljubavi i odanosti narodu iz ko-

Najbolji komentar i prilog opisu ovoga slavlja kratka je izjava jednog čovjeka pri izlasku iz hotela: "Šteta što se ovakav festival održava samo jedanput godišnje."



jeg su ti izvođači potekli. Riječ je o drugom, trećem i četvrtom naraštaju američkih i kanadskih Hrvata koji ponosno nose tamburicu u svojoj ruci, odjeveni u lepršave i lijepe narodne nošnje na kojima im zavide daleko veće i mnogobrojnije etničke skupine.

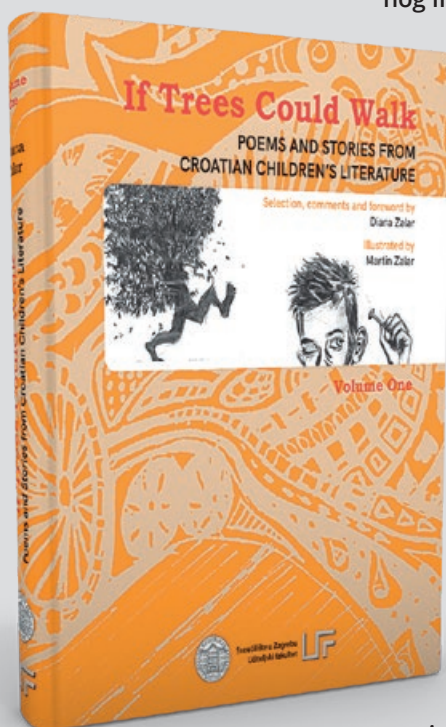
Te činjenice vode nas i usmjeravaju kroz drugo stoljeće ove doista velike i ugledne organizacije Hrvata u svijetu. Umreženo je 28 omladinskih i 30 odraslih tamburaških i folklornih zborova, koji se nalaze pod okriljem HBZ-a, te 213 područnih odsjeka i približno isti broj skupina podmlatka (djeca do 18 godina) diljem ovoga sjevernoameričkog kontinenta te su prava slika i snaga Zajednice. ■



ENG *The Croatian Fraternal Union of America staged its 32nd Annual Adult Tamburitza Festival from the 2nd to 4th of November, featuring performances by thirty culture and arts ensembles gathering 720 tamburitza players and dancers, and kicked off its 125th anniversary celebrations.*

Izbor djela iz hrvatske dječje i omladinske književnosti na engleskome

Poslije trogodišnjih "porođajnih" muka, svijet je ugledao izbor djela iz (pretežito suvremene) hrvatske dječje i omladinske književnosti, namijenjen onima koji hrvatski jezik ne poznaju dovoljno dobro (ili ga ne poznaju uopće) da bi na njemu čitali hrvatske pisce. Tiskan je u dvije knjige (330 i 356 str.), na engleskome jeziku. Ovo je prvo izdanje koje na ovakav način predstavlja hrvatsku dječju i omladinsku književnost u drugim kulturama, posebice suvremenu književnost. Svaki pisac ili spisateljica ovoga izbora naslovljenog *IF TREES COULD WALK*



Poems and stories from Croatian Children's Literature (Volume One i Volume Two) popraćeni su esejističkim tekstovima o autorima i djelima koji bi mogli zanimati i privući mladoga inozemnog čitatelja.

Izbor sadrži osam poglavlja proze i poezije vezanih tematskim krugovima. Nakon svakoga poglavlja nalazi se odjeljak s naslovom *Compare, play with literature, enjoy discussing/* Usporedi, igray se

uz literaturu, uživaj razgovarajući. Tu se nalaze poticaji za promišljanja, razgovore i povezivanja literature sa svakidašnjim životom. Ove dvije knjige imaju i dvije iznimno dizajnirane i oslikane naslovnice, te 72 ilustracije koje je izradio Martin Zalar, student ALU, u olovci, flomasteru i tehnici grafike. (Diana Zalar)



Tena Štivičić

Drama 'Tri zime' na španjolskome

Drama "Tri zime" hrvatske Tene Štivičić predstavljena je 3. studenoga na španjolskom jeziku tijekom Međunarodnog salona kazališne knjige u Madridu, čime se otvorila mogućnost postavljanja predstave u kazalištima zemalja španjolskog govornog područja.

"Odaziv je bio nevjerojatan, iznad svih očekivanja", rekla je Štivičić za Hinu u kazalištu *Valle Inclán* u centru grada gdje je održano predstavljanje. Radnja drame "Tri zime" odvija se u Zagrebu u tri politički burna vremenska razdoblja 1945., 1990. i 2011. godine prateći zbivanja u obitelji koju povezuju tri generacije snažnih žena. Drama je premijerno izvedena 2014. godine u londonskom *National Theatreu*, a 2015. je osvojila nagradu *Susan Smith Blackburn* koja se dodjeljuje autoricama dramskih tekstova pisanih na engleskom jeziku. U Hrvatskoj i Sloveniji predstava je izvedena 2016. U Madridu je sada prvi put predstavljen prijevod na španjolskom jeziku "Tres Inviernos" (Tri Zime).

Na sajmu je predstavljeno posebno izdanje časopisa *Croatian Theatre/Teatro Croata* u sklopu kojeg je promovirana drama "Tri zime".

"Toga ne bi bilo bez udruženih napora Nikoline Židek i Željke Turčinović bez kojih vjerojatno za hrvatsku dramu na španjolskom govornom području nitko ne bi čuo", rekla je Štivičić. Židek je prevela "Tri zime" na španjolski jezik, a Turčinović je predsjednica Hrvatskog centra ITI (*International Theatre Institute*) koji na sajmu u Madridu promovira hrvatske autore te surađuje sa španjolskim autorima. (Hina)

Ruski prijevod Jergovićeve romana na Interliberu

Na otvaranju ruskog štanda na Interliberu veleposlanik Rusije u Hrvatskoj Anvar Azimov rekao je da su mnogi ruski pisci i pjesnici vrlo popularni u Hrvatskoj te kako nije slučajno da Tolstoj, Dostojevski, Puškin i Jesenjin imaju i svoje spomenike. Osim toga, dodao je, više hrvatskih

pisaca prevedeno je na ruski jezik, a ruske čitatelje zanima hrvatska književnost. Prevoditeljica Larisa Saveljeva izrazila je zadovoljstvo što je na ruski jezik prevedena knjiga Miljenka Jergovića "Gloria in excelsis", koja je na Interliberu predstavljena 14. studenoga. (Hina)

Velebitska degenija – zlatosjaj velebitski – *Degenia velebitica*

Ovaj isključivo hrvatski endem pripadnik je porodice krstašica i jedini monotipski rod hrvatske flore (samo s jednom vrstom u sklopu roda); stenoendem (vrlo uske rasprostranjenosti) koji naseljava tzv. točila ili sipare ("posebna staništa na strmim kamenjarskim površinama koja se sastoje od rahlog i nepovezanog kamenja odronjenog od većih gromada stijena").



Degenija u cvatu



Degenija u plodu

Tekst i foto: Darko Mihelj

Zašto je degenija skromna ljepotica hrvatskih točila ili sipara? Po podrijetlu je stara, reliktna vrsta (s većom rasprostranjenosti u prošlosti). Skromnost ove biljke očituje se u tome što se u sivilu kamenjara prepoznaje jedino u punoj cvatnji svojih žutih cvjetova od ožujka do lipnja (ovisno o nadmorskoj visini nalazišta). Degenija u plodu te u jesen kada se povlači u mirovanje pred zimu mimikrično je skrivena u sivilu kamenja i teško se primjećuje.

OTKRIĆE VELEBITSKE DEGENIJE

Vrlo je zanimljiva priča kako je degenija otkrivena. U vrijeme kad je otkrivena, istraživanjem biljaka po velebitskim gudurama bavili su se strani botaničari. Godine 1907. mađarski botaničar Arpad von Degen u blizini Šugarske dulibe otkriva nepoznatu biljku koju povezuje sa sjevernoameričkim rodnom *Lesquerella* smatrajući je ostatkom iz nekadašnjih

vremena kada su europsko i američko kopno bili povezani, a svoje otkriće objavljuje 1910. godine. Austrijski botaničar August Hayek, kao izvrstan botaničar i odličan stručnjak iz područja biljne geografije i evolucije, proučavajući sabrani materijal degenije, utvrđuje da je nepoznata biljka zapravo novi rod euroazijske flore. U počast nalazniku daje ime rodu i vrsti *Degenia velebitica* (Degen) Hayek.

PREŽIVLJAVANJE U SUROVIM UVJETIMA

Zlatosjaj velebitski nalazimo na tri nalazišta u Parku prirode Velebit i jednom na Velikoj Kapeli. Kakvi su klimatski uvjeti na tim staništima? Vrlo surovi. Ljeti je na tim točilima visoka insolacija (posebice ultraljubičasto – UVB zračenje), velika žega i suša uz malu količinu zemlje. Zimi vladaju niske temperature te oštri vjetrovi poput bure i juga. Kako se degenija (kao uostalom i većina biljaka točila) prilagodila takvim nemilosrdnim uvjetima? Listovi i stabljike gusto su joj obrasli zvjezdastim dlakama, ima razvijeno

dobro provodno žilno tkivo, zgusnutu građu listova, male puči da uzaludno ne gubi vodu iz tkiva te jako dobro razgranao i dugačak korijen kojim može doći do vode u tlu između kamenja na točilu. Kemijsku zaštitnu ulogu obrane od surovih uvjeta čini velika koncentracija tzv. flavonoida (kemijski prirodni spojevi s kisikom) koji sprječavaju štetno UVB-zračenje u čemu ima najveću ulogu flavonoid kvercetin.

UGROŽENOST I ZAŠTITA

Od davne 1964. godine degenija je zaštićena Zakonom o zaštiti prirode; danas se vodi kao strogo zaštićena svojta sa strogom zaštitom staništa na kojima živi. Nalazi se na popisu među 250 najugroženijih vrsta svijeta u *Crvenoj knjizi* Međunarodnoga saveza za zaštitu prirode i prirodnih vrijednosti (*The IUCN Red List of Threatened Species*). Relativno novo nalazište u Velikoj Kapeli *Tomišina draga* predloženo je za botanički rezervat. Najveći problem ugroze zlatosjaja je nestanak staništa na kojem živi zbog nestanka točila širenjem okolne vegetacije. Jedan od načina zaštite je uzgoj na klasičan način (uz dopuštenje Ministarstva) u Botaničkom vrtu PMF-a te prodaja dopuštenog broja uzgojenih odraslih biljaka, čime se sprječava ugroza prirodnih nalazišta. ■

ENG Velebit *Degenia* is the Croatian endemic plant species that is stenoendemic and is among the 250 most endangered species in the world. It grows on mountains Velebit and Velika Kapela. *Degenia* is well suited to crude climatic conditions on scree. Today it is threatened by the overgrowth of their habitats.

U Prištini započelo učenje hrvatskoga kao stranog jezika

KOSOVO - Na Filološkom fakultetu Sveučilišta u Prištini 5. studenoga započelo je učenje hrvatskog jezika kao stranog jezika. Od ove godine studenti Filološkog fakulteta biraju hrvatski kao drugi strani jezik uz već postojeći engleski, njemački, francuski i talijanski jezik.

Hrvatski jezik će kao gostujući profesor predavati profesorica s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Riječ je o projektu suradnje Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Prištini. U drugom semestru kroz program Erasmus profesori s Filološkog fakulteta u Prištini gostovat će na Sveučilištu u Zagrebu. Ovo bi trebao biti prvi korak ka uspostavljanju trajnog učenja hrvatskog jezika na prištinskom sveučilištu, odnosno uspostavljanju lektorata. Vele-



poslanstvo Republike Hrvatske u Prištini bilo je jedan od inicijatora ovoga projekta i surađivalo na njegovoj realizaciji. Oko 30-ak studenata ove će godine pohađati nastavu hrvatskog

jezika. Ovaj je projekt vrlo konkretan korak u sveučilišnoj suradnji, ali i u bilateralnim odnosima između dvije zemlje. (ks.mvep.hr)

Rim: Simpozij i izložba Bogu na svom jeziku



ITALIJA - Povod ovom svečanom događaju je 1150. godišnjica dolaska sv. Konstantina Ćirila i Metoda u Rim, papina blagoslova njihove misije među Slavenima i slavenskih bogoslužnih knjiga. Prigodno obilježavanje obljetnice održalo se 13. studenoga u Rimu, i to pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske te u organizaciji Staroslavenskoga instituta u Zagrebu i Velepo-

slanstva Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici. Službeni jezici događanja su talijanski i engleski.

Želja je i cilj organizatora podsjetiti svekoliku europsku javnost na posebnost hrvatskoglagoljske baštine u njezinu ćirilometodskom (istočnom) i rimsko-latinskom (zapadnom) kontekstu. Ta se posebnost očituje i u činjenici da su Hrvati stoljećima prije ostatka zapadne, rimokatoličke Europe Bogu mo-

gli govoriti na jeziku koji nije bio latinski, a liturgijske su i druge knjige pisali i tiskali na pismu koje nije bilo latinica. Zbog toga su hrvatski crkvenoslavenski jezik i uglata, tj. hrvatska glagoljica ne samo hrvatska nego i dragocjena europska kulturna baština iz razdoblja prije II. vatikanskoga sabora (20. st.), nakon kojega je za cijeli svijet odobrena liturgija na narodnim jezicima. Prvi dio programa – simpozij – otvoren je u velikoj dvorani Papinskoga instituta za Istok (*Pontificio Istituto Orientale*), a potom je uslijedilo otvaranje izložbe u Muzeju bazilike sv. Marije Velike (*Piazza di S. Maria Maggiore*). Autorski je potpisuju znanstvenici Staroslavenskoga instituta dr. sc. Ivan Botica, dr. sc. Kristijan Kuhar i dr. sc. Sandra Požar, a za javnost će biti otvorena do 30. studenoga 2018. godine. Otvorenje je glazbeno uveličala dr. sc. Katarina Livljanić (Sorbonne – Sveučilište u Parizu) solo izvedbom glagoljaških napjeva, kao i onih nadahnutih glagoljaškim i srednjovjekovnim latinskim napjevima. (*laudato.hr*)

Volonterstvo - glavna tema ovogodišnje Skupštine

Zastupnicima Napretka i gostima Skupštine pozdravnim govorom obratio se prof. dr. Franjo Topić, predsjednik Napretka. Napredak je u proteklome jednogodišnjem razdoblju realizirao 518 manifestacija



Tekst: **Denis Borić**

U Zenici, u Hrvatskome domu 'Kralj Tomislav', svoju 65. Glavnu skupštinu održalo je 10. studenoga Hrvatsko kulturno društvo Napredak. Glavnoj skupštini nazočili su predstavnici grada Zenice, Zeničko-dobojskog kantona, kulturno-prosvjetnih društava, medijskih kuća, pojedinci iz političkoga života, akademski djelatnici. Skupštini su nazočili i predstavnici gotovo svih Napretkovih podružnica i udruga.

Zastupnicima Napretka i gostima Skupštine pozdravnim govorom obratio se prof. dr. Franjo Topić, predsjednik

Topić je još jednom naglasio važnu činjenicu – da se nikada nije dogodilo da netko od naših sugrađana druge vjere ili nacije ne želi sudjelovati na Napretkovoj manifestaciji, što dovoljno govori o otvorenosti Napretka.

nik Napretka. U 2017. godini Napredak je realizirao 518 manifestacija, što je jedna i pol manifestacija u prosjeku, naglašava Topić. Topić je još jednom naglasio važnu činjenicu – da se nikada nije dogodilo da netko od naših sugrađana druge vjere ili nacije ne želi sudjelovati na Napretkovoj manifestaciji, što dovoljno govori o otvorenosti Napretka. Puno je više zajedničkoga što nas povezuje, nego različitoga što nas razdvaja, naglasio je predsjednik Društva. Napredak je pokazao da se vlastiti identitet može njegovati, a da to nikome ne smeta.

Prisutne je zatim pozdravio gradonačelnik Zenice, Fuad Kasumović. Pohvalivši rad i djelovanje Napretka, gradonačelnik Zenice konstatirao je da se Napredak davno izdigao nad ovdašnjim podjelama, okupljajući oko sebe i ljude različitih nacionalnosti i svjetonazora.

Radni dio Skupštine započeo je podnošenjem izvješća o radu Napretka. Podnesena su izvješća o radu Središnje uprave i predsjednika Društva, Nadzornog odbora, Stegovnog suda te Napretkovih podružnica i udruga, kao i financijska izvješća. Sva izvješća su

nakon rasprave jednoglasno usvojena.

O projektu medijske vidljivosti Napretka govorio je na Skupštini član Napretkove Središnje uprave i predsjednik podružnice u Busovači Josip Križanović. Križanović je predstavio medijski projekt koji podrazumijeva kreiranje nove Napretkove medijske platforme i portala koji će se zvati 'Slovo.ba.'. Nova medijska platforma poboljšat će medijsku prisutnost i promidžbu Napretka i ubrzati komunikaciju s drugim medijima uz bržu distribuciju vijesti.

HKD Napredak odlučio se i za svoje svece zaštitnike, a prijedlog je obrazložio fra Mirko Filipović, predsjednik podružnice u Derventi i član Napretkove Središnje uprave. Ove godine Skupština je odlučila da Napretkovi nebeski zaštitnici budu sveti Ćiril i Metod, nositelji pismenosti u slavenskih naroda.

Glavna tema ovogodišnje Skupštine bila je volonterstvo koje je pokretačka snaga i Hrvatskoga kulturnog društva Napredak. O volonterstvu je s teorijskog aspekta na Napretkovoj skupštini govorila Ivana Barišić, članica Napretkove Središnje uprave i predsjednica podružnice u Ljubuškom dok je Dejan Nemčić, poznati humanitarni aktivist i voditelj Napretkovih mladih u Zagrebu, govorio o vlastitim volonterskim iskustvima u Africi.

Nakon Glavne skupštine predstavnici Napretka nazočili su svetoj misi u crkvi sv. Ilije koju je predvodio banjolučki biskup, mons. Franjo Komarica. ■

ENG *The Napredak Croatian culture association held its 65th convention at the Kralj Tomislav civic centre in Zenica. Addressing the event Napredak president Franjo Topić noted that the association has staged 518 functions over the past one-year period.*

Koliko još do sretnog Božića za sve?

I ovoga Božića bit će previše ljudi u nas i po svijetu kojima će još uvijek biti zagorčena božićna radost zbog odsutnosti najmilijih, odseljenih trbuhom za kruhom, zbog izbjeglih, nestalih i pobijenih



Piše: dr. fra Šimun Šito Ćorić, Švicarska
(sito.coric@gmx.net)

Prigodom ove 180. obljetnice rođenja Augusta Šenoe, pisca za kojeg se znalo reći da je "Hrvate naučio čitati", prisjetih se svoga sjajnog profesora hrvatskoga jezika i književnosti Nikole Ljubičića iz klasične gimnazije "Ruđer Bošković" naših isusovaca u Dubrovniku. Bijaše nama žutokljuncima pravi hrabri i povlašteni doživljaj prvi put čuti navedene stihove pjesnika Dragutina Domjanića i priču o molitveniku "Razgovor s Bogom" Augusta Šenoe. Sumnjam da se i u jednoj drugoj školi u ona vremena imalo prigodu o tome slušati. U ovo božićno vrijeme toplih želja i darivanja ima nešto nesvagdašnje inspirativno u tome molitveniku. Naime, August Šenoa je za Božić 1870. u njemu napisao sljedeće: "Svojoj premiloj ženi Slavici kao uspomenu na Božić i porod naše kćerke Draginje. God. 1870. August Šenoa." Dar stvarno ponešto govori o obje strane: o onome tko ga daje i o onome komu se daje. Ovaj dar otkriva da su molitvenik i molitva Augustu Šenoi mnogo značili pa se i ovom posvetom Šenoa očituje kao religiozna osoba. Svojoj ženi zacijelo daruje ono za što je uvjeren da

će joj biti vrlo drago te da njoj kao i njemu molitvenik puno znači. Ne znam što će tko kome "premilom" darivati za ovaj Božić, ali pretpostavljam da će malo biti ovih nematerijalnih poticaja kao što je Šenoin molitvenik. Pretvaranje adventa i Božića u ozračje u kojemu da gotovo ne dolaze do izražaja vrednote Djeteta iz betlehemske jaslca sve se više, na žalost, preseljava i u hrvatski narod.

PATNJE S RAZNIH STRANA

A svima bi nam dobro došlo neko blago vrijeme kako našega tako i svih drugih naroda. Uz osobne slabosti i propuste, i za vrijeme ovih božićnih slavlja, poruka i nadahnuća, naš narod još uvijek grizu patnje koje dolaze s raznih strana, što iz vlastitih njedara, što od svjetskih moćnika. I ovoga Božića bit će previše ljudi u nas i po svijetu kojima će još uvijek biti zagorčena božićna radost zbog odsutnosti najmilijih, odseljenih trbuhom za kruhom, zbog izbjeglih, nestalih i pobijenih. Još uvijek će tu među nama pržiti patnja mnoge koji vaze da nikad više ne bude uplakanih djevojčica i očajnih staraca na krvavim ulicama razoreno-ga grada, da ne bude ljudi koji ne mogu sastaviti kraj s krajem i bez sigurnog objeda za obiteljskim stolom. Dok se još ignoriraju jasne poruke pomirenja, suživota i kršćanske savjesti, a kakvih je žedno ovo široko podneblje, žudimo da nitko, posebice ne vođe našega naroda, ne zaborave istinske narodne potrebe.

Neka mladi obogate ovu zemlju svojim ostvarenim ambicijama, šire oko sebe kršćanske i ljudske vrijednosti, a da se svi sačuvamo od pogubnih vjetrova bolesnoga duha. Neka sposobni i poštenu budu na odgovornim mjestima i grade, a ne zluradošću ruše naše svjetove te da oni u sredstvima javnog priopćivanja ističu ono što je za primjer,

a prestanu ulizivački i povijene kičme služiti moćnicima pa tako zatamljivati svoj glas protiv laži, nasilja i nepravdi.

MN PUTOM LJUBAVI, ISTINE I PRAVDE

A bilo bi sjajno i za sve spasonosno ugledati se u život Onoga iz betlehemske jaslca. Ta proroci su stoljećima prije njegova rođenja istinito navješćivali da će imati srce i oči i za najmanje stvari, da ni slomljenu trsku otkinut neće niti ugasiti žeravicu što pod lugom tinja. Ni s kim neće postupati po njegovim grijesima, niti ljudima plaćati po njihovim krivnjama. Nikada ništa loše neće reći ni učiniti niti se obazirati na klevete i ogovaranja, a vlasti hoće dovoditi u pitanje. Imat će tanani osjećaj za tihe noći i lahore među vinogradima i maslinama, za ispalo zrno žita pokraj puta, za uboga čovjeka koji nema gdje nasloniti glavu, za cvijeće i travu u proljeće, za najmanju ljudsku radost i jednako za patnju, pa i za vrapca što s krova pada. Kad počne propovijedati Božju ljubav prema svim narodima i ozdravljati tjelesne i duševne bolesnike, zavidjet će mu do smrtnog neprijateljstva. A unatoč mnogoj ljudskoj gluposti, sljepoći kod zdravih očiju, neosjetljivosti i bezobzirnosti, On nikad neće sustati upućivati ljude da svi budu tako blaga i ponizna srca pa da konačno jednom sva plemena i narodi mačeve prekuju u plugove, koplja u srpove, tenkove u vršalice te da se više ne diže čovjek protiv čovjeka, ni narod protiv naroda, da više nikada ne imaju potrebu učiti se ratovanju...

On tako, a mi, želimo li sretnog Božića za sve, nemamo druge nego postupati kao i On, boriti se za dobro i bolje, gaziti putom ljubavi, istine i pravde. I moliti se onako s Domjanićem Božiću... i u Šenoinu duhu darivati jedni druge. ■

Božić u tuđini

Bacivši cjepanicu u peć Štef širom otvori prozore i vrata drvene barake kako bi ušlo što više svježeg zraka i zubatoga zimskog sunca. Danas je na njega došao red da se pobrine za čistoću svakodnevnog okupljališta, a budući da vrlo rano došla zima i pao obilan snijeg, čekalo ga je dosta posla i fizičkog napora. S nostalgijom čekao je proljeće kada će se s pajdašima sastajati kod staroga hrasta koji im je, metaforički rečeno, postao drugi dom.

Iako su svi iz "škvadre" voljeli stari hrast zavoljeli su i staru brvnaru koju su zahvaljujući senzibilnom Mateku dobili na uporabu, obnovili je i u njoj svakodnevno družili. Bilo je predbožićno vrijeme pa su odlučili u predzadnju nedjelju Adventa za sve prijatelje udruge "Stari hrast" prirediti božićnu proslavu na način kako to dolikuje pravim kršćanima. Budući je velika većina potjecala iz hrvatskih kajkavskih krajeva, odlučili su tada okriti bor, ispod stola mora biti slame a na njemu pehar "srabljivec" pun vina i veliki hljeb domaćega kurušnjaka. Orehnjaču, makovnjaču i "tijenku gibanicu" spekle buju Bara i Mara koje su, unatoč tomu što su bile velike tračbabe, bile vrsne kuharice i među hrvatskim berlinskim korpusom im nije bilo premca. Pajdaš Riba (trenutno se nalazi u rodnome Zagrebu) obećao je Touringovim autobusom poslati domaće krvavice i češnjovke, a za okrepu demižonku plješevičke kraljevine. Debeli Vjetrek-Nemirnjak Viki bu nabavil bor, a nakitili ga buju Senzibilni i povratnik Frenki. Netko je predložio da treba pozvati župnika obližnje crkve sv.

Dominika kako bi proslava protekla u pravome kršćanskom ozračju. Glasnogovornik će, kao neformalni čelnik udruge "Stari hrast", održati pozdravni govor, a Biba (negdašnja "Ladarica") uz pomoć Jalže, France, Micike, Bare, Ćosa, Suhoga, Zagorca i Čagera pjevati božićne pjesme.

Kada je nakon višednevnog, zajedničkog rada obnovljena brvnara zasjala u pravome božićnome ugođaju mnogi su odali priznanje aktivistima udruge i poželjeli mnogo uspjeha u Novoj godini. U dogovoreno vrijeme napunile se prostorije obitavališta, a oni koji su zakasnili, ostali su bez svojih mjesta. U sredini sobe za "konferencije" stajao je prekrasan bor koji je na vrhu, umjesto "špice", imao hrvatsku trobojnicu. Iz kuhinje širio se zamaman miris kolača, krvavica i pečenice a na peći u kutu sobe u velikomu loncu kuhalo se kiselo zelje. Svečano odjeven Glasnogovornik zamoli za tišinu pa reče: "Dragi prijatelji! Stiže nam još jedan Božić kojega ćemo, kao i mnoge do sada, dočekati i proslaviti daleko od rodnoga doma i voljene domovine Hrvatske. Sada, kada imamo slobodnu i demokratsku državu, kada se više ne trebamo bojati raznih doušnika i jugošpijuna i slobodno možemo reći tko smo i što smo još uvijek se, na

žalost, ne možemo odlučiti na povratak; kolebamo se da li ostanemo ili se vratiti. U ovoj bogatoj zemlji, gdje smo osigurali mirovinu i egzistenciju, unatoč bogatome blagdanskom stolu, ne možemo podijeliti božićnu radost s našim (ako su još živi) roditeljima, braćom i sestrama, kumovima i prijateljima. Ovo naše okupljanje samo će djelomično nadoknaditi domovinski, božićni, ugođaj koji će zbog malih mirovina i nezaposlenosti biti mnogo skromniji ali zato puno iskreniji od ovoga bogatog zapadnjačkog društva. Želja mi je da nas već sljedeće godine što više proslavi rođenje Bogočovjeka u našoj lijepoj domovini Hrvatskoj. Čestit Božić i blagoslovljeno vam bilo mlado ljeto"! Dok je Biba sa malenim zborom pjevala "Svim na zemlji" Matek potrči prema Glasnogovorniku i poljubi u gust, prosijedi brk.

Croatijo, mi smo tvoja djeca!

Škvadra okupljena oko udruge "Stari hrast" svake godine svečano proslavlja 15. siječnja, dan međunarodnog priznanja Hrvatske. Prema riječima glasnogovornika Jure, taj je dan jedan od rijetkih sigurnih datuma u našoj novijoj povijesti koji se ne može izmijeniti. Naime, svako malo mijenjaju se datumi državnih praznika, koji sve više dijele naciju na "prave" i "krive". Iz arhiva "Starog hrasta" posudili smo zapis iz ratne 1991., a aktualan je i dan-danas.

Tako tadašnji kroničar između ostaloga piše: "Uspostavom

demokracije mnogo se toga, do jučer još nezamislivoga, promijenilo. Hrvat koji dugo nije bio doma teško to može odjedanput shvatiti i često ponavlja, sam za sebe: Bože, je li moguće da smijem slobodno reći ono što osjećam i ono što jesam? Desetci tisuća Hrvata, koji nisu smjeli prekoračiti prag domovine samo zbog toga što su je previše voljeli, zahvaljuju Bogu što je uslišao njihove molitve

i vapaje. Mnogi su majci domovini, nakon godina izbjavanja, poletjeli u naručje uvjereni da ih više nikakva sila razdvojiti neće. Tražeći junaka za ovu priču sjetili smo se susjeda Stanke, koji je nakon višegodišnjeg neodlaska kući osvanuo, najavljen, u Zagrebu.

- Sjeli smo žena i ja - započne priču pajdaš Stanko - u Berlinu u zrakoplov za Zagreb. Bili smo među zadnjima pa smo dobili mjesta tik do motora. Kad je zrakoplov poletio nisam znao od čega mi je veća buka u ušima: od motora ili od uzbuđenja što nakon 25 godina izbjavanja letim u zagrljaj, majci i majci domovini. Jedno me pitanje strahovito mučilo: je li zbilja istina ono što piše u novinama da je u Hrvatskoj pobijedila demokracija i da se svi Hrvati mogu slobodno vratiti kući? Takva i slična pitanja toliko su zaokupila moju pozornost da



sam došao k sebi tek onoga trenutka kada su kotači zrakoplova dodirnuli pistu zagrebačke zračne luke. Moja strahovanja o mogućim problemima pala su u vodu onoga časa kad sam u pristanišnoj zgradi ugledao hrvatsku trobojnicu kako se ponosno vijori i želi nam dobrodošlicu. Rekoh ženi: istina je, istina, imamo Hrvatsku! Prvih dana boravka u rodnome gradu bilo mi je teško. Ne poznaješ novac, a ne smiješ to javno pokazati jer će te svatko prevariti. Strašno je kad se osjećaš kao stranac u rodnome gradu i imaš osjećaj da ti se svi iza leđa smiju i pitaju te gdje si tako dugo bio da ne poznaješ svoj grad? Takav me osjećaj progonio dani pa smo odlučili krenuti na jug, na naš plavi Jadran, da konačno upoznamo Lijepu Našu.

Vozeći se po nesnosnoj vrućini u neudobnom, rasklimanom autobusu prvi put u životu imao sam prilike vidjeti Velebit i tek sam tada shvatio zašto je taj goli kamen toliko prirastao hrvatskomu srcu. Visoko gore vidio sam divokoze i bio im na neki način zavidan što su tako sretne i zadovoljne u tom nepreglednom kršu. Pustoš koju je za sobom ostavio veliki požar u blizini Vodica (našeg odredišta), izgorjela crnogorica, masline i vinogradi sablasno strše u noći i optužuju ljude koji u vatri i nasilju nalaze zadovoljstvo. Uznemireni zbog požara, a još više zbog prijetećih crnih oblaka iz smjera Knina, odlučili smo se prije vremena vratiti u Zagreb, gdje smo se ipak najsigurnije osjećali, a takav je osjećaj imao i noćni autobus kojim smo se vraćali jer nije svratio u Obrovac nego je nečujno klizio Ličkom magistralom kako ne bi probudio usnule balvanaše. Na dan povratka u Berlin, rodbina i prijatelji zaželjše nam sretan put s molbom da se čim prije vratimo i da zajednički gradimo novu Hrvatsku. Zakleli smo se sebi i Bogu da ćemo se vratiti jer, voljena Croatia, mi smo tvoja djeca koja su zbog ljubavi prema tebi bila proganjana, zatvarana i ubijana."

Što još treba ovomu dodati? Samo to da bi ovo pismo trebalo pročitati svakoga 15. siječnja kako bismo demantirali one koji kažu da je nama lako jer imamo sigurne - mirovine.

Kriza

Jedne subote brvnara je bila prepuna ljubitelja nogometa koji su s nestrpljenjem čekali na početak TV prijenosa derbija engleske premijerne lige između Liverpoola i london-skoga Arsenala. Pajdaši se često znaju i kladiti pa je tako, jednom prigodom, debeli Viki izgubio pečenoga odojka što mu baš i nije tak teško palo jer je gurman i obožava dobro jelo i piće.

- Joj, dečki već sam pozabil kak



zgledi pečeni odojak pa ne bi bilo loše prognozirati rezultat današnjega derbija -

pecne Vikija škiljavi Mile i značajno namigne pajdašima. Debeljko prihvati izazov i reče da je spreman platiti pršut i deset litara vina ako Liverpool izgubi utakmicu.

- Kaj ste pognuli glave, kak stare frajle - izazivački se postavi Viki - znate oglabati tuđe kosti al kad treba otvoriti lisnicu i baciti 100 eura na stol, postanete tihi kak da vam je netko čvalje zašil -. Dok su se pajdaši pogledavali, senzibilni Matek prihvati izazov i pruži glasnogovorniku zelenu euronovčanicu kao jamstvo da će, ako izgubi, okladu pošteno platiti.

- Reci, Viki, kak si tako siguran u Liverpoolovu pobjedu kad se zna da je Arsenal prvak Engleske i jedan od najozbiljnijih kandidata za ponovno osvajanje naslova - iz kuta dobaci Rudač i potegne iz pljoske. Na to počne Debeljko naširoko obrazlagati svoje simpatije prema jednom od najslavnijih engleskih klubova uopće, a dodatni razlog je taj što za Liverpool nastupa, istina ne često, naš Igor Bišćan što nam može služiti na čast.

- Kad već tako rado vadiš peneze iz novčanika i tvrdiš da bi sve dal za nogomet, zakaj onda ne ideš na utakmice berlinske Croatije i ne staviš koji euro u njihovu praznu kasu - dobaci Joso i doda da se primjedba ne odnosi samo na debeljka nego i na sve hrvatske ljubitelje športa koji žive i rade u njemačkoj prijestolnici.

- Bravo Joso, potegnul si pravo pitanje - uključi se u nogometne razgovore debela Bara u brvnari zadužena za šank i posluživanje. - Svi se mi volimo hvaliti domoljubljem i ističemo zasluge kad pokoji hrvatski klub poluči uspjeh, zaboravljajući pritom priupitati športske entuzijaste da li imaju problema - prijekornim glasom upita nazočne Štefina i predloži raspravu o berlinskoj SD Croatiji koju trese nestašica novca pa je zbog toga polusezonu završila na posljednjem mjestu.

- Bože, kad se sjetim kakvu je, samo prije par sezona, Croatia imala momčad nastupajuću u Regionalnoj (trećoj saveznoj) ligi i bila nadomak osvajanja berlinskog nogometnog kupa (u finalu tijesan poraz od drugoligaša FC Uniona), što bi bez sumnje bio jedan od najvećih uspjeha jedne gastarbajterske momčadi u SR Njemačkoj. Tada nije bilo niti jedne utakmice da se nisu vijorile hrvatske zastave i ponosno isticalo hrvatstvo. Zašto se sve to zaboravilo i pustilo da Croatia

jin nogometni brod polako tone na ljestvici? Zar Croatia više nije sveto ime berlinskih Hrvata - ljutitim glasom upita senzibilni Matek nazočne i obriše suzne oči.

- K vragu i Liverpool - uzvikne debeli Viki i stavi zelenu euronovčanicu u kartonsku kutiju na koju je debela Bara nevještom rukom napisala: Pomoć za BC Croatia! ■





DESETA NOĆ KAZALIŠTA

Manifestacija *Noć kazališta* održana je 17. studenoga u 54 mjesta u Hrvatskoj tijekom koje je izvedeno 120 kazališnih predstava diljem Hrvatske, a najviše ih je viđeno u Zagrebu. *Noć kazališta* održava se treće subote u mjesecu studenome, tjedan dana prije godišnjeg proglašenja dobitnika *Nagrade hrvatskoga glumišta* Hrvatskog društva dramskih umjetnika. Deseta *Noć kazališta* održava se pod pokroviteljstvom predsjednice RH Kolinde Grabar-Kitarović i uz potporu Ministarstva kulture te Turističke zajednice Grada Zagreba. Voditeljica projekta i glavna organizatorica *Noći kazališta* je Sandra Banić Naumovski iz Narodnog sveučilišta Dubrava. Osim nacionalnih i dramskih kazališta, u manifestaciji su sudjelovale mnoge amaterske skupine diljem RH. Ove godine u *Noći kazališta* svoj su vrstan obol dale nacionalne kuće - HNK Split, HNK Zadar, HNK Šibenik, HNK Rijeka te Istarsko narodno kazalište iz Pule.

MILKO ŠPAREMBLEK - OD METROPOLITAN OPERE DO NAŠE BALETNE SCENE

Baletni plesač, pedagog, koreograf, redatelj i dramaturg Mirko Šparemblek dobitnik je Nagrade Hrvatskog društva profesionalnih baletnih umjetnika za cjelokupni doprinos baletnoj umjetnosti koja mu je uručena na prigodnoj svečanosti u HNK 4. studenoga, na Dan hrvatskoga baleta. U zagrebački HNK angažiran je 1947. Usto, bio je ravnatelj baleta *Metropolitan opere* u New Yorku (1971.), *Gulbenkian Balleta* u Lisabonu (od 1970. do 1975.), *Baleta* u Lyonu (od 1977. do 1980.), i kao povratnik ravnatelj je baleta u Zagrebu (od 1992. do 1994.). U Hrvatskoj se istaknuo koreografijama *Opus 43*, *Trijumf Afrodite*, *Simfonija psalama*, *Pjesme ljubavi i smrti*, *Carmina Krležiana*, *Amadeus Monumentum* te *Johannes Faust Passion*.



ADVENT NA PREKRIŽJU

Tradicionalnoj predblagdanskoj manifestaciji Advent u Zagrebu i ove se godine pridružio Ured hrvatske predsjednice Kolinda Grabar-Kitarović, koji je po drugi puta uoči Božića otvorio 1. prosinca vrata kompleksa na Pantovčaku, pozvavši građane da posjete 'Advent na Prekrižju' i pridruže se slavlju došašća, uz prisjećanje na motive i običaje Hrvatskog zagorja. "Naša je želja svake godine posvetiti program jednom dijelu naše prelijepe Domovine koja obiluje običajima, pjesmama, plesovima, tradicijom pripremanja jela i ukrašavanja doma u vrijeme Adventa", kazala je Predsjednica, preporučivši ovogodišnje uprizorenje običaja Hrvatskog zagorja, nakon prošlogodišnjeg Adventa koji je bio posvećen slavonskoj blagdanskoj tradiciji. "Želja nam je da s ovog našeg brijega ponese te lijepe uspomene na davne dane tradicijskog iščekivanja Božića, na vrijeme i običaje koji žive zahvaljujući svima koji cijene svoju baštinu kojom se svi mi ponosimo", poručila je predsjednica Grabar-Kitarović.



ŠESNAESTI ZAGREB FILM FESTIVAL

U nazočnosti mnogobrojne publike započeo je 11. studenoga Zagreb Film Festival (ZFF), koji se ove godine održava u glavnome gradu RH šesnaesti put, projekcijom brazilskoga filma "Voljeni", na kojoj je nazočio i njegov redatelj i koscenarist Gustavo Pizzi. U osam festivalskih dana prikazano je 100 filmova u 12 programa, dok su se u popratnome dijelu ZFF-a održale radionice i filmski razgovori, kao i predavanja. ZFF posjetilo je stotinjak filmskih zvijezda iz svijeta, a uz brazilskoga redatelja Pizzija viđena je i jedna od najznačajnijih europskih producentica Marianne Slot, koja je predstavila film "Halla ide u rat". Zanimljivo, od 15. do 18. studenoga dio ovogodišnjih filmova ZFF-a iz *Glavnoga programa* te iz dječjega programa *Bibijada*, kao i selekcije domaćega kratkometražnog filma *Kockice*, osim u Zagrebu prikazivani su i u Velikoj Gorici, Samoboru, Puli, Splitu, Hvaru, Dubrovniku, Varaždinu, Ivancu, Koprivnici, Bjelovaru, Daruvaru, Slatini, Đakovu, Omišu i Supetru.

41. MEĐUNARODNI SAJAM KNJIGA I UČILA INTERLIBER

Ovogodišnji 41. međunarodni sajam knjiga i učila Interliber okupio je u Zagrebu više od 300 izlagača iz 13 zemalja od 13. do 18. studenoga 2018. Posjetitelji, njih više od 130.000, uživali su u mnogobrojnim predstavljajima novih knjiga domaćih i inozemnih autora, druženju i razgovorima s književnicima. Uživalo se u čitaonicama i literarnim radionicama, dodijeljene su književne nagrade te održani struč-

ni susreti nakladnika i knjižara, kao i mnogobrojni okrugli stolovi. Program Interlibera u organizaciji HMI-ja pratili su i mnogobrojni mladi iz europskoga susjedstva od Gradišća do Vojvodine. Novost na ovogodišnjem Interliberu je *World Education Fair - Sajam svjetskog obrazovanja* koji je održan 16. i 17. studenoga u Kongresnoj dvorani Zagrebačkoga velesajma.



MIRISI BOŽIĆA U DUBROVNIKU I KONAFLIMA

Tradicionalna manifestacija u ruralnome turizmu *Mirisi Božića u Konavlima* održava se od 23. do 30. prosinca u organizaciji udruge *Agroturizam Konavle*, nudeći bogat program gastronomskih, kulturnih i baštinskih događaja, specifičnih za konavoski kraj i običaje s juga

Hrvatske. Tajnica udruge *Agroturizam Konavle* Jelena Gale Pregelj podsjeća da je fokus ovogodišnje 11. manifestacije na promociji Konavala, a tradicijsko konavosko jelo - *zelena menestra*, i dalje je u središtu gastronomskih događaja. Članovi udruge i jedni od po-

kretača manifestacije Antun Toto Riločić i Ivo Mujo hvale iz programa tzv. *storytelling poste*, na kojima su posjetitelji imali priliku slušati pet zanimljivih priča iz povijesti i tradicije Konavala na autentičnim lokacijama.

Umjesto inozemstvo, Tonka je odabrala Zagreb

“Obožavam Hrvatsku i Zagreb i nisam se dugo premišljala kad sam dobila ponudu iz Lokomotive i trenera Nenada Šošćarića. Možda bih zarađivala više negdje u inozemstvu, ali odluku nisam nikad požalila”



Antonija Ćurić u Uredništvu Matice

Tekst: Hrvoje Salopek

Foto: S. Radoš; obiteljska arhiva

Pravilo je da naši mladi sportaši i sportašice koji žele ostvariti što bolju i unosniju profesionalnu karijeru odlaze u inozemne klubove. Stoga je posebno zanimljiva iznimka koju je učinila rukometašica Antonija Ćurić, rođena Bečanka, i krenula u suprotnome smjeru. Naime, mlada perspektivna austrijska golmanica svoju karijeru odlučila je prije dvije godine nastaviti u svojoj domovini iako je, kako kaže, imala više primamljivih ponuda, kako od poznatog austrijskog rukometnog diva Hypo, tako i niza drugi inozemnih klubova. Rukomet je počela trenirati s osam godina, a s 13 se već specijalizirala za golmanicu. Od 2010. branila je za rukometni klub Atzgersdorf iz Beča prije nego što je prešla u Lokomotivu.

“Obožavam Hrvatsku i Zagreb i nisam se dugo premišljala kad sam dobila ponudu iz Lokomotive i trenera Nenada Šošćarića. Možda bih zarađivala više negdje u inozemstvu, ali odluku nisam nikad požalila. Hrvatska ima solidnu rukometnu ligu – nešto bolju od austrijske. Odlično sam prihvaćena u klubu. Atmosfera u momčadi je sjajna. Ove godine osvojile smo i Kup Hrvatske!” Priča nam to vedra, atraktivna 23-godišnjakinja koja je prije dopodnevnoga treninga skoknula do Matice, u pratnji Mirka Volarevića, člana Uprave kluba i suradnika HMI-ja. Kaže da u Zagrebu ima puno rodbine, a tu živi i njezin zaručnik – što je za Antoniju također važan razlog dolaska u metropolu.

RODITELJI IZ DUVANJSKOGA KRAJA

Već kao juniorsku rukometašicu Austrijanci su je uočili kao vrlo perspektivnu pa je dobila austrijsko državljanstvo kako bi mogla nastupati za njihovu reprezentaciju. “Mislim da je ispravno da igram za Austriju jer je ta zemlja ulagala u mene i omogućila mi sportsku karijeru. Prošla sam sve uzraste reprezentacije.

Sad sam druga golmanica reprezentacije. Za Austriju igram – a za Hrvatsku navijam, posebice za ‘vatrene!’”

Antonijini roditelji rodnom su iz duvanjskoga kraja. Otac Ante je iz Dobrića, a majka Ruža iz Bukove Gore. Prva iz obitelji u Beč je stigla Ruža koja se 1992. zaposlila kao radnica u kuhinji dok je Ante tada bio kao hrvatski branitelj na ratištu. Nakon pobjedonosnog rata Ante se pridružio supruzi i počeo raditi kao električar. Antonija, ili Tonka, kako je od milja zovu, ima sestru blizanku Mariju i nešto stariju sestru Ivu. Ćurići stanuju u bečkome 14. kotaru, a u Dobrićima imaju obiteljsku kuću kamo odlaze kad god mogu – više puta godišnje. “Odlazak u Dobriće za mene je od djetinjstva bilo silno veselje – posebice

Treba istaknuti da Antonija odlično govori hrvatski i nema ni najmanje strani akcent u izgovoru koji je obično prisutan u djece naših iseljenika odraslih u inozemstvu.



Članovi Frame iz Beča na Susretu hrvatske katoličke mladeži u Vukovaru



Na голу austrijske reprezentacije



Tonka (u zelenoj majici) proslavlja sa svojim suigračicama iz Lokomotive osvajanje Kupa Hrvatske

ce ljeti kad sam ondje provodila školske praznike."

VAŽNA ULOGA CRKVE AM HOF

Treba istaknuti da Antonija odlično govori hrvatski i ne čuje se ni najmanje strani akcent u izgovoru koji je obično prisutan u djece naših iseljenika odraslih u inozemstvu. Tome su zasigurno pridonijeli i česti dolasci u domovinu.

Važno mjesto u Tonkinu duhovnom formiranju zauzima hrvatska katolička misija Am Hof u središtu Beča. "Ondje sam od djetinjstva pohađala vjeronauk. Sprijateljila sam se s mnogim vršnjaci-

Austrijanci su Tonki već kao juniorki dali državljanstvo kako bi mogla nastupati za njihovu reprezentaciju. "Mislim da je ispravno da igram za Austriju jer je ta zemlja ulagala u mene i omogućila mi sportsku karijeru."



Supružnici Ruža i Ante ponosni na svoje divne kćeri

ma koji imaju istu sudbinu, isti identitet i jezik. Postala sam i članica Frame (Franjevačke mladeži, o.a.) koju je vodio fra Željko Baković. Posebno me se dojmio Susret hrvatske katoličke mladeži u Vukovaru prošle godine na kojem sam s članovima naše misije sudjelovala." Kaže da je kao vjernicu posebno raduju i nadahnjuju hodočaća. Tu ističe kako je sudjelovala na Planinarskom križnom putu u Hrvatskom zagorju te da je iz Dobrića pješice hodočastila u Međugorje, put dug 90-ak kilometara.

SVIĐA JOJ SE HRVATSKA LEŽERNOST

Iako skromni radnici, Tonkini roditelji omogućili su joj vrhunsko školovanje. Pohađala je elitnu privatnu osnovnu školu Neulandschule u 19. kotaru, a zatim Sportsku gimnaziju. Sad je uspješna studentica prava na bečkom sveučilištu. "Učim između treninga. U Beč odlazim na predavanja i polažem ispite. Sve ide po planu i nadam se da ću za godinu, dvije diplomirati."

Za razliku od mnogih mladih Hrvata koji u Hrvatskoj ne vide svoju budućnost, Antonija misli drukčije. "Želim

ostati živjeti u Zagrebu i ovdje osnovati svoju obitelj. Nadam se da ću naći posao u nekoj od mnogih austrijskih tvrtki koje imaju predstavništvo u Hrvatskoj. Mislim da bi tako moje austrijsko školovanje i diploma najviše došli do izražaja." Kaže da joj se ovdje najviše sviđa ležerno življenje, druženje s prijateljima uz tradicionalno ispijanje kave, kao i domoljublje i posebice oduševljenje prilikom naših sportskih uspjeha. "Austrijanci su puno suzdržaniji u tom pogledu. Kad s klubom putujemo autobusom, svi skupa pjevamo i svi znamo tekstove naših pjesama. Ali, u Austriji su igrači raznih narodnosti i takvog zajedništva i veselja nema."

Brzo je prošao sat zanimljivog razgovora s Tonkom, bečkom Hrvaticom, perspektivnom rukometašicom i odličnom studenticom, koja je svoj novi dom našla u Zagrebu. Odjurila je da ne zakašni na svoj prijednevni trening... ■

ENG Promising Austrian handball goalkeeper and Vienna native Antonija Čurić opted two year ago to continue her career in Croatia, having turned down a number of attractive offers from teams in other countries.



S izleta na Buško blato, u pozadini planina Kamešnica



Slavje Čilića, Dodika
i izbornika Krajana
nakon odlučujućeg
poena u finalu

Tenisači (drugi put) na krovu svijeta

Hrvatska će trajno ostati upisana kao posljednja reprezentacija koja je podignula 105 kg tešku "salataru", pokal Davis Cupa, izborivši se za njega u istom formatu u kojem su se, prije 118 godina, prvi put, za njega borili tenisači SAD-a i Britanskih otočja

Tekst: **Željko Rupić** Foto: **HINA**

U finalnom dvoboju 118. izdanja Davis Cupa, igranog od 23. do 25. studenoga ove godine u Lilleu, hrvatski tenisači porazili su Francusku rezultatom 3 : 1 i tako ostvarili jedan od najznačajnijih uspjeha hrvatskoga sporta – nakon srebra na nogometnome Mundijalu Hrvatska je ove godine i pobjednik Davis Cupa! Drugi put u povijesti naši su tenisači na krovu svijeta zahvaljujući zaključnoj pobjedi Marina Čilića 7-6 (3), 6-3, 6-3 protiv Lucasa Pouillea, najbolje rangiranoga francuskog tenisača, nakon dva sata i 19 minuta igre pred 25.000 gledatelja na stadionu 'Pierre Mauroy'. Tako je najbolji hrvatski igrač zacijelio ranu iz finalnog meča protiv Argentinaca i dramatičnoga poraza od Del Potra prije dvije godine u Zagrebu i odveo Hrvatsku među deset reprezentacija koje se mogu pohvaliti da su više od jedanput osvojile najstarije momčadsko tenisko



Detaljski doček "svjetskih prvaka" na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu.



natjecanje, koje je u nedjelju u Lilleu otišlo u povijest u dosadašnjem formatu, u kakvom se igralo još od 1900. godine. Hrvatska će trajno ostati upisana kao posljednja reprezentacija koja je podignula 105 kg tešku "salataru", pokal Davis Cupa, izborivši se za njega u istome formatu u kojem su se, prije 118 godina, prvi put za njega borili tenisači SAD-a i Britanskih otočja 1900. godine u Bostonu.

Velikoj pobjedi sedmoga igrača svijeta prethodile su, prvoga dana dvoboja, pojedinačne pobjede Borne Ćorića, dvanaestoga na svjetskoj ljestvici, protiv Jeremyja Chardyja i Marina Čilića protiv Jo-Wilfrieda Tsonge, te poraz našega para Ivana Dodiga/Mate Pavića od Pierre-Huguesa Herberta/ Nicolasa Mahute. U pojedinačnim susretima hrvatski tenisači učinili su nešto posebno. U posljednjih 28 godina nije se dogodilo da pobjednička momčad osvoji tri boda

bez gubitka seta u pojedinačnim mečevima, a to što su bili suočeni sa samo sedam "break-lopti" i svih sedam spasili, i to na zemljanoj podlozi, na gostujućem terenu, posebno je impresivno.

"NOGOMETAŠKI" DOČEK

Podsjetimo se, ukratko, na put hrvatske reprezentacije do povijesnog ostvarenja. Naši su igrači u 1. kolu Svjetske skupine, u veljači, u Osijeku svladali Kanadu 3 : 1, zatim u četvrtfinalu, u travnju, u Varaždinu i Kazahstan, također rezultatom 3 : 1, da bi u polufinalu, u rujnu, u Zadru, Borna Ćorić u dramatičnome meču donio Hrvatskoj pobjedu protiv Sjedinjenih Američkih Država i plasman u finale.

Slavje svjetskih prvaka, nakon veličanstvene pobjede, počelo je na stadionu 'Pierre-Mauroy', gdje ih je sva tri dana hrabrilo i nekoliko tisuća naših navijača, među kojima je bila i hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović,



Detalj nakon uručivanja zaslužnih odlikovanja – predsjednica, igrači i članovi stručnog stožera

Odlukom predsjednice RH

Odlikovani igrači i članovi stručnog stožera

“A posebno smo vam zahvalni što ste nas ponovno ujedinili u navijanju, bodrenju i vjeri u uspjeh”, rekla je predsjednica

Hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović uručila je u ponedjeljak, 26. studenoga ove godine, nakon povratka reprezentativaca iz francuskoga Lillea, odlikovanja Republike Hrvatske igračima i članovima stručnog stožera hrvatske Davis Cup reprezentacije za izniman uspjeh reprezentacije, promociju sporta i međunarodnoga ugleda zemlje te osvajanje Davis kupa.

“U ime Republike Hrvatske želim vam zahvaliti što ste ostvarili sjajan sportski rezultat kojim je Hrvatska drugi put upisana u povijesni niz pobjednika Davisova Cupa, momčadskog prvenstva svijeta. A posebno smo vam zahvalni što ste nas ponovno ujedinili u navijanju, bodrenju i vjeri u uspjeh”, rekla je predsjednica zahvaljujući tenisačima na osjećaju ponosa kojima su ispunili milijune navijača u Hrvatskoj i diljem svijeta.

Red kneza Trpimira s ogrlicom i Danicom predsjednica Republike uručila je predsjednici Hrvatskoga teniskoga saveza Nikolini Babić i izborniku Željku Krajanu, a Red kneza Branimira s ogrlicom dobili su Marin Čilić, Borna Ćorić, Ivan Dodig, Mate Pavić, Franko Škugor, Viktor Galić i Nikola Mektić.

Redom Danice hrvatske s likom Franje Bučara odlikovani su Igor Šarić i Lovro Zovko, dok su Red hrvatskoga pletera dobili Igor Borić, Mate Delić, Marin Galić, Dragan Hošteter, Suzana Knežević, Robert Prusac, Igor Rajković i Velibor Viboh.

a zatim je nastavljeno u društvenom domu Le Centre social Albert Jacquard, u kojemu su ih ugostili predstavnici Hrvatske udruge Lille. Slavlje je trajalo sve do jutro, fešta je nastavljena u zrakoplovu, na povratku u zemlju, a vrhunac je bio na glavnome zagrebačkom trgu gdje je, u ponedjeljak, 26. studenoga, najboljoj teniskoj momčadi svijeta priređen više nego zasluženi doček.

Hrvatska će sljedeći nastup u Davis Cupu imati tek na završnome turniru novog formata, kojem će od 18. do 24. studenoga 2019. godine domaćin biti Madrid. ■

ENG The final match-up of the 118th Davis Cup, played from the 23rd to 25th of November in Lille, France, saw the Croatian tennis team defeat the French tennis team 3 to 1, achieving one of the most significant Croatian sporting victories.

I u izboru “France Footballa” Modrić najbolji

Čarobnjaku Luki i “Zlatna lopta”

Kapetanu “Vatrenih” 753 novinarska boda, Ronaldu 476, a Griezmannu 414



Tekst: Željko Rupiće Foto: HINA

Tridesettrogodišnji virtuoz nogometne igre, čarobnjak s “bubamarom”, kapetan hrvatske nogometne reprezentacije Luka Modrić proglašen je na gala svečanosti, 3. prosinca u pariškoj dvorani Grand Palais, najboljim igračem svijeta u 2018. godini zasluživši tako “Zlatnu loptu”, trofej koji nogometašu godine još od 1956. dodjeljuje ugledni francuski magazin France Football. Tako je Luka trijumfalno završio ovu godinu, podignuvši i četvrto veliko priznanje posljednjih nekoliko mjeseci. Proglašen je najboljim igračem Svjetskog prvenstva u Rusiji, najbolji je igrač Europe u izboru Europske nogometne federacije (UEFA), a isto tako i najbolji igrač svijeta u izboru krovne svjetske nogometne organizacije (FIFA).

Najboljega su birali novinari iz najvažnijih sportskih redakcija diljem svijeta, a Modrić je u glasovanju uvjerljivo, sa 753 boda, nadmašio Portugalca Cristiana Ronalda koji je dobio 476 bodova i Francuza Antoinea Griezmanna sa 414 bodova.

Veličinu dosega Luke Modrića najbolje će potvrditi sljedeći niz: Matthews, Di Stefano, Kopa, Suarez, Sivori, Masopust, Jašin, Law, Eusebio, Charlton, Albert, Best, Rivera, Muller, Cruyff, Beckenbauer, Blohin, Simonsen, Keegan, Rummenigge, Rossi, Platini, Belanov, Gullit, van Basten, Matthaus, Papin, Baggio, Stoičkov, Weah, Sammer, Ronaldo (Bra), Zidane, Rivaldo, Figo, Owen, Nedved, Ševčenko, Ronaldinho, Cannavaro, Kaka, Ronaldo (Por), Messi i MODRIĆ - dosadašnji su osvajači “Zlatne lopte”.

Modrić je prvi Hrvat koji je dobio “Zlatnu loptu”, Davor Šuker bio je 1998. godine drugi, iza Francuza Zinedinea Zidane. ■



PREDSEDNICA RH ODLIKOVALA IGRAČE I STRUČNI STOŽER NOGOMETNE REPREZENTACIJE

Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović uručila je 13. studenoga u svome uredu na Pantovčaku odlikovanja i priznanja hrvatskome nogometnom izborniku, igračima i članovima stručnog stožera hrvatske nogometne reprezentacije koji su na Svjetskom prvenstvu osvojili naslov viceprvaka svijeta. Redom kneza Trpimira s ogrlicom i Danicom predsjednica je odlikovala izbornika hrvatske nogometne reprezentacije Zlatka Dalića i predsjednika Hrvatskoga nogometnog saveza Davora Šukera. Redom kneza Branimira s ogrlicom odlikovani su svi reprezentativci – igrači, a Redom Danice hrvatske s likom Franje Bučara i Redom hrvatskog trolista te Redom hrvatskog pletera odlikovani su članovi stručnog stožera i članovi delegacije nogometnog saveza. Na kraju je predsjednica Povelju Republike Hrvatske dodijelila Hrvatskome nogometnom savezu. U ime svih nagrađenih predsjednici je zahvalio izbornik Zlatko Dalić posebno istaknuvši njezinu potporu tijekom Svjetskog prvenstva.

IVAN KVEŠIĆ SVJETSKI PRVAK U KARATEU

Ivan Kvesić svjetski je prvak u karateu u poluteškoj kategoriji, a do zlata je, na prvenstvu u Madridu, stigao bez borbe zbog ozljede njegova suparnika Ukrajinca Valerija Čobotara koju je zadobio tijekom ekipnog natjecanja u borbama u petak. Na putu do finala Kvesić je, nakon što je u 1. kolu bio slobodan, ostvario pet impresivnih pobjeda, a sada s osvojenim zlatom i pregršt bodova u kvalifikacijama za Olimpijske igre u Tokiju. Kvesić je treći svjetski prvak u povijesti hrvatskoga karatea. Učinili su to još Junior Lefevre 2000. u Munchenu te Danil Domdjoni u Tokiju 2008.



KOŠARKAŠIMA MALE ŠANSE ZA PLASMAN NA SVJETSKO PRVENSTVO

Nakon što je 29. studenoga u Osijeku svladala Mađarsku 74 - 69, tri dana kasnije, u susretu 10. kola skupine kvalifikacija za svjetsko prvenstvo, hrvatska košarkaška reprezentacija izgubila je u Vilniusu od Litve 62 - 79, znatno umanjivši izgleda za plasman na SP 2019. u Kini. Hrvatska je uz dosta muke pobijedila Mađarsku i nadala se kako bi se pobjedom u Litvi posve vratila u igru za plasman na svjetsko prvenstvo. Na žalost, momčad Dražena Anzulovića doživjela je u Vilniusu težak poraz i ponovno se udaljila od Kine. Na ruku našoj reprezentaciji nije išla ni pobjeda Poljaka nad Talijanima, koji sada imaju dvije pobjede više od naših i u posljednja dva kola Poljaci bi morali izgubiti obje utakmice - na gostovanju u Hrvatskoj 22. veljače, ali i kod kuće od Nizozemske u posljednjem kolu tri dana kasnije.

DINAMO KONAČNO OSIGURAO EUROPSKO PROLJEĆE

Nakon što je u prva četiri kola upisao četiri pobjede i prvi put nakon 1970. godine osigurao 'europsko proljeće', Dinamo je 29. studenoga u Istanbulu, u susretu petog kola D skupine Europske lige, odigrao 0 - 0 protiv Fenerbahčea i osigurao prvo mjesto u skupini i prije posljednjeg kola. Dinamo je ovom utakmicom produžio niz bez poraza u Europskoj ligi na deset utakmica ostvarivši pritom šest pobjeda i četiri neodlučena ishoda. Posljednji put 'modri' su u ovom natjecanju poraženi 27. studenoga 2014. od Astre (0 - 1). Na ljestvici vodi Dinamo s 13 bodova, Fenerbahče ima osam bodova i osigurao je prolaz, Spartak ima četiri boda, dok je Anderlecht ostao na začelju s dva boda. U posljednjem kolu 13. prosinca Dinamo će ugostiti Anderlecht.



NOGOMETNA LIGA NACIJA: HRVATSKA ISPALA U NIŽI RANG

Hrvatska nogometna reprezentacija nije izborila plasman na završni turnir Lige nacija nakon što je u posljednjem kolu skupine 4 u Londonu, 18. studenoga, pred 90.000 gledatelja izgubila od Engleske s 1-2. Na žalost, 'Vatreni' nakon sjajne pobjede 3 - 2 protiv Španjolske u Zagrebu nisu uspjeli izboriti niti remi pa su ispali iz elitnog razreda. Engleska je pobjedom osvojila prvo mjesto u skupini, Španjolska je druga, dok je Hrvatska trećim mjestom ispala u drugi jakosni razred. Hrvatska je povela u 57. minuti golom Andreja Kramarića, izjednačio je Jesse Lingard u 78. minuti, a pobjedu domaćinu donio je Harry Kane u 85. minuti.

NAGRADE ZA ŽIVOTNO DJELO MILKI BABOVIĆ, VLADIMIRU JANKOVIĆU TE POSMRATNO MATI PARLOVU



Najviše državne nagrade na području sporta "Franjo Bučar", kao nagradu za životno djelo u 2018. godini, dobili su Milka Babović, Vladimir Janković te posmrtno Mate Parlov, dok su dobitnici godišnje nagrade Zlatko Dalić, Luka Modrić, hrvatska nogometna reprezentacija, Miho Bošković, Tin Srbić, Neven Bertičević, Dino Sinovčić, Josip Bilić, Ivo Trumbić, Vjekoslav Šafranić, Boško Božić i Petra Deša. Nagrada koju Republika Hrvatska dodjeljuje za iznimna postignuća i doprinos od osobitog značenja za razvoj sporta u Hrvatskoj nazvana je po ocu našeg olimpizma, sportskom piscu i profesoru Franji Bučaru, rođenom 1866. godine u Zagrebu, a dodjeljuje se kao priznanje za višegodišnje uspješno djelovanje u sportu, osvajanje olimpijske medalje, iznimno znanstveno, stručno i pedagoško ostvarenje ili sportsko dostignuće.

OTKRIJTE SVOJU PRIČU NA hrvatska.hr

Puna života

Ne ispunjavajte život danima, ispunite dane životom.


HRVATSKA